

**Afstudeerproject
'Spel op School in de kinderschoenen'**

Geschreven door: Annick Huijskens

Studentnummer: 2057412

Begeleidend docent: Tika Rozendaal

Tweede beoordelaar: Stella Nauta

Stageverlenende instelling: Surplus Welzijn te Breda

Bijlage: Handleiding voor het project 'Spel op School'

Voorwoord

Deze scriptie is een onderdeel van het afstuderen aan de Fontys Hogeschool Pedagogiek te Tilburg. Het is een onderzoek om een nieuw project op openbare basisschool de Vlier te Breda te kunnen optimaliseren. De naam van dit project is 'Spel op School'. De school waar het project uitgevoerd wordt is onderdeel van de Brede School in de wijk Heuvel te Breda. Om het project een rode draad te kunnen geven is er literatuuronderzoek gedaan naar de achtergrond van de Brede School en naar methodieken die het project kunnen ondersteunen. Om te inventariseren wat de meningen waren van speelsters over dit project, is er praktijkonderzoek gedaan door middel van interviews. De speelsters zijn de ervaringsdeskundigen die kunnen benoemen wat er goed is aan het project en wat er aan veranderd zou kunnen worden.

Het resultaat is een afstudeerproject met als product een handleiding voor het project. Deze handleiding kan in de praktijk ingezet worden om het nieuwe project een rode draad te geven. Deze handleiding is geschikt voor alle mensen die met het project 'Spel op School' in aanraking komen. Namelijk leerkrachten, speelsters en coördinatoren van het project.

In dit voorwoord wil ik graag alle mensen bedanken die mij gemotiveerd hebben om veel tijd in dit afstudeerproject te steken en die mij geholpen hebben om elke keer weer een stap dichterbij het afronden te komen. Dit zijn mijn collega's en medestagiaires die het werken aan het project interessant en leuk gemaakt hebben. Mijn scriptiedocent, stagebegeleider en stagedocent die mij tijdens het schrijven van dit onderzoek geholpen en gemotiveerd hebben. Heel erg bedankt!

Samenvatting

Op openbare basisschool de Vlier in Breda worden allerlei activiteiten georganiseerd om kinderen optimaal te kunnen stimuleren in hun ontwikkeling. Basisschool de Vlier is een onderdeel van de Brede School Heuvel te Breda. Binnen de Brede School wordt door verschillende samenwerkingspartners samengewerkt om de ontwikkelingskansen van kinderen te optimaliseren. Veel kinderen op de Brede School worden omschreven als multiprobleem kinderen, kinderen die zowel thuis als op school veel problemen ervaren. Dit komt tot uiting in de klas, waar sommige kinderen heel teruggetrokken zijn of juist heel druk. Hierdoor leren de kinderen in een grote klas wellicht niet wat ze zouden kunnen leren. Voor deze kinderen, die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken in hun ontwikkeling is er op deze school een nieuw project opgestart, namelijk: 'Spel op School.' Bij dit project worden kinderen onder begeleiding van een speelster, uit de klas gehaald om in kleine groepjes en in een rustige omgeving te spelen. De speelster is een stagiaire HBO Pedagogiek, die begeleid wordt door stichting Surplus Welzijn uit Breda. De leerkracht van de basisschool signaleert achterstand in de (spel)ontwikkeling bij kinderen uit groep 1 en 2 die naar verwachting met extra aandacht bijgestuurd kan worden. De spelbegeleiding wordt uitgevoerd op school in speelgroepjes van drie kleuters, gevormd van kinderen uit groep 1 en 2. Op het afgesproken tijdstip worden de kinderen uit de klas opgehaald door de speelster. Het spelmoment zal drie kwartier per week zijn. Met op het kind en zijn ontwikkeling afgestemd spelmateriaal oefent de speelster tijdens het schooljaar spelenderwijs bepaalde vaardigheden in het spelgedrag, zoals concentratie, betrokkenheid, spelverdieping, spelinzicht en samenspel. De kracht van Spel op School is dat kinderen de extra aandacht die ze in een grote klas niet kunnen krijgen, in een klein speelgroepje wel krijgen en bovendien kunnen ze leren van de speelster en hun speelkameraadjes. Het hoofddoel is: *door middel van (samen)spel kinderen extra stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling.*

Bij het begin van dit project liepen de speelsters van dit project tegen verschillende problemen aan. Zijn de speelgroepjes wel goed ingedeeld? Zijn er goede voorwaarden om het project uit te kunnen voeren? Moet er niet meer contact tussen speelsters en de leerkrachten zijn? Wat is de rol van de leerkracht in het project? Is er een manier waarop de speelsters onderling ervaringen uit kunnen wisselen? Er waren geen richtlijnen voor deze vragen en daaruit kwam de volgende probleemstelling: ***Welke adviezen kunnen gegeven worden aan de mensen die bij het project Spel op School betrokken zijn op Brede School Heuvel te Breda, om Spel op School te optimaliseren?***

Tijdens het literatuuronderzoek is gezocht naar theorieën en methodes die het project een rode draad konden geven. Deze theorieën zijn gebaseerd op de antwoorden uit het praktijkonderzoek. Uit interviews met de speelsters kwam naar voren welke onduidelijkheden er waren over het project en wat ze zouden willen veranderen. Door de literatuur te koppelen aan de meningen van de speelsters zijn er aanbevelingen gedaan om het project te optimaliseren. Deze aanbevelingen komen terug in de handleiding die bij het afstudeerproject hoort. Hierin staat wat de voorwaarden voor Spel op School zijn, hoe het project vormgegeven wordt, hoe de begeleiding van stagiaires vormgegeven wordt, hoe de kinderen optimaal gestimuleerd kunnen worden tijdens Spel op School, hoe vaak de speelsters contact moeten hebben met hun collega's, wat het belang is van oudercontact en welke activiteiten de speelsters kunnen doen met de kinderen.

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	1
Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4 t/m 5
Hoofdstuk 1 <i>Het ontstaan van het project Spel op School</i>	6 t/m 8
Hoofdstuk 2 <i>De plaats van Spel op School binnen Brede School Heuvel</i>	9 t/m 17
Hoofdstuk 3 <i>Het verband tussen Spel aan Huis en Spel op School</i>	18 t/m 23
Hoofdstuk 4 <i>Onderzoeksopzet; de mening van andere speelsters</i>	24 t/m 35
Hoofdstuk 5 <i>Aanvullende literatuur</i>	36 t/m 51
Hoofdstuk 6 <i>Conclusies en aanbevelingen</i>	52 t/m 62
Nawoord	63
Literatuurlijst	64
Bijlagen	
Bijlage 1 Vragen voor het interview	65
Bijlage 2 Handleiding	66

Inleiding

Openbare basisschool de Vlier is onderdeel van Brede School Heuvel te Breda. Deze school staat in een wijk waar gezinnen wonen met een grote diversiteit aan etniciteit en sociale achtergrond. Er zijn vele gezinnen met een zwakke sociaal-economische positie. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen. Binnen de Brede School wordt samengewerkt om de achterstanden te bestrijden. Op basisschool de Vlier zitten veel kinderen die extra aandacht kunnen gebruiken om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Deze extra aandacht wordt geboden in het nieuwe project van de Brede School: 'Spel op School.' De extra aandacht kan nodig zijn omdat kinderen zich niet kunnen concentreren in een grote klas, heel druk zijn in de grote klas, moeilijk te motiveren zijn of in de klas niet kunnen samenspelen met andere kinderen. Tijdens het project wordt er in kleine groepjes gewerkt aan wat elk individueel kind nodig heeft, door middel van spel materiaal.

Een citaat van een speelster:

'De kracht van Spel op School is dat kinderen op een hele leuke manier extra gestimuleerd worden. Het is leuk. Kinderen zien het als privilege dat ze mee mogen en ondertussen is het toch een extra middel om een kind bij te spijkeren. Het moet echt leuk blijven, want daar zit de kracht in. De kracht is ook dat je vlakbij de leerkracht en de ouders staat, het zijn allemaal hele korte lijntjes, de samenwerking is belangrijk. Kinderen spelen ook met kinderen die niet bij elkaar in de klas zitten, dan leren ze ook weer nieuwe kinderen kennen en er ontstaan hele andere banden. De geijkte vriendjes uit de klas, daar moeten ze een keer niet mee spelen.'

Het project wordt uitgevoerd door een stagiaire van HBO-Pedagogiek. Zij haalt één keer per week drie dezelfde kleuters uit de klas, om in een klein groepje de (sociale)vaardigheden te oefenen door middel van spel. Het is heel belangrijk dat kinderen op een speelse manier oefenen met sociale vaardigheden of geconcentreerd kunnen spelen. De speelsters waren erg enthousiast over het project, maar zij liepen bij dit nieuwe project wel tegen een aantal problemen aan.

Het probleem

Aan de hand van gesprekken met andere speelsters kwam naar voren dat er veel onduidelijkheid heerste binnen het project. Er kwamen veel vragen over het project en over het project nu het beste uitgevoerd kon worden. Waarom is contact met ouders zo belangrijk? Waarom wordt de ontwikkeling juist met speelgoed gestimuleerd? Wat kunnen de kinderen met speelgoed leren? Hoe pas je regels toe binnen het project? Hoe kunnen speelsters ervaringen met elkaar uitwisselen? Hieruit kwam de volgende doelstelling.

Doelstelling

De hoofddoelstelling van dit onderzoek is het vergroten van de kwaliteit van het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier te Breda. Het gaat om het ondersteunen van de mensen die bij het project betrokken zijn. Door aanbevelingen te doen die dit project een rode draad geven, kan een handleiding gemaakt worden met de belangrijkste elementen en adviezen erin. Spel op School is een project wat in de kinderschoenen staat. Ik wil binnen dit afstudeerproject via interviews onderzoeken welke vragen er precies zijn over het project en dit koppelen aan het literatuuronderzoek.

Om deze doelstelling te bereiken zal antwoord worden gegeven op de volgende onderzoeksvraag;

Welke adviezen kunnen gegeven worden aan de mensen die bij het project Spel op School betrokken zijn op Brede School Heuvel te Breda, om Spel op School te optimaliseren?

Deelvragen

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, wordt dit onderzoek opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Wat is de rol van stichting Surplus Welzijn binnen het project Spel op School?
2. Waarom is het project Spel op School ontstaan?
3. Wat is de plaats van Spel op School binnen de Brede School?
4. Wat zijn de doelstellingen van Spel op School?
5. Op welke vlakken sluit de methodiek van Spel aan Huis aan bij Spel op School?
6. Welke vaardigheden van een leidster zijn belangrijk bij stimuleren van spelontwikkeling?
7. Wat vinden de leidsters positief aan Spel op School en wat vinden zij aandachtspunten?
8. Wat vinden de leidsters van de doelstelling/ doelgroep?
9. Wat vinden de leidsters moeilijk in de omgang met de verschillende kinderen bij Spel op School?
10. Wat vinden zij van het contact met leerkrachten/ouders?
11. Op welke manier zouden zij graag ondersteund willen worden?
12. Welke andere literatuur kan Spel op School ondersteunen?

Als de deelvragen beantwoord zijn, worden de adviezen geformuleerd voor de voortgang van het project. Er wordt dan beschreven welke samenwerkingspartners van de Brede School van invloed zijn op het project, waarom het project ontstaan is, wat de meningen van de speelsters zijn over het project en welke literatuur het project kan ondersteunen. De concrete aanbevelingen zijn ook terug te vinden in de handleiding die bij het project hoort.

Hoofdstuk 1

Het ontstaan van het project ‘Spel op School.’

1.1 Inleiding

Als stagiaire ben ik bij dit nieuwe project Spel op School betrokken geraakt, omdat ik stage loop bij stichting Surplus Welzijn. Deze stichting maakt deel uit van de samenwerkingspartners van Brede School Heuvel te Breda. Stichting Surplus coördineert onder andere projecten in de wijk. Een voorbeeld van een project is het project Spel op School dat in deze wijk in september 2008 geïntroduceerd. Als stagiaire bij stichting Surplus Welzijn, word ik ingezet om dit project uit te voeren. Om een beeld te krijgen van hoe het project ontstaan is en wat de rol van Surplus Welzijn hierin is, zal eerst gekeken worden naar de doelstellingen van Surplus en vervolgens naar de reden waarom dit project juist in deze wijk geïntroduceerd is.

1.2 De organisatie: Surplus Welzijn

Als welzijnsorganisatie zet Surplus Welzijn zich in om mensen bij de samenleving te betrekken. Bijzondere aandacht gaat uit naar personen en groepen die in een achterstandsituatie verkeren. Kerntaak is ‘samen leven’ mogelijk maken. Dat kan alleen door de betrokkenheid van mensen op elkaar te bevorderen. Door bijvoorbeeld mensen actief te maken, te activeren, zodat zij deel uitmaken van sociale verbanden. Scholen zijn heel geschikte plaatsen om hun activiteiten aan te kondigen. De verwachting is dat sociaal cultureel werk via scholen meer mensen bereikt en dat dit voor betere resultaten zorgt. Als uitbreidingmogelijkheden van de activiteiten noemt de organisatie naast het kind, de ouders en de buurt. Op al deze gebieden, tijdens de verschillende uren, zijn er programma's waarop aangesloten kan worden.

1.2.1 De doelstellingen van Surplus Welzijn

‘Stichting Surplus Welzijn betreft mensen actief bij de samenleving en biedt hen kansen op ontmoeting en ontwikkeling.’ Binnen de school willen zij werken aan ontwikkelingskansen voor kinderen in hun buurt/leefomgeving, gericht op een betere toekomst en maatschappelijke participatie. Stimuleren van kinderen op sociaal, cultureel, educatief, fysiek en emotioneel terrein.

1. Doelgroep

Kinderen van twee tot en met twaalf jaar en hun ouders. De wijken waar gewerkt wordt, huisvesten gezinnen met een grote diversiteit aan etniciteit en sociale achtergrond. Er zijn vele gezinnen met een zwakke sociaal-economische positie. Veel mensen hebben slechts basisonderwijs genoten. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen.

2. Vertrekpunt: kind in ontwikkeling

Surplus Welzijn kiest in de eerste plaats voor kinderen met de grootste ontwikkelingsachterstand. Het is van belang dat een kind zich doorlopend kan ontwikkelen. Het volgen en stimuleren van de ontwikkeling van kinderen moet niet een zaak van alleen maar professionals worden. Ouders, actieve buurtbewoners en vrijwilligers kunnen hierbij een rol spelen.

3. Ouderbetrokkenheid

Voor risicokinderen is een vroege interventie van wezenlijk belang. Ouders moeten hierbij direct betrokken worden, er bestaat immers een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4. Uitgangspunten

- Vorming en educatie zijn altijd aanwezig in het werk
- Sociaal-emotionele ontwikkeling stimuleren
- Sociaal netwerk stimuleren
- Vrijwilligerskader versterken

5. Samenwerking

De Brede School biedt de mogelijkheid om een nauwe samenwerking te realiseren tussen onderwijs en activiteiten in het kader van na -en buitenschoolse opvang. Deze organisatie is van mening dat de Brede School de mogelijkheid biedt om rondom de ontwikkeling van kinderen werkelijk integraal te gaan werken. De vraag hierbij is of de school of de omgeving van het kind centraal moet staan. De stichting zet zich in voor het laatste: kind in omgeving, dus verbinding tussen thuis, school en buurt. (*L. Kalle, 2006*).

1.3 Korte inleiding in het ontstaan van Spel op School.

Het project Spel op School is afgeleid van het project ‘Blij dat ik Speel’ dat door stichting Surplus Welzijn geïntroduceerd is in vier wijken uit het district Zuid/oost in Breda in 2002. Dit zijn de wijken Brabantpark, Heusdenhout, de Driesprong en de Molukkenbuurt. Er is sprake van een gemêleerde buurt met veel alloctonen van verschillende nationaliteiten. Veel kinderen hebben een ontwikkelingsachterstand als zij op school aangemeld worden. Veel ouders zijn niet in staat om voldoende de ontwikkeling van hun kind te stimuleren. Bij veel projecten in die buurt, werd opgemerkt dat de inzet en het effect zeer positief waren. Toch zag men de vooruitgang langzaam maar zeker weer achteruit gaan, als het kind niet voldoende gestimuleerd werd om te blijven spelen. Om geboekte resultaten in de ontwikkeling vast te houden, zijn projecten die de ontwikkeling van kinderen nog extra stimuleren aan te bevelen. Onder andere de emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden kregen extra aandacht in spel. Het bleek dat bij veel kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar weinig gespeeld werd en dat ouders spel niet als ontwikkelend onderkennen. Het project dient dus om spel en spelontwikkeling te bevorderen.

Het project Spel aan Huis, is een project bedoeld voor kinderen die een achterstand hebben in hun ontwikkeling en waar ouders weinig mogelijkheden hebben om dit te stimuleren. Het spel project wordt bij het gezin thuis uitgevoerd. Een stagiaire van S.P.H. of Pedagogiek neemt speelgoed mee en gaat thuis met het kind spelen, zij heeft bij de uitvoering een voorbeeld functie voor de ouders. Het is helaas niet mogelijk om bij alle kinderen die min of meer een achterstand hebben aan huis te gaan spelen. Daarom is het idee ontstaan om het project “Blij dat ik Speel’ uit te voeren in de kleuterklas. De doelgroep zijn kinderen uit groep 1 en 2 en hun ouders. (*N. Kalker, 2002*).

De reden dat het project ‘Blij dat ik Speel’ is geïntroduceerd komt overeen met de reden waarom Spel op School in de wijk Heuvel is geïntroduceerd. Het is een zelfde soort wijk als hierboven beschreven en de doelgroep is hetzelfde.

1.3.1 De rol van stichting Surplus Welzijn in het project

Spel op School is een project van Surplus Welzijn in samenwerking met de basisschool.

De basisschool en Surplus Welzijn zorgen voor de

- Werving van de ouders en de stagiaires
- Begeleiding tijdens de uitvoering

Surplus Welzijn zorgt voor de begeleiding van de stagiaires bij:

- Aanschaffen van spelmateriaal
- Merken van materiaal
- Verslaglegging
- Evaluatie van het project (*N. Kalker, 2002*).

1.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is antwoord gegeven op de deelvragen:

- -Wat is de rol van stichting Surplus Welzijn binnen het project Spel op School?
- -Waarom is het project Spel op School ontstaan?

Stichting Surplus welzijn is een samenwerkingspartner van de Brede School. Zij werken samen met basisscholen in de wijk om hun uitgangspunten te kunnen realiseren. Deze uitgangspunten zijn:

- Vorming en educatie zijn altijd aanwezig in het werk
- Sociaal-emotionele ontwikkeling stimuleren
- Sociaal netwerk stimuleren
- Vrijwilligerskader versterken

Door projecten te introduceren als Spel op School zorgt stichting Surplus er samen met basisschool de Vlier voor dat kinderen een extra steuntje in de rug krijgen wat hun ontwikkeling betreft. De sluit aan op het uitgangspunt 'vorming en educatie zijn altijd aanwezig in het werk'. Ze zorgen er voor dat kinderen via spel kunnen werken aan hun sociaal emotionele ontwikkeling. Door oudercontact willen ze een sociaal netwerk stimuleren. Hierdoor worden ouders nog meer betrokken bij de school en bij de ontwikkeling van hun kind. Het vrijwilligerskader wordt versterkt, doordat stagiaires op school nieuwe contacten leggen. Door integraal werken in de wijk, wordt er een link gelegd tussen thuis, de school en de buurt. Integraal werken wil zeggen dat de samenwerkingspartners van de Brede School samenwerken om de doelen die gesteld zijn te behalen in de wijk.

Stichting Surplus speelt dus een grote rol in het project Spel op School. Het project is ontstaan om achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door spel. Het past bij de doelgroep die stichting Surplus Welzijn voor ogen heeft, namelijk wijken waar gezinnen wonen met een grote diversiteit aan etniciteit en sociale achtergrond. Er zijn vele gezinnen met een zwakke sociaal-economische positie. Veel mensen hebben slechts basisonderwijs genoten. Dit geldt zowel voor allochtonen als voor autochtonen. Wijk Heuvel is zo een wijk, waar achterstanden bestreden worden.

Hoofdstuk 2

De plaats van Spel op School binnen Brede School Heuvel

2.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is beschreven hoe het project Spel op School is ontstaan en wat de plaats van stichting Surplus Welzijn daarin is. Stichting Surplus Welzijn is een samenwerkingspartner van Brede School Heuvel. Deze instellingen werken samen om hun uitgangspunten te verwezenlijken in de praktijk. In dit hoofdstuk zal gekeken worden naar wat nu eigenlijk een Brede School is en hoe deze Brede School is opgebouwd. Op welke school wordt dit project uitgevoerd en hoe sluit dit project aan op de beleidsdoelen van de Brede School? Aan het einde van het hoofdstuk zal uitgewerkt worden hoe het project Spel op School precies in elkaar zit. In de conclusie komt naar voren welke doelstellingen opgesteld kunnen worden voor het project. Deze doelstellingen zijn dan gebaseerd op de visie van de school en hoe men deze visie in de praktijk wil brengen. Zo wordt concreet weergegeven wat de plaats van het project Spel op School is binnen de Brede School.

2.2 De Brede School

De Brede School is een instrument, een middel om doelen te bereiken. Kortweg is het een middel om de ononderbroken ontwikkeling van de kinderen te ondersteunen en hun daarnaast brede ontwikkelingsmogelijkheden aan te bieden. Hoewel er verschillende beelden bestaan over de Brede School – verschillende gemeenten hebben op verschillende wijzen uitwerking gegeven aan het concept – blijken er toch veel overeenkomsten te zijn in de nagestreefde doelstellingen. Iedere gemeente, zelfs iedere wijk geeft zelf vorm aan de Brede School, omdat het een antwoord wil geven op de lokale vragen en behoeften. Wellicht vond het denken over een Brede School aansluiting bij het experiment van een verlengde schooldag, waarin bestrijding van achterstanden is opgezet in de vorm van een ‘andere’ manier van leren, bijvoorbeeld door sport en spel.

Een bredeschoolaanpak is niet eenduidig. Er zijn vier motieven waar een bredeschoolontwikkeling op steunt:

1. De bevordering van onderwijs- en ontwikkelingskansen
2. Samenwerking tussen bondgenoten
3. Bevordering van de opvangfunctie
4. Bevordering van huisvestingsvoordelen

Op basis van de eerste twee motieven blijkt dat de bredeschoolaanpak leidt tot een andere educatieve organisatie. Hierdoor kan het kind meer als geheel worden gezien, ook wel de ‘*whole child approach*’ genoemd. Daarnaast kunnen leerplaatsen, projecten en aanpakken in de buurt en binnen het gezin worden ingezet om onderwijsachterstanden te bestrijden en ontwikkelingskansen te vergroten. Hierbij wordt verwezen naar de formulering: ‘*it takes a village to raise a child.*’ Op basis van het derde en vierde motief komt de bredeschoolaanpak meer tegemoet aan een beter georganiseerde zorgfunctie. De uitwerking hiervan is het duidelijkst te herkennen in nieuw gebouwde brede scholen waarin verschillende instellingen een plaats hebben gekregen.

Een beschrijving voor de bredeschoolaanpak volgens Studulski is:

‘Een bredeschoolaanpak is een integrale en intersectorale aanpak rond de ontwikkeling van het kind waarvoor instellingen in de buurt een kwalitatief en functioneel

samenwerkingsverband aangaan, teneinde de onderwijs en ontwikkelingskansen van het kind uiteindelijk te verbeteren.’ (Studulski, 2007).

In verschillende gemeenten en wijken werkt men onder verschillende benamingen aan de bredeschoolaanpak. Het is interessant om te zien hoe verschillende gemeenten de bredeschoolaanpak motiveren op basis van de lokale behoeften en het bestaande aanbod. Inhoudelijk zijn de verschillen niet zo groot, maar praktisch varieert de uitwerking wel. Geen van de modellen kan fungeren als een blauwdruk voor een Brede School. (Studulski, 2007).

Het aantal gemeenten dat een Brede School heeft, is tussen 2001 en 2005 toegenomen van 36 naar 62%. De brede scholen bevinden zich voornamelijk (69%) in achterstandswijken, maar het aandeel op andere plekken neemt langzaam toe. Op basis van onderzoek van Oberon zijn op landelijk niveau verschillende doelstellingen gevonden voor het primair onderwijs.

1. Samenwerking versterken tussen scholen en instellingen
2. Betrokkenheid ouders vergroten
3. Ontwikkelingskansen kinderen vergroten
4. Concentratie van voorzieningen
5. Wijk betrekken bij de school
6. Sociale cohesie versterken (Oberon 2005)

2.3 Brede School Heuvel te Breda

2.3.1 Definitie Brede School

In het strategisch plan ‘Brede Scholen Breda’ van de gemeente Breda wordt de Brede School als volgt gedefinieerd:

‘De Brede School Breda is een centrale plaats binnen het netwerk van onderwijs, welzijn en zorg rond kinderen en hun ouders, met een stevige verankering in de buurt. Centraal staat het vergroten van ontwikkelingskansen van jongeren in de leeftijd 0-13 jaar, middels het verzorgen van een doorgaande lijn in opvoeding en ontwikkeling.’ (A. De Jong, 2005).

Een Brede School onderscheidt zich van andere scholen door:

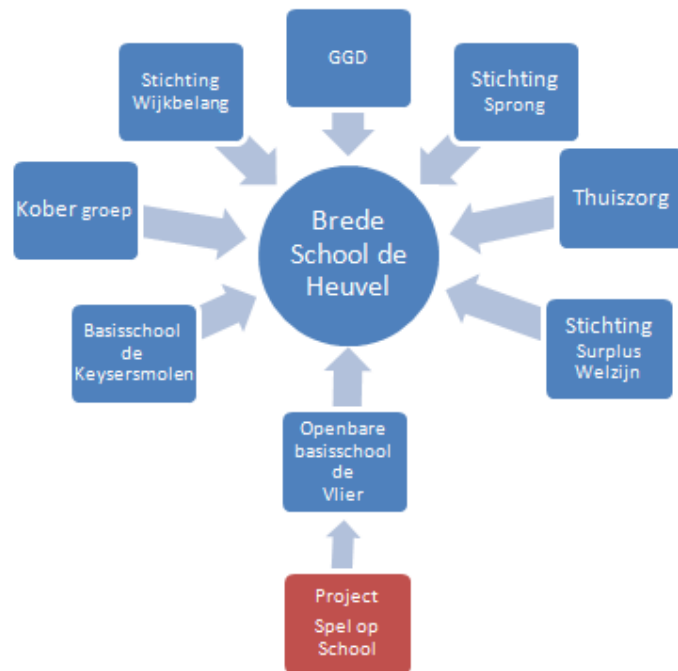
- Gerichtheid op vergroting van onderwijskansen van kinderen
- Aanwezigheid van functies: onderwijs, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, buitenschoolse opvang, sport, zorg, sociaal-cultureel werk, gezondheid, dagarrangementen e.d.
- Sterke binding met de wijk (A. De Jong, 2005).

Deze bovenstaande punten wil de Brede School bereiken door integraal te werken. Door integraal (oftewel intensief samen) te werken wordt er een bijdrage geleverd aan het lokaal (preventief) jeugdbeleid. Een groot aantal beleidsterreinen raakt direct of indirect het leven van kinderen en ouders in de wijk. Beleidsterreinen als kinderopvang, onderwijs en de jeugdhulpverlening richten zich expliciet op de jeugd. Zij hebben de opdracht jeugdigen zoveel mogelijk kansen te geven op groei, ontwikkeling en ontplooiing en, daar waar jeugdigen in de knel komen, hulp of begeleiding te bieden. De effectiviteit van het preventief jeugdbeleid kan vergroot worden door deze beleidstrajecten met elkaar te verbinden. Een integrale aanpak dwingt tot grote aandacht voor onderlinge afstemming en samenwerking bij het vaststellen van beleidsprioriteiten. Men moet zich niet blind staren op de opdracht van de

eigen organisatie, maar juist de verbindingen met andere werkvelden en beleidsterreinen zoeken. (A. Van Dijke, 2005)

2.3.2 Samenwerkingspartners

Hieronder staat schematisch weergegeven welke samenwerkingspartners er zijn binnen Brede School Heuvel en onder welke samenwerkingspartner het project Spel op School valt. (A. De Jong, 2005).

In het schema is weergegeven dat het project Spel op School valt onder openbare basisschool de Vlier. Om het project Spel op School te kunnen plaatsen binnen deze openbare basisschool, is het belangrijk om uit te zoeken wat de pedagogische visie van deze school is en hoe dit in de praktijk wordt uitgevoerd in een pedagogisch beleid. Hierna wordt gekeken naar welke delen van het beleid aansluiten bij dit nieuwe project.

2.4 De visies binnen de Brede School

2.4.1 De pedagogische visie

Zoals hierboven aangegeven maakt openbare basisschool de Vlier deel uit van de Brede School. Deze Brede School heeft één pedagogische visie. Het doel van de Brede School is: *“Wij streven er naar aan alle kinderen een omgeving te bieden waarin ze zich veilig kunnen voelen, zodat ze zich, ieder op eigen niveau, kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en evenwichtig mens.”*

Er zijn een aantal hoofdpunten die beschreven staan in de visie van de school. Hieruit valt uit op te maken wat zij belangrijk vinden. De visie bestaat uit tien pijlers, hieronder zullen deze pijlers beschreven worden.

1. Toegang voor iedereen

De school laat kinderen en ouders toe zonder onderscheid te maken in hun herkomst, levensbeschouwing, mogelijkheden, of huiselijke omstandigheden. Deze toegankelijkheid wordt actief bevorderd door passende leerlingenzorg, afgestemd op de verschillende behoeften van de individuele leerlingen.

2. Recht doen aan verschillen

Er wordt aangesloten op de verschillende wensen en visies van ouders. Een gevarieerd aanbod van onderwijsconcepten is een weerspiegeling van de gevarieerde samenleving waarin wij leven.

3. Mensen ontmoeten

De school gaat uit van het ontmoeten van mensen in een pluriforme samenleving. Variatie in geloof, overtuiging, cultuur en persoonlijke eigenschappen kenmerken en verrijken onze samenleving. De school bevordert actief de ontmoeting tussen mensen in al hun verscheidenheid.

4. Openheid als basis voor een gezonde organisatie

De school staat voor openheid door een open communicatie met alle betrokkenen. Respectvol, eerlijk en democratisch in de (omgeving van de) school. Het streven is een transparante school die zich verantwoordt over wat zij willen, wat zij doen en wat zij bereiken.

5. Aandacht voor de totale ontwikkeling

De school stelt het kind en zijn totale ontwikkeling centraal. Naast de ontwikkeling van kennis is er in het pedagogisch en didactisch handelen bewust aandacht en ruimte voor ontplooiing van de sociaal-emotionele, creatieve en lichamelijke vaardigheden. De school wil daarnaast bewust aandacht schenken aan de overdracht van normen en waarden en tevens de bewustwording over de eigen mogelijkheden en onmogelijkheden bevorderen.

6. Personeel; de kracht van de organisatie

De school hecht veel waarde aan een krachtig en evenwichtig personeelsbeleid. Personeelsbeleid dat in het teken staat van kwaliteitsverhoging, professionaliteit en persoonlijke ontwikkeling. Het personeelsbeleid doet recht aan de verschillen tussen werknemers en streeft naar het benutten van deze verschillen. Zeker bij de samenstelling van het personeelsbestand wordt er gestreefd naar diversiteit in persoonlijke eigenschappen.

7. Ruimte voor mensen

De school staat voor het creëren van ruimte. Ruimte voor ontwikkeling en ruimte voor ideeën. Het doel is creëren van ruimte voor de kinderen zodat zij maximaal rendement uit het onderwijs halen. Voor de werknemers om zich te ontplooien, voor de ouders om zich thuis te voelen en voor de school om zich te ontwikkelen.

8. Samenwerken als meerwaarde

Samenwerken wordt gezien als een meerwaarde: leren van, met en door elkaar. Daarom zoeken wij ook buiten de school naar samenwerking met anderen zoals gemeenten, andere scholen, beroeps en werknemersorganisaties en andere organisaties.

9. Betrokkenheid als bindende factor

De school ziet de ouders als 'klant' van de organisatie en als serieuze partner. Om deze positie te versterken wordt de betrokkenheid gestimuleerd van ouders en hun kinderen bij onze scholen. Om de onderwijskansen van het kind te verbeteren, worden de ouders actief betrokken bij het onderwijs.

10. Actueel, dynamisch en verantwoord

De school staat voor eigentijds en levendig onderwijs. Onderwijs dat eisen stelt, prikkelt en uitdaagt. Onderwijs dat aansluit op de eigen manieren van leren, met een krachtige ondersteuning door vernieuwende inzichten en met gebruik van de informatie- en communicatietechnologie.

Aan de hand van deze pijlers wordt hieronder gekeken naar het kindbeeld, opvoedingsdoel, opvoedingsvoorwaarden en opvoedingsmiddelen van de school.

Kindbeeld

Het kind is een persoon dat in zijn totale ontwikkeling gestimuleerd moet worden. Het is van belang om verantwoordelijkheidsbesef te ontwikkelen voor zichzelf, anderen en hun omgeving. Zodat kan worden toegeleefd naar 'samenleven' in de maatschappij. Kinderen moeten leren tolerant te zijn en met respect te leren omgaan met zogenaamde 'minderheden', met mensen die zich onderscheiden door handicaps, hun huidskleur of hun status.

Opvoedingsdoel

De school heeft tot taak een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kind tot een volwassenheid die past in een moderne, dynamische, steeds veranderende samenleving. Uitgangspunt daarbij is dat kinderen zichzelf ontwikkelen. Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid worden bevorderd waardoor leerlingen hun talenten optimaal kunnen ontplooien.

Opvoedingsvoorwaarden

De school schept een veilige omgeving. Onder andere door het bewust aanleren en ontwikkelen van sociale vaardigheden bij de kinderen, door het stellen van duidelijke regels en het consequent handhaven daarvan. De leerkracht biedt alle leerlingen het houvast en de uitdaging waaraan ze behoefte hebben, zodat ze zichzelf kunnen ontwikkelen, hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheid wordt bevorderd en ze hun talenten optimaal kunnen ontplooien. De leraar is de partner in de ontwikkeling van de kinderen. Hij stimuleert zelfstandigheid en leert kinderen zichzelf en anderen te helpen.

Opvoedmiddelen

We leveren een bijdrage aan de sociale samenhang van de samenleving door extra aandacht te besteden aan sociale vaardigheden en het accepteren van normen en waarden. Naast de reguliere zorg in de groep kenmerkt de school zich door extra zorg buiten de groep door onder andere de interne begeleider, de remedial teacher, de maatschappelijk werkster en de logopediste. Uitgangspunt binnen de school is dat er een balans dient te zijn tussen de cognitieve en sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen. De sociaal emotionele ontwikkeling komt als leidraad terug in het dagelijks onderwijs, door onder andere de methode Piramide en door de sociale competenties die in Brede School Heuvel gelden. Namelijk: 'wij kijken elkaar aan', 'wij luisteren naar elkaar', 'wij helpen elkaar' en 'wij zijn

vriendelijk voor elkaar.’ De leerlingen maken in het begin van het schooljaar samen een afsprakenlijst. Hierin staan de gedragsregels per groep, zodat zij elkaar hier op kunnen aanspreken. (*J. de Bruijn, 2004*).

2.4.2. Visie van openbare basisschool de Vlier op de Brede School

De school wil waar het project uitgevoerd wordt wil juist op wijkniveau extra faciliteiten aan de kinderen uit de wijk bieden. Ze gaan daarom werken aan intensieve samenwerking met alle bondgenoten, zowel op maatschappelijk als op sociaal-pedagogisch terrein. Daarnaast wordt gestreefd naar het verlengen van de schooldag. Voor wat betreft het vroeg-en voorschoolse aspect denken zij hierbij aan samenwerking met de kinderopvang en peuterspeelzalen (kaleidoscoop en piramide). Naschools gebeurt dit door het continueren en uitbreiden van de verlengde schooldagactiviteiten en eventueel in de vorm van een structurele naschoolse opvang. In samenwerking met de diverse instellingen (wijkraad, maatschappelijk werk, Surplus Welzijn en dergelijke) zullen de verdere ontwikkelingen tot Brede School gestalte moeten krijgen. Voorop staat dat het de eerste taak van de school is om goed onderwijs te bieden. Daarnaast zal de school het ontmoetingspunt in de wijk moeten zijn, en voor een aantal zaken, nog worden. (*J. de Bruijn, 2004*).

2.5 De pedagogische visie in de praktijk: het beleid van de school

De pijlers van het pedagogische beleid

Binnen de Brede School en dus ook op openbare basisschool de Vlier zijn pijlers uitgezet om de visie in de praktijk te kunnen brengen. Het gaat over de volgende zes pijlers.

- Doorgaande pedagogische en programmatische lijn
 - Kwalitatief goed onderwijs bieden voor kinderen van 2 t/m 13 jaar
 - Aanpakken van onderwijskansen (R.T, Piramide) en inzetten op een zo hoog mogelijk opleidingsniveau
- Integrale aanpak en samenwerking
 - Integrale pedagogische afstemming tussen alle betrokken instellingen (school, gezin en buurt)
- Ruim binnen- en buitenschools activiteitenaanbod
 - Ruime variatie aan leer- en werkvormen
 - Organiseren van uitdagende activiteiten die jongeren en ouders aan het educatief centrum binden
- Brede en sterke ouderbetrokkenheid
 - Zoveel mogelijk samenwerken met zoveel mogelijk ouders
 - Centrale ontmoetingsplek voor ouders en kinderen
 - Organiseren van ouder(-kind-)activiteiten
 - Ondersteuning ouders
- Sluitend zorgsysteem
 - Vroegtijdig signaleren en doorverwijzen
 - Inzetten van kindvolgsysteem
- Bevordering sociale cohesie
 - Communicatie bevorderen van ouders en omgeving
 - Stimuleren van activiteiten in de wijk
 - Versterken van participatie, samenwerking en zelforganiserend vermogen (*A. De Jong, 2005*).

2.6 Spel op School: verder uitgediept

In hoofdstuk 1.3 is een korte inleiding gegeven op het project Spel op School. Om te kunnen kijken hoe de beleidsdoelen van de Brede School aansluiten bij het nieuwe project, wordt er eerst gekeken naar hoe dit project nu verder in elkaar zit.

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen wat het algemene doel van Spel op School is: *‘Achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door middel van spel.’*

De doelgroep zijn kinderen uit groep 1 en 2 en hun ouders.

2.6.1 Uitvoering van het project

In januari 2008 is er door medewerkers van stichting Surplus Welzijn een algemene opzet gemaakt voor hoe dit project het beste uitgevoerd zou kunnen worden.

Onder begeleiding van een spelbegeleidster, worden kinderen uit de klas gehaald om in kleine groepjes en in een rustige omgeving te spelen. De spelbegeleidster is een stagiaire HBO Pedagogiek, die wordt ondersteund door Surplus Welzijn Breda.

De leerkracht van de basisschool signaleert achterstand of stagnatie in de (spel)ontwikkeling bij kinderen uit groep 1 en 2 die naar verwachting met extra aandacht bijgestuurd kan worden. Er wordt inzichtelijk gemaakt om welke achterstand in de spelontwikkeling het gaat en hoe de spelbegeleiding ingezet kan worden, door middel van het inschrijfformulier. (zie bijlage 1 in de handleiding). Ouders worden hiervan in kennis gesteld door de leerkracht en worden gestimuleerd om er thuis ook mee aan de slag te gaan door de stagiaire HBO Pedagogiek. Kinderen worden lid van de speel-o-theek en ouders krijgen uitleg over het speelgoed waar ze thuis mee aan de slag kunnen. Elke week heeft de spelbegeleidster een gesprek met ouders over het spelen thuis. De spelbegeleiding wordt uitgevoerd op school in groepjes van ongeveer drie kleuters, gevormd van kinderen uit groep 1 en 2 van basisschool De Vlier. Op afgesproken tijdstip worden de kinderen uit de klas opgehaald door de spelbegeleidster. Het spelmoment zal een half uur per groepje per week zijn. Er zal gebruik gemaakt worden van het speelgoed van de speel-o-theek. Alles in nauw overleg met de betreffende leerkrachten. Het idee van Spel op School op basisschool de Vlier is ontstaan omdat uit de gezinnen die aangemeld worden voor het project Spel aan Huis steeds vaker blijkt dat sommige kinderen niet vanzelfsprekend tot spel komen, zij lijken onzeker in hun spelgedrag en sluiten zich minder aan bij speelgenootjes of proberen spelmateriaal onvoldoende uit. Bij deze kinderen komt de ontwikkeling te weinig op gang, waardoor zij de aansluiting missen met andere kinderen en onvoldoende meekomen met de activiteiten in de groep. Er is een wachtlijst voor Spel aan Huis en bij de kinderen waar thuis geen leeftijdgenoten aanwezig zijn, kan de spelbegeleidster van Spel aan Huis moeilijk met samen leren spelen aan de slag. De leerkrachten geven aan weinig tijd te hebben om alle kinderen speciale stimulering te geven. Met op het kind en zijn ontwikkeling afgestemd spelmateriaal oefent de spelbegeleidster tijdens een aantal maanden in een schooljaar spelenderwijs specifieke vaardigheden in het spelgedrag. Hierbij wordt gebruik gemaakt van observatieformulieren en het speelplan. Stap voor stap wordt gewerkt aan het verbeteren van de interactie en communicatie met andere kinderen. Daarbij wordt aandacht besteed aan het verwerven van vaardigheden op het gebied van de verstandelijke ontwikkeling (taal/spraak), de sociaal-emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling.

De speelster speelt in vier fasen:

1. Observeren van het spelgedrag en het verzamelen van achtergrondgegevens
2. Conclusies uit de observaties en het opstellen van een speelplan
3. Uitvoeren van het speelplan in samenwerking met ouders
4. Evaluatie

De werkwijze is speels, uitnodigend, stimulerend, motiverend en activerend. De speluur is een half uur in de week en wordt afhankelijk van de ontwikkeling van het spelgedrag van het kind enkele maanden tot een heel schooljaar uitgevoerd. De rol van de spelbegeleidster is afwisselend sturend of voorwaardenscheppend, ingrijpend of stimulerend, het kind wordt aangemoedigd en vooral versterkt in zijn of haar zelfvertrouwen. De spelbegeleidster werkt in overleg met de leerkracht. (Y. de Gouw, 2008).

2.7 De plaats van Spel op School binnen het beleid

In deze paragraaf wordt gekeken naar bij welke punten uit het beleidsplan het project Spel op School aansluit. Er zijn verschillende pijlers van het beleid waar dit project onder valt. Deze zullen één voor één besproken worden.

Beleidspijler	Onderdeel dat gestimuleerd wordt	Hoe wordt dit door Spel op School gestimuleerd?
1. Doorgaande pedagogische en programmatische lijn	Het aanpakken van onderwijskansen bij kinderen	Als leerkrachten zien dat leerlingen een steuntje in de rug kunnen gebruiken wat hun ontwikkeling betreft, speelt Spel op School daar op in door middel van spel het kind hier extra ondersteuning in te geven, zodat ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit vergroot hun onderwijskansen.
2. Ruim binnen- en buitenschools activiteitsaanbod	Organiseren van uitdagende activiteiten die jongeren en ouders aan het educatief centrum binden	Door een nieuw project als Spel op School in te voeren, wordt er contact gelegd met ouders van kinderen die wellicht minder betrokken zijn bij de school. Door het contact met de speelsters worden zij betrokken bij de mogelijkheden die de school voor ouders en hun kinderen te bieden heeft.
3. Brede en sterke ouderbetrokkenheid	Zoveel mogelijk samenwerken met zoveel mogelijk ouders	Via dit project komen ouders vaker de school binnen en praten ze met de speelster over de verschillende mogelijkheden die de school te bieden heeft, voor de ontwikkeling van hun kind.

4. Bevordering sociale cohesie	Stimuleren van activiteiten in de wijk	Er zijn vele mogelijkheden om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren binnen Brede School Heuvel. Doordat speelsters van het project contacten hebben in de wijk en communiceren, kunnen zij ouders stimuleren om open te staan voor andere projecten.
--------------------------------	--	---

2.8 Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik antwoord gegeven op de deelvragen:

- Wat is de plaats van Spel op School binnen de Brede School
- Wat zijn de doelstellingen van Spel op School

Zoals in het vorige hoofdstuk al is beschreven is het project Spel op School opgezet om achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door middel van spel. In dit hoofdstuk is aan bod gekomen dat dit gebeurt door middel van het pedagogische beleid van de school. Spel op School is een project wat heel duidelijk werkt aan bepaalde doelstellingen binnen dit beleid. Na het analyseren van de visie van de school en hoe dit uitgevoerd wordt in het beleid is de conclusie dat het project is opgestart om te werken aan de volgende beleidsdoelen:

1. Doorgaande pedagogische en programmatische lijn
2. Ruim binnen- en buitenschools activiteitsaanbod
3. Brede en sterke ouderbetrokkenheid
4. Bevordering sociale cohesie

Ook openbare basisschool de Vlier vindt net als stichting Surplus Welzijn, samenwerking van wezenlijk belang om achterstanden tegen te gaan en er voor te zorgen dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. De Brede School wil een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind tot een volwassenheid die past in een moderne, dynamische, steeds veranderende samenleving. Ouders worden actief betrokken bij de school om onderwijskansen voor kinderen te vergroten. Door integraal te werken met andere partners (zoals peuterspeelzalen) kan er gewerkt worden aan het voorkomen of verminderen van achterstanden in de wijk. Bovendien wordt er met gezamenlijke methodieken gewerkt om de overstap van peuterspeelzaal naar kleuterklas voor zowel kinderen als ouders kleiner te maken. Deze methodieken zullen besproken worden in de volgende hoofdstukken.

Door te exploreren welke beleidsdoelen passen bij dit project en te kijken hoe deze doelen gestimuleerd worden door Spel op School, komen de volgende vier doelstellingen voor het project naar voren:

1. Kinderen stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling
2. Kinderen toeleiden naar andere buitenschoolse activiteiten
3. Ouders toeleiden naar andere activiteiten van basisschool de Vlier
4. Ouders opstellen voor andere projecten van de Brede School

Hoofdstuk 3

Het verband tussen Spel aan Huis en Spel op School

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is gekeken naar welke doelstellingen er zijn voor het project Spel op School. Het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier in Breda is qua methodiek gebaseerd op de methodiek van het project Spel aan Huis. Dit is ook een project van stichting Surplus Welzijn dat in dezelfde wijk uitgevoerd wordt. Er zijn elementen uit deze methodiek die passen bij het project, maar omdat het een methodiek is die gebaseerd is op een andere setting, namelijk thuis in plaats van op school, wil ik gaan kijken welke elementen er bruikbaar zijn voor het project Spel op School en welke elementen aangevuld zouden kunnen worden door andere methodieken. Tegelijkertijd kan ik kijken op welke doelstellingen die geformuleerd zijn, de nadruk gelegd moet worden bij Spel op School. Er zal eerst verder gekeken worden naar hoe de methodiek van Spel aan Huis aansluit op het project. In de conclusie staat welke elementen aansluiten en welke elementen anders ingevuld kunnen worden.

3.2 De methodiek van Spel aan Huis

Spel aan Huis is een project voor kinderen van 1 tot 6 jaar en hun ouders. Spelen is nodig om tot ontwikkeling te komen, van spelen kun je leren. Een speelster gaat met verschillend spelmateriaal naar een gezin, om de volgende doelstellingen te behalen:

- Bij kinderen wordt de hele ontwikkeling gestimuleerd, zodat het vertrouwen in de eigen mogelijkheden en vaardigheden wordt versterkt.
- Ouders vergroten hun opvoedingsvaardigheden, zij krijgen meer inzicht in de speel en leerbehoefte van hun kind en worden gestimuleerd in het versterken van hun eigen sociale netwerk.
- In het gezin worden veranderingen aangebracht in spelvoorwaarden, worden spelmogelijkheden uitgebreid en worden de andere kinderen betrokken bij spel.
- Tenslotte worden ouders en kinderen gestimuleerd in het gebruik maken van voorzieningen in de kinderopvang, educatie, jeugdgezondheidszorg en welzijn in hun directe leefomgeving.

Doelgroep:

- Vooral gezinnen die zich geïsoleerd voelen, weinig gebruik maken van voorzieningen of weinig contacten hebben genieten de voorkeur.
- Gezinnen die graag extra ondersteuning willen voor de spel en/of taalontwikkeling van hun kinderen.

Een organisatie op het gebied van jeugdgezondheidszorg, welzijn/educatie of onderwijs, waarbinnen met ouders en kinderen gewerkt wordt, kan de methodiek van Spel aan Huis als pedagogische preventie-activiteit opnemen en in samenwerking met andere organisaties opzetten. In dit geval is dit dus stichting Surplus Welzijn in samenwerking met Brede School Heuvel in Breda.

3.2.1 De methodiek van spelbegeleiding

Voordat spelbegeleiding gestart kan worden zijn er een aantal belangrijke spelvoorwaarden.

- Rust, ritme en regelmaat
- Betrokkenheid en aanwezigheid van ouders
- Een eigen speelplekje
- Afgestemd spelmateriaal, dat aansluit op de ontwikkeling en belangstelling van 't kind
- Uitnodigende sfeer
- Aanwezigheid van speelkameraadjes
- Duidelijk geformuleerde grenzen (door de speelster)
- Afwezigheid van ziekte of ander ongemak
- Zo min mogelijk inmenging van andere volwassenen

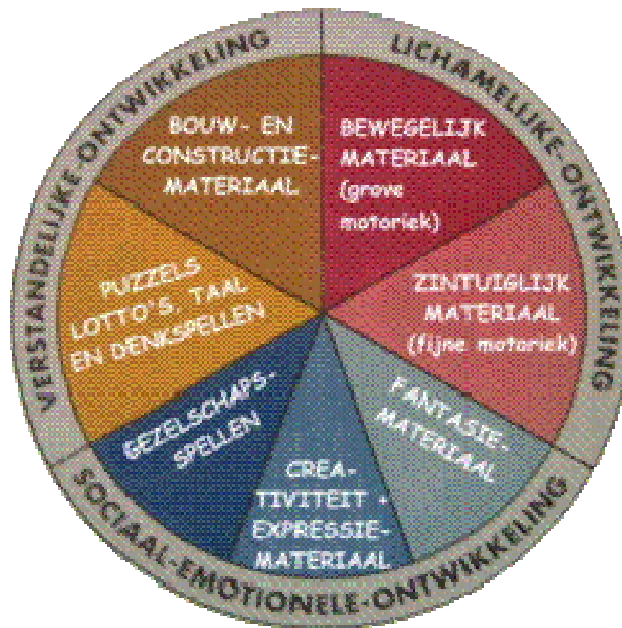
Ook de houding van de speelster is volgens de methodiek erg belangrijk. De speelster moet:

- Kinderen eigen initiatieven laten nemen
- Ondersteunen als iets niet lukt, zonder het zelf over te nemen: voordoen of samen doen
- Spelinitiatieven van kinderen benoemen: sociale attentie activeren en sociale handigheid bevorderen
- Sociale attentie van kinderen benoemen
- Sociale pogingen benoemen
- Pauze inbouwen: kans geven tot verwerking
- Interactie met ouders stimuleren
- Spelleiding ook overdragen aan de ouders
- Zelf model staan in sociaal gedrag

Het speelgoed is zeer belangrijk bij Spel aan Huis. Volgens de methodiek is het pas goed speelgoed wanneer het:

- Uitnodigt tot fantasie en zelf doen
- Aansluit bij de belangstelling en leefwereld van het kind
- Aansluit bij de leeftijd
- Verschillende spelmogelijkheden heeft
- Materiaal waarvan het gemaakt is, past bij de bedoeling van het speelgoed
- Stevig is; tegen een stootje kan
- Er aantrekkelijk uitziet
- Veilig is
- Niet te ingewikkeld is

De eerste weken van Spel aan Huis, gaat de speelster de kinderen observeren. Zij gaat kijken naar hoe ver de kinderen zijn in de ontwikkeling op het gebied van verstandelijke, lichamelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling. Door middel van speelgoed kan de speelster op al deze gebieden kijken hoe ver het kind in de ontwikkeling is. In onderstaand schema staat beschreven welk spelmateriaal bij welk ontwikkelingsgebied hoort.

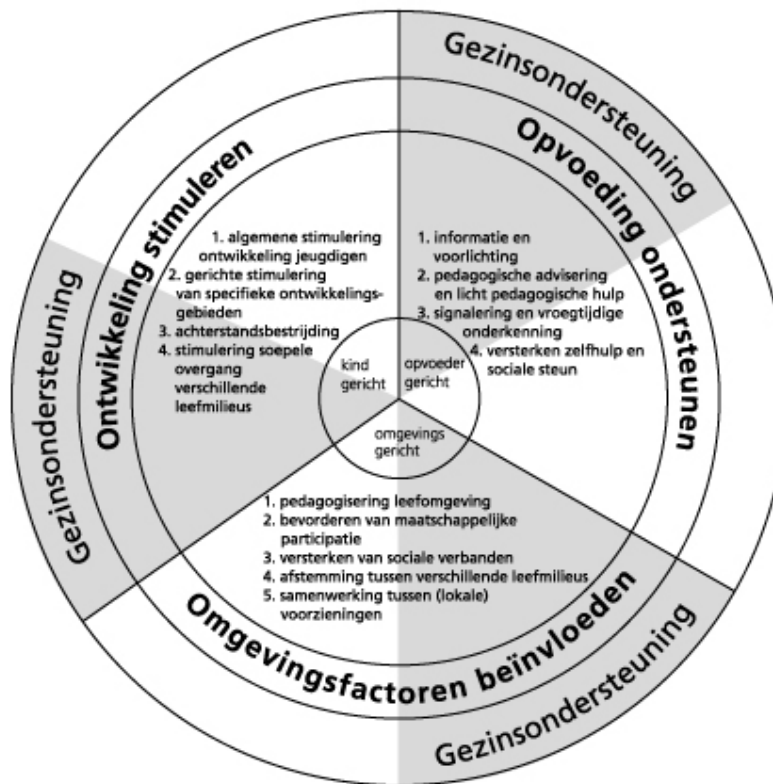

De speelster moet al deze gebieden via speelgoed observeren en kijken hoe het sociale netwerk van de ouders in elkaar zit en of zij gebruik maken van de voorzieningen in de wijk. Dit doet de speelster aan de hand van een observatielijst. (K2, 2008).

3.2.2 Het O & O principe

De methodiek Spel aan Huis is gebaseerd op ontwikkelingsstimulering, opvoedingsondersteuning en omgevingsfactoren (het O& O principe). Met behulp van het O& O principe ziet men dat de methodiek van Spel als pedagogisch preventieprogramma gebaseerd is op de cirkel kind (ontwikkelingsstimulering), ouders/gezin (opvoedingsondersteuning) en omgeving (toeleiden, doorbreken sociaal isolement). Deze drie velden staan in een voortdurende wisselwerking tot elkaar en hebben invloed op voorwaarden en mogelijkheden van kinderen, ouders voor het uitvoeren van hun ontwikkelingstaken en opvoedingsopgaven. De speelster biedt ouders en kinderen dus manieren om de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren, opvoedingsondersteuning aan de ouders en het spelen zou invloed moeten hebben op de omgevingsfactoren. Zijn er bijvoorbeeld juiste spelvoorwaarden? Is er een speelplekje, staan ouders open voor het spel van hun kinderen, gaan ouders naar de bibliotheek of speel-o-theek? In de methodiek heeft de speelster invloed op deze factoren.

Als onderdeel van het (preventief) jeugdbeleid levert O&O een bijdrage aan het vergroten van de kansen van jeugdigen en het voorkomen van achterstanden en uitval. In onderstaand schema zijn de dimensies van O&O in beeld gebracht.

Bij Spel aan Huis spelen ontwikkelingsstimulering, opvoedingsondersteuning en omgevingsfactoren samen een grote rol. De speelster richt zich op alle drie de gebieden, om het gezin zo goed mogelijk te helpen. De gedachte hier achter is dat je het kind wel kan helpen met alleen ontwikkelingsstimulering, maar als er geen gunstige factoren in het gezin zijn, waardoor het kind zich verder kan ontwikkelen, levert dit uiteindelijk weinig op. (I. Bakker, 2000).

3.2.3 Transactionele model

Opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering zijn zo langzamerhand gangbare begrippen geworden. Bij de opvoeding van hun kinderen kunnen ouders baat hebben bij een steuntje in de rug. Dit geldt ook voor het idee dat het voor kinderen in achterstandsituaties gunstig kan zijn om aan activiteiten deel te nemen die een impuls geven aan hun ontwikkeling. Hier sluit het transactionele ontwikkelingsmodel bij aan. Dit beschrijft de ontwikkeling van kinderen als een dynamisch proces tussen kind, ouders en omgeving. Voor de ontwikkeling van kinderen is de interactie tussen individuele en maatschappelijke factoren van belang. Dit wil zeggen dat de omgeving dus ook een grote invloed heeft op de ontwikkeling van een kind, het gaat niet alleen om de kindkenmerken. Met de omgeving wordt niet alleen het gezin bedoeld, maar ook om de andere settings waar het kind mee in aanraking komt, zoals de buurt, de school en de bredere samenleving. Ook het pedagogisch klimaat in een gezin en de manier van opvoeden van ouders worden niet alleen beïnvloedt door ouders en kinderen, maar ook door sociale en maatschappelijke factoren. Kinderen, ouders en de omgeving kunnen eigenschappen hebben die de ontwikkeling van een kind gunstig of ongunstig kunnen beïnvloeden, zo kunnen zowel in negatieve als positieve zin uitwerken. Gunstige eigenschappen of omstandigheden worden in de literatuur aangeduid als

beschermende factoren. Ongunstige eigenschappen met risicofactoren. Voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering is het belangrijk dat de beschermende factoren groter zijn dan de risicofactoren. Het werkkerrein van O&O is dan ook voornamelijk gericht op het verminderen van risicofactoren en het versterken van beschermende factoren. (I. Bakker, 2000).

3.3 Conclusie

Het algemene doel van zowel Spel aan Huis als Spel op School is:

‘Achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door middel van spel.’

Spel aan Huis is, als er gekeken wordt naar het O&O principe, gericht op zowel ontwikkelingsbevordering, opvoedingsondersteuning en omgevingsfactoren. Bij Spel op School is de setting anders. In plaats van bij gezinnen thuis wordt er op school gewerkt aan de ontwikkeling van kinderen, terwijl ouders er niet bij zijn. Opvoedingsondersteuning speelt hierdoor geen rol. Dit is een groot verschil met Spel aan Huis. In het schema van ‘dimensies van O&O’ staat dat opvoedingsondersteuning inhoudt dat er informatie, voorlichting en pedagogische advisering wordt gegeven, dat er gesignaleerd wordt of er opvoedproblemen zijn en dat er gezorgd wordt voor sociale steun. Aangezien het project Spel op School uitgevoerd wordt door stagiaires, is het moeilijk om ouders ook echt opvoedingsadvies te geven, zeker wanneer de stagiaires niet bij het gezin thuis komen. Pas als je een duidelijk beeld hebt van de gezinssituatie thuis en uitgebreide gesprekken kan voeren met ouders over deze situatie, kan er opvoedingsondersteuning geboden worden.

Toch is het contact met ouders zeer belangrijk bij Spel op School. Ouders leren over het belang van speelgoed voor de ontwikkeling van hun kinderen en ondertussen kan de speelster kijken wat deze ouders en kinderen eventueel nog meer nodig hebben. In het algemene plan voor Spel op School (uit begin 2008, zie hoofdstuk 2), staat dat oudercontact en contact met leerkrachten belangrijk is voor dit project. Er is nog niet verder uitgewerkt hoe dit vormgegeven moet worden. Wat is de rol van ouders binnen het project en wat is de rol van de leerkracht?

Een overeenkomst tussen Spel aan Huis en Spel op School is dat er eerst geobserveerd moet worden en daarna een speelplan geschreven moet worden. Voor de methodiek Spel aan Huis zijn observatielijsten en er is een opzet voor een speelplan, maar dit is ook erg gericht op de interactie binnen het gezin. Dit speelt bij Spel op School geen rol en daarom zouden deze lijsten aangepast moeten worden aan het nieuwe project. Op deze manier kan er gericht geobserveerd worden wat de kinderen nodig hebben en kan er een duidelijk plan geschreven worden wat ook met ouders besproken kan worden.

Ontwikkelingsstimulering en omgevingsfactoren (O&O principe) spelen wel bij allebei de projecten een grote rol. Zowel bij Spel aan Huis als bij Spel op School wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van kinderen (ontwikkelingsstimulering) en er wordt gekeken naar welke omgevingsfactoren van invloed zijn op dit proces. Dit komt terug in de spelvoorwaarden die voor beide projecten gelden.

De reden dat dit project opgezet is, is om kinderen een extra steuntje in de rug te geven wat hun ontwikkeling betreft. Er is sprake van grote klassen op basisschool de Vlier en de

leerkrachten kunnen niet alle kinderen genoeg individuele aandacht geven. Kinderen die op de achtergrond zijn in de klas en die juist hun sociale vaardigheden moeten ontwikkelen of hun taal moeten oefenen, worden op deze manier niet genoeg gestimuleerd om zich te ontwikkelen. De kracht van Spel op School, in tegenstelling tot Spel aan Huis, is dat er speelkameraadjes zijn in de speelgroepen waar ze de sociale vaardigheden mee kunnen oefenen. Dit is ontzettend belangrijk, want kinderen hebben sociale vaardigheden nodig om verder te kunnen in de maatschappij. Als er naar de doelstellingen van het project wordt gekeken moet er nadruk komen te liggen op de eerste doelstelling.

1. Kinderen stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling

2. Kinderen toeleiden naar andere buitenschoolse activiteiten
3. Ouders toeleiden naar andere activiteiten van basisschool de Vlier
4. Ouders opstellen voor andere projecten van de Brede School

Juist omdat de winst van het project is dat kinderen met elkaar in aanraking komen en individuele begeleiding kunnen krijgen, wat bij Spel aan Huis en in hun klas niet het geval is. Als de mogelijkheid er is om kinderen toe te leiden naar andere buitenschoolse activiteiten die goed zijn voor hun sociale vaardigheden of taal, moet die mogelijkheid zeker aangegrepen worden door de speelster. Het is weer een aanvulling op de ontwikkeling. Dit moet dan wel in overleg gaan met de leerkracht, maar het hoeft geen standaard doel te zijn van het project. Als ouders toegeleid kunnen worden naar bijvoorbeeld de speel-o-theek is dit mooi meegenomen, maar het hoofddoel is toch kinderen stimuleren in hun ontwikkeling, omdat ze in de klas niet voldoende individuele aandacht kunnen krijgen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

Samenvattend kan er dus gezegd worden dat er een aantal elementen zijn uit de methodiek van Spel aan Huis die goed passen bij het project Spel op School. Qua setting sluit de methodiek niet op elkaar aan. Dit is ook de reden dat opvoedingsondersteuning niet geboden kan worden. Het belangrijkste contact met ouders gaat over hoe zij thuis de kinderen verder kunnen stimuleren in hun spel. Er moet dus zeker wel contact met ouders zijn, maar dat moet verder vormgegeven worden, evenals het contact met de leerkrachten. Elementen die wel passen bij het project zijn bijvoorbeeld het observatiesysteem en de manier van het schrijven van een speelplan. Ook de spelvoorwaarden en de kwaliteiten van de leidsters komen overeen.

In dit hoofdstuk heb ik antwoord gegeven op de deelvraag:

- Op welke vlakken sluit de methodiek van Spel aan Huis aan bij Spel op School?

Hoofdstuk 4

Onderzoeksopzet; de mening van andere speelsters

4. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het praktijkonderzoek tot stand is gekomen. Het doel van het onderzoek en de keuze van de respondenten zal nader uitgelegd worden. Ook de keuze van de onderzoeksopzet wordt verantwoord.

4.1 Doel van het onderzoek

Om antwoord te kunnen geven op mijn hoofdvraag: ‘welke adviezen kunnen gegeven worden aan de mensen die bij het project Spel op School betrokken zijn op Brede School Heuvel te Breda, om Spel op School te optimaliseren?’ vind ik het belangrijk om uit te zoeken wat de meningen van andere speelsters zijn, over speelgroepen. Zij werken ook voor stichting Surplus Welzijn of lopen er stage. Zij werken vanuit dezelfde instelling en hebben dus hetzelfde doel voor ogen. In hoofdstuk 1 is beschreven dat stichting Surplus Welzijn mensen actief bij de samenleving wil betrekken en hen kansen wil bieden op ontmoeting en ontwikkeling. Ook de speelgroepen die er in Breda zijn maken deel uit van deze visie. Wat vinden de andere leidsters van soortgelijke projecten? Wat vinden ze moeilijk? Wat zijn hun succeservaringen en waar zouden ze nog in ondersteund worden? Het doel van dit onderzoek is te gaan kijken naar wat de speelsters voor- en nadelen vinden aan speelgroepen, zodat ik hier mijn adviezen op aan kan passen. Aangezien er al gekeken is naar wat er bij deze Brede School past in hoofdstuk 2, kan ik analyseren welke adviezen er geschikt zijn voor het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier en welke niet.

4.2 Respondenten

Omdat het een nieuw project is dat aangepast moet op openbare basisschool de Vlier te Breda, heb ik er voor gekozen om andere leidsters van speelgroepen die werkzaam zijn bij stichting Surplus Welzijn te interviewen. Zij hebben ook ervaringen met verschillende speelgroepen en door te kijken wat hun ervaringen zijn, krijg ik een completer beeld van hoe er in heel Breda met speelgroepen gewerkt wordt. Door werknemers van Surplus Welzijn door heel Breda te interviewen krijg ik een gevarieerd beeld en kan ik kijken welke nieuwe tips ik in mijn adviezen kan verwerken. Ik heb er voor gekozen om eerst alle stagiaires en werknemers telefonisch te benaderen om het doel van mijn onderzoek uit te leggen en te vragen of zij hierover geïnterviewd wilden worden.

4.3 Vorm van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om informatie te krijgen van verschillende werknemers die ervaring hebben met speelgroepen, zodat ik het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier kan optimaliseren. Hiervoor wil ik gebruik maken van een kwalitatief onderzoek door middel van interviews. Interviews met open vragen zorgen er voor dat mensen goed moeten nadenken over mijn vragen en als ik persoonlijk de interviews afneem, kan ik doorvragen en kijken hoe mensen op mijn vragen reageren. Op deze manier kan ik voorkomen dat mensen onvolledige antwoorden geven of dat ik heel lang moet wachten op antwoord. Voor de vragen van het interview zie bijlage 1.

4. 4 Analyse van het onderzoek; categorieën in het onderzoek

In deze paragraaf zijn de interviews geanalyseerd. Om een overzicht te krijgen van de belangrijkste hoofdpunten, heb ik eerst gekeken naar de categorieën waarin ik mijn interview heb ingedeeld, namelijk:

1. Visie op het stimuleren van de ontwikkeling met spelmateriaal
2. Doelstelling van het project
3. Doelgroep van het project
4. Indeling van speelgroepen
5. Contact met ouders
6. Contact met leerkrachten
7. Positieve ervaringen van speelsters
8. Belangrijke voorwaarden voor een spelgroep
9. Beloningssysteem bij Spel op School
10. Begeleiding van speelsters tijdens Spel op School

Hieronder zal per punt verantwoord worden waarom voor deze categorieën is gekozen:

Ad1.

Hoe denken de speelsters over het stimuleren van de ontwikkeling met behulp van spel? Wat is de meerwaarde er van? Is deze visie bij alle speelsters hetzelfde of zijn hier verschillende meningen over?

Ad2.

In de vorige hoofdstukken is besproken wat de doelstellingen zijn van het project, zijn de leidsters het hier mee eens of zouden deze doelstellingen veranderd moeten worden?

Ad3.

De speelsters hebben op dit moment ervaring met het werken met de doelgroep van Spel op School. Zouden er verandering moeten komen in deze doelgroep of is deze op dit moment goed? Wat is de rol van de leerkracht daar in?

Ad4.

Zijn de leidsters het op dit moment eens met het de speelgroepen ingedeeld zijn of is het voor de ontwikkeling van de kinderen beter om ze op een andere manier in te delen?

Ad5.

In hoofdstuk 3 is besproken hoe het contact met ouders nu verloopt, zijn de speelsters het hier mee eens of zou er iets in kunnen veranderen?

Ad6.

Er is nog weinig op papier gezet over hoe het contact tussen leerkracht en speelster er uit zou moeten komen te zien, wat is de visie van de speelsters hierop?

Ad7.

Wat is de kracht van Spel op School? Met andere woorden, wat moet er behouden blijven?

Ad8.

Zijn er factoren die Spel op School belemmeren of die er juist voor zorgen dat het project heel goed loopt?

Ad9.

Op dit moment wordt er geen gebruik gemaakt van een vast beloningssysteem. Zou dit wel moeten of vinden de speelsters een beloningssysteem overbodig?

Ad10.

Hoe worden de speelsters op dit moment begeleid en moet dit zo blijven of hebben ze behoefte aan meer of juist minder begeleiding?

4.5 Conclusies per categorie

In deze paragraaf zullen de conclusies geformuleerd worden die per categorie uit de interviews naar voren gekomen zijn. De conclusies worden per bovenstaande categorie gevormd, met daarbij citaten uit de interviews, waar de conclusie op gebaseerd is. Door de interviews naast elkaar te leggen en per categorie te kijken welke meningen er naar voren kwamen, door middel van codes, zijn de volgende conclusies geformuleerd. (H. Boeije, 2005).

1. Visie op het stimuleren van de ontwikkeling met spelmateriaal

De visie van de speelsters op het stimuleren van de ontwikkeling door middel van spelmateriaal komt in de interviews overeen. De visie over de meerwaarde van spelmateriaal was als volgt:

‘Met spelmateriaal kun je heel veel gebieden stimuleren, het is ook heel makkelijk om daarmee dingen te doen voor kinderen, denk ik. En spelmateriaal is leuk voor de kinderen. En het leuke, is leren. Het kind leert pas als hij of zij echt iets leuk vindt.’

‘Spelmateriaal daagt de kinderen uit om te leren op een leuke manier.’

‘De grootste meerwaarde vind ik dat het een mooi middel is voor ouders om kinderen te stimuleren in de totale ontwikkeling. Dit kan aanvullend zijn op de schoolprogramma’s zoals Piramide. Kinderen vinden spelen altijd leuk en vaak hebben ouders niet in de gaten dat je via een heel eenvoudig spelletje een kind kan stimuleren. Valt het kwartje dan vinden ouders het doorgaans heel leuk.’

‘Spelmateriaal werkt indirect een kind voelt het niet zo. Als je op een speelse manier iets wilt leren, gaat dit beter. Het is ook heel laagdrempelig. Spelen is iets wat ieder kind doet, het is een hele makkelijker ingang. Via het spelletje kun je het leuk maken en dat is voor kinderen heel belangrijk.’

‘Ik vind het geweldig om te zien dat je met iets wat kinderen erg leuk vinden, de ontwikkeling kan stimuleren. Kinderen hebben vaak niet door dat ze iets leren en hebben het met elkaar naar hun zin. In plaats van op een ‘schoolse’ manier aan de ontwikkeling te werken, wat kinderen al de hele dag krijgen, maak je het leuk voor kinderen en ik ben van mening dat kinderen meer leren wanneer ze iets leuk vinden, dan wanneer ze iets oninteressant vinden. Alle kinderen vinden spelen leuk en daarom is dit een meerwaarde denk ik.’

Samenvattend kan gezegd worden dat de meerwaarde van spelmateriaal bij ontwikkelingsstimulering is dat het leuk is voor kinderen. Het stimuleren van deze ontwikkeling gaat inderdaad spelenderwijs en kinderen merken niet zo dat ze een extra steuntje in de rug krijgen. De visie dat kinderen meer leren als ze iets leuk vinden komt duidelijk in alle citaten terug. Het is belangrijk dat ouders zich hier ook bewust van worden, dat ze hun kind in de ontwikkeling kunnen helpen door ‘simpele’ spelletjes met ze te spelen. Zo wordt een kind weer extra geholpen in zijn of haar ontwikkeling.

2. Doelstelling van het project

De meningen over de doelstelling van dit project kwamen bij de leidsters redelijk overeen:

‘Kinderen helpen in hun ontwikkeling. Waar leerkrachten zien dat het niet zo goed gaat, daar kun je als speelster op inspelen. Door de ouders te benaderen van deze kinderen, kunnen zij leren hoe ze hun kinderen thuis kunnen stimuleren. Maar het hoofddoel is volgens mij ontwikkelingsstimulering.’

‘Ik denk dat het hoofddoel is dat het voor de kinderen leuk is. Dat ze het leuk vinden om te blijven komen en dat ze daar door meer hun best doen en dat het samenspel wordt gestimuleerd. Ze moeten wennen aan de structuur en regelmaat en dat moeten ze leren. Daarnaast kun je wel aandacht besteden aan bijvoorbeeld tellen en dat dit even je doel is, maar het meeste dat ze het leuk vinden en het sociaal emotionele. In de klas moeten ze ook wachten, bijvoorbeeld in de kring. Dit moeten ze echt leren. Door ouders te vertellen wat je doet, kunnen zij hun kinderen wellicht thuis ook meer stimuleren, zodat dit de ontwikkeling van de kinderen ten goede komt. Dit zorgt voor zelfvertrouwen bij de kinderen.’

‘Het voornaamste doel is het samenspielen. Veel kinderen hebben daar moeite mee in de klas, op je beurt wachten en luisteren naar elkaar. Nu leren ze het in een klein groepje en later kan dit naar een grote groep.’

‘Om vooral met elkaar te leren omgaan en de kinderen wat meer zelfvertrouwen te geven. Zo wordt hun zelfvertrouwen ook doorgevoerd in de grote groep. In kleine groepjes krijgen ze ook meer individuele aandacht.’

‘Doel van deze speelgroep is dat ouders met het kind thuis een spelletje gaan doen, want het zijn ouders die niet bij de speel-o-theek komen. Het is belangrijk dat ouders zien dat we met de speelgroep bijvoorbeeld met tellen bezig zijn, dit kan ze dan thuis ook gaan doen als ze uitgelegd krijgen hoe het spelletje gedaan moet worden en hoe het zit met de interactie tussen ouder en kind. Kijken naar wat het kind nodig heeft is heel belangrijk. De ontwikkeling van het kind gaat hier in mee. Moeder geef je handvatten, zodat ze aan kan sluiten op school en haar kind kan ondersteunen in de schoolse situatie. En voor het kind voor de totale ontwikkeling.’

Samenvattend kan gezegd worden dat het belangrijkste doel van de speelsters is het stimuleren van kinderen in hun totale ontwikkeling. De voordelen van het project zijn dat de kinderen meer individuele aandacht krijgen, die ze in de klas niet krijgen en dat de speelster kan kijken wat een kind precies nodig heeft. Het contact met de ouders is belangrijk, omdat dit contact de kinderen kan helpen om nog meer te oefenen met dingen die ze moeilijk vinden, maar dan thuis. De nadruk moet dus niet liggen op ouders ergens naartoe leiden, maar op het feit dat ouders hun eigen kinderen ook extra kunnen ondersteunen in de ontwikkeling. Het

hoofddoel is volgens de speelsters toch het stimuleren van de ontwikkeling van deze kinderen, in samenwerking met de leerkracht en de ouders.

3. Doelgroep van het project

De leerkracht van de kleuters geeft aan het begin van het project aan welke kinderen baat zouden kunnen hebben bij het project. In samenwerking met de speelsters worden speelgroepjes samengesteld. Het is erg belangrijk om vast te stellen wat de ideale doelgroep voor Spel op School is, zodat de speelgroepjes zo goed mogelijk ingedeeld kunnen worden. De speelsters zijn het over het algemeen wel eens over de doelgroep van dit project:

‘Kleuters met sociaal-emotionele problemen, bijvoorbeeld die heel druk zijn, heel stil zijn, die in de klas niet goed mee komen en die moeten leren hoe ze rekening moeten houden met andere kinderen.’

‘Ik denk sowieso kinderen die wat betreft niveau even ver zijn. Ideaal zou zijn als ze verschillend gedrag vertonen, dan kunnen ze van elkaar leren. Je moet geen kind van begin groep 1 bij eind groep 2 zeggen, maar wat betreft problematiek moet het wel divers zijn. Je zou de kinderen van groep 1 en groep 2 bij elkaar kunnen zetten.’

‘Wat ik vind passen is het sociaal-emotionele, dus op je beurt leren wachten en naar elkaar luisteren. Een achterstand in de taalontwikkeling is wel geschikt voor het project, ik zou het alleen beter vinden als er een apart taalgroep kwam. Nu merk ik in mijn groep dat de een de ander wil uitlachen, omdat zij de taal niet goed beheerst. Dus samenspel is erg belangrijk. Voor ondersteuning in de cognitieve ontwikkeling kan de RT’er van de school beter ingezet worden naar mijn mening.’

Samenvattend kan gezegd worden dat kleuters die een steuntje in de rug kunnen gebruiken wat de sociaal-emotionele ontwikkeling betreft een goede doelgroep is voor het project. Het gaat om kleuters die of wat drukker zijn, of juist zeer timide. Daar zijn de speelsters het over eens. Het gaat om kleuters van groep 1 en 2 en daar zijn de speelsters het ook mee eens. De leerkracht van de kleuters kiest de kinderen uit die in aanmerking komen voor het project. Kinderen moeten wel op een zelfde niveau zitten wat ontwikkeling betreft, omdat het anders voor het ene kind te makkelijk is en het andere kind wordt onzeker, omdat het te moeilijk is. Dat is niet de bedoeling van een speelgroep. Het is dus belangrijk dat speelsters en leerkrachten samen bespreken welke kinderen bij elkaar passen in een speelgroep. Dit zal verder uitgediept worden bij ‘indeling van speelgroepen.’

4. Indeling van speelgroepen

Over het indelen van de speelgroepen zijn de meningen in de interviews verdeeld:

‘Ik denk vooral op niveau. En het kan ook zijn dat een kind van groep 2 een laag niveau heeft en bij kinderen van groep 1 moet, maar daar moet je als speelsters opletten. Dit moet in overleg gaan, ook met de leerkracht. Ook kun je kijken op welke gebieden ze nog veel kunnen leren. Je kunt daar kinderen bij zoeken die hier wel sterk in zijn. Kinderen met taalproblemen moet je niet bij elkaar zetten, want dan leren ze niks. Maar aan de andere kant een kind dat een taalprobleem heeft en daarnaast een kind wat sociaal gezien heel moeilijk is kan ook heel vervelend zijn, want dan ben je niet bezig met het kind dat de taalstimulering nodig heeft. Taalstimulering moet één op één gedaan worden, want daar komt heel veel herhaling bij kijken.’

‘Ik vind dat er op school RT moet zijn voor de cognitieve ontwikkeling en een apart taalgroepje zou mooi zijn. Er kan dan ook een groep gevormd worden waar samenspel de indicatie is.’

‘Ik merk dat een taalachterstand geen handige indicatie is voor een speelgroep. Er zitten twee kinderen met een sociaal-emotionele indicatie en 1 kind met een taalachterstand. Zij heeft veel herhaling nodig, maar voor de andere kinderen is dit saai, want zij zijn al goed in taal. Ik ben van mening dat een speelgroep ingedeeld moet worden met kinderen met een sociaal-emotionele ‘problematiek’, maar dan wel drukke en timide kinderen door elkaar, zodat ze van elkaar kunnen leren, dit is een kwestie van gesprekken tussen leerkrachten en speelsters denk, zo kunnen er duidelijke groepjes gevormd worden. Wat taal betreft kan dit beter één op één gedaan worden met een leerkracht of RT’er, zodat dit kind wel de herhaling krijgt en in haar eigen tempo kan oefenen.’

‘Door de speelsters moet daar goed over nagedacht worden. Als de indicatie van de school is dat het kindje helemaal buiten de groep valt, omdat ze zo verlegen is en niet samen speelt of het kind juist heel druk is, dan lijkt het mij heel belangrijk dat je in de samenstelling van de groep krijgt welke kinderen bij elkaar passen. Een timide kind kun je beter niet naast een druk dominant kind zetten. Taal is ook een indicatie, dus als er een kindje bij zit dat heel veel taal aan moet leren, dan kun je die beter bij een kleuter zetten die taalvaardig al best ver is. Het is de handigheid van de ambulant pedagoog.’

‘Het ligt eraan wat voor kinderen je hebt. Ik werk met een groepje van 3 kleuters, waarvan er één zich een beetje op de achtergrond houdt, één ligt goed in de groep en is over het algemeen erg enthousiast en een die een ontwikkelingsachterstand heeft op sociaal gebied. En hier ben ik erg tevreden over.’

Samenvattend kan gezegd worden dat de meningen over het indelen van speelgroepen verdeeld is. De een vindt het beter om een apart taalgroepje te maken, terwijl de ander zegt de kinderen met een taalachterstand juist bij elkaar moeten zitten om van elkaar te kunnen leren. Een derde heeft het weer over één op één begeleiding voor een taalachterstand. Wat de sociaal-emotionele ontwikkeling betreft zijn de speelsters het met elkaar eens dat dit een goede indicatie is voor Spel op School, maar dat je dan wel handig moet zijn in het indelen van deze groepjes. Niet alleen maar drukke kinderen of juist hele verlegen kinderen bij elkaar zetten, want dan leren ze niets van elkaar. Sommige speelsters zijn het er over eens dat het de ‘handigheid van de speelster’ is, door gesprekken te voeren met leerkrachten kan er gekeken worden naar hoe een groep ingedeeld moet worden. Aangezien hier niet één vaste mening uit is gekomen, ga ik in het volgende hoofdstuk kijken naar literatuur over het indelen van speelgroepjes.

5. Contact met ouders

In hoofdstuk 3 staat in de conclusie dat er onzekerheid is over hoe het oudercontact vormgegeven moet worden bij dit project, de meningen van de speelsters zijn als volgt:

‘We hebben contact met ouders door de ouders van de kinderen na schooltijd aan te spreken. Dit contact is maar heel kort, want je hebt 3 ouders die je zo snel mogelijk aan moet spreken. Hierbij wordt uitgelegd wat je bij Spel op School hebt gedaan en hoe het met het kind gaat. Ik vind dit persoonlijk een heel moeilijk moment, omdat je maar weinig tijd hebt en ouders

meestal zo snel mogelijk weg willen na schooltijd. Hierdoor is het contact heel vluchtig en kan ik er voor mijn gevoel niet uithalen wat ik wil. Ik zou graag zien dat ik meer tijd had met ouders.'

'Een keer in de 3 maanden plannen we een gesprek met de ouders. Ook als ze hun kinderen ophalen voeren we een kort gesprekje en ouders mogen ook komen kijken naar wat we allemaal doen. Ik zie dit als positief, we hebben gemerkt dat het voldoende is voor de ouders.'

'Door het aanspreken na schooltijd dus na het spelen worden ze daar bij betrokken. Deze ouders staan vaak aan het einde van het speelplein, ze lijken je dan te ontvuchten. Ik zou het anders willen zien, maar ik weet niet of dat kan. Je zou misschien 1 keer per maand een afspraak kunnen maken voor een gesprek. Dan haal je er misschien meer uit, want dan heb je meer rust. Of je moet aansluiten bij het 10 minutengesprek van de leerkracht. Maar ouders hebben het al heel druk, of kinderen worden opgehaald door een familielid. Of door zelf thuis een keer te gaan kijken, maar dat moeten ouders wel willen.'

'Nu springen we ze zeg maar in de nek. De laatste tijd komen ze binnen en loop je er heen en even een babbeltje wat je gedaan hebt en wat er goed ging en eventueel een huiswerkopdrachtje meegeven. Ergens vind ik het wel positief, maar je hebt wel drie kinderen. Als alle drie de ouders dan binnen komen, dan is het moeilijk om te alle drie uitgebreid te spreken. Je wilt het serieus bespreken, omdat ouders er over willen praten, ze blijven hangen en stellen vragen. Ze willen er over doorpraten. Extra contact zou dan misschien wel goed zijn, bijvoorbeeld een keer in de paar weken. Dan kun je puntsgewijs even dingen doornemen.'

Samenvattend kan gezegd worden dat het oudercontact verschilt. De een heeft één keer per week even vluchtig contact en de ander heeft ook nog één keer in de paar maanden een uitgebreider gesprek met ouders. De speelsters die geen evaluatiemoment hebben één keer in de paar maanden, zouden dit wel willen. Op deze manier kunnen ze rustig met de ouders gaan zitten, in plaats van binnen een kwartier drie ouders te moeten aanspreken. Er moet dus gekeken worden hoe er meer tijd gemaakt kan worden om rustig met de ouders te kunnen praten over hun kinderen. De vraag is alleen om de hoeveel tijd deze gesprekken plaats zouden moeten vinden.

6. Contact met leerkrachten

In hoofdstuk 3 staat in de conclusie dat er onzekerheid is over hoe het contact met leerkrachten vormgegeven moet worden bij dit project. Bij de speelsters is de manier waarop contact is met leerkracht verschillend:

'In de wandelgangen. Dit is de verantwoordelijkheid van de speelster, omdat leerkrachten het al druk genoeg hebben. Ik zou het fijn vinden als er vaste momenten waren om de vooruitgang te bespreken en te kijken of je nog wel op 1 lijn zit met de leerkracht.'

'Die kletsen altijd even bij met de speelster, maar na Spel op School is niet handig, want dan gaan de kinderen naar huis en is het erg druk. Je zou beter voor Spel op School even bij kunnen praten. Het zou ideaal als je om de twee maanden elke keer elkaar een half uurtje bij praat, dan hoor je ook meer over de ontwikkeling van de kinderen in de klas.'

‘We hebben ook met de leerkrachten een keer in de twee maanden een evaluatiegesprek. Ook halen wij de kinderen op in de klas, dus er is altijd een mogelijkheid om een gesprek aan te gaan wanneer dit nodig is. Dit ervaar ik als positief.’

‘Dat is echt iets wat uit je zelf moet komen als speelster om dat van de grond te krijgen. Je moet ook duidelijk zeggen wat de taak van de leerkracht is. Heel duidelijk zijn is belangrijk. Maar met deze mensen kun je veel bespreken en krijg je feedback en info over de kinderen. Ook hierbij zou je extra tijd in kunnen lassen om het over de kinderen te hebben. Er moeten aan het begin van het jaar duidelijke afspraken gemaakt worden, zodat het goed bijgehouden wordt. De leraar heeft hier ook een rol in, door de speelster aan te spreken. Het contact moet van twee kanten komen en dat is nu niet zo.’

Samenvattend kan gezegd worden dat de speelsters niet echt tevreden zijn over de manier waarop er contact is met de leerkrachten. Uit de interviews komt naar voren dat hier geen duidelijke afspraken over zijn en dat daardoor het contact niet echt intensief is, terwijl de speelsters wel graag met de leerkrachten op één lijn willen zitten. Ook hiervoor zouden vaste momenten ingelast kunnen worden om te evalueren hoe het gaat. De vraag is alleen om de hoeveel tijd dit het beste kan plaatsvinden.

7. Positieve ervaringen van speelsters

De kracht van Spel op School komt naar voren in de volgende citaten:

‘Kinderen vinden het heel leuk, dus ze gaan graag mee. In een half uur, kun je een heel gezellig moment creëren met de kinderen. Ze voelen zich dan vrij. Voor hun verdere loopbaan is dit ook leuk, dan hebben ze samen een project.’

‘De kracht van Spel op School is dat kinderen op een hele leuke manier extra gestimuleerd worden. Het is leuk. Kinderen zien het als privilege dat ze mee mogen en ondertussen is het toch een extra middel om een kind bij te spijkeren. Het moet echt leuk blijven, want daar zit de kracht in. De kracht is ook dat je vlakbij de leerkracht en de ouders staat, het zijn allemaal hele korte lijntjes, de samenwerking is belangrijk. Kinderen spelen ook met kinderen die niet bij elkaar in de klas zitten, dan leren ze ook weer nieuwe kinderen kennen en er ontstaan hele andere banden. De geijkte vriendjes uit de klas, daar moeten ze een keer niet mee spelen.’

‘De kracht van Spel op School is dat kinderen die de extra aandacht nodig hebben buiten de klas het krijgen op een laagdrempelige manier. Je hebt contact met de ouders en hierdoor is er sprake van veel herhaling voor de kinderen. Daarom vind ik het een goed idee om ook aan te sluiten op Piramide, hoe meer herhaling hoe beter. Als kinderen eerder een antwoord weten in de klas, door veel herhaling, voelen ze zich wellicht zelfverzekerder en dit is ook goed voor hun ontwikkeling.’

‘De kracht van Spel op School is dat je juist onder schooltijd nog eens een keer extra aandacht aan die kinderen geven die het nodig heeft via spel. Twee is de ouderbetrokkenheid van ouders, zij worden tijdens de haal en breng momenten heel informeel te horen krijgen waar hun kindje mee bezig is en zij krijgen dan ook praktische handvatten over wat hun kindje nog moeilijk vindt. De rol van die ouder moet heel duidelijk zijn. Door thuis nog een keer te oefenen krijgt dat kindje zelfvertrouwen en nemen dit misschien mee in de klas.’

Samenvattend kan gezegd worden dat de kracht van Spel op School ligt in het feit dat het leuk is en dat kinderen het elke keer weer leuk vinden om mee te gaan, zo blijven ze gemotiveerd. Bovendien ben je aan het werken aan de ontwikkeling van kinderen, maar je houdt wel nauw contact met leerkrachten en ouders, zodat je samen kan kijken naar wat het beste is voor het kind. De kinderen die het nodig hebben krijgen dus extra aandacht. Bovendien maken kinderen contact met kinderen waar ze normaal gesproken niet zo veel mee omgaan in de klas, hierdoor maken ze misschien nieuwe vriendjes en dat is weer goed voor hun zelfvertrouwen in de klas. Zelfvertrouwen is hier heel belangrijk. Door zaken die kinderen moeilijk vinden veel te herhalen, in de klas, bij Spel op School en bij ouders thuis, groeit als het goed is het zelfvertrouwen van de kinderen. De herhaling kan vorm gegeven worden door op het Piramide project van deze school aan te sluiten. In de klas krijgen ze dan les over een thema (bijvoorbeeld kleur) en dit wordt weer herhaald tijdens Spel op School, vervolgens wordt er speelgoed meegegeven wat aansluit op dit thema naar huis. Zorgen voor zelfvertrouwen door middel van herhaling, samenwerking met ouders en leerkrachten en het feit dat het leuk is, is volgens de speelsters de kracht van het project Spel op School.

8. Belangrijke voorwaarden voor een spelgroep

In hoofdstuk 3 is benoemd dat er bij het project Spel aan Huis een aantal voorwaarden zijn om het project goed te laten verlopen. Welke voorwaarden zijn er bij Spel op School nodig? Welke kwaliteiten moeten de speelsters bezitten? De meningen van de speelsters zijn hierover vrijwel hetzelfde:

‘De ruimte moet prikkelarm en rustig zijn en voldoende tijd is belangrijk. Nu duurt het spelen een half uur, maar ik merk elke keer dat dit net te kort is. De speelster moet heel veel geduld hebben, flexibiliteit hebben, want er kan altijd wel iets gebeuren waar je op in moet springen. Structuur bieden en consequent en open zijn is ook belangrijk net als openstaan voor andere culturen. Je moet kunnen aansluiten bij de belevingswereld van een kind. Je moet een rol model kunnen zijn en voorbeeldgedrag kunnen laten zien. Je moet om met de ouders om te kunnen gaan op het niveau van de ouders kunnen gaan zitten. Je moet iets vriendelijks uitstralen, want anders haken ouders al snel af.’

‘Dat het rustig is en een niet te grote groep, ook dat je de goede kinderen bij elkaar zet die zich aan elkaar kunnen optrekken, bijvoorbeeld een stil kind bij een heel druk kind. Ik vind dat een speelster goed overzicht kunnen houden en de aandacht goed kunnen verdelen. Verder moet ze enthousiast zijn en gemotiveerd zijn om de kinderen ook echt te helpen.’

‘Een aparte rustige ruimte waar de kinderen niet afgeleid worden door anderen. Een leidster moet de functionaliteit van het speelgoed kennen, creatief zijn in het verzinnen van speelactiviteiten, grenzen kunnen stellen, sensitieve responsiviteit hebben en rust in kunnen brengen in de groep.’

‘Rustige omgeving met weinig ramen waar de kinderen door afgeleid worden, veel structuur voor de kinderen en de plan-do-review methode. Dit houdt in dat je duidelijke regels afsprekt met de kinderen, dan gaat spelen en op het einde evalueert hoe het is gegaan, dit is duidelijk voor kinderen. Duidelijkheid vind ik erg belangrijk. Wat de tijdsduur betreft, mag daar van mij ook wel wat in veranderen. Nu is het een half uur, maar er gaat veel tijd verloren met alleen al zitten, ik ben van mening dat ze na het spelen de klas in moeten en met de klas naar buiten gaan. Iets van drie kwartier kun je er beter voor uit trekken, voordat je zit en bezig bent ben je snel een kwartier verder, vooral met de plan-do-review erbij. Ouders komen dan al

naar binnen als het kind in de klas zit en kan ik makkelijker met de moeders praten. Je zou kunnen zeggen van half 3 tot kwart over 3 met de kinderen en daarna de moeders naar binnen vragen. Dan creëer je meer tijd voor jezelf.'

Samenvattend kan gezegd worden dat de speelsters het eens zijn over het feit dat Spel op School langer zou mogen duren. Ze vinden een half uur net te kort. Verder is er consensus over de prikkelarme ruimte. Uit de interviews kwam naar voren dat het moeilijk is om een rustige ruimte te vinden en dat leidt de kinderen erg af en dat is zonde. Sommige speelsters maken gebruik van de plan-do-review methode en zijn hier erg enthousiast over. Zij zorgen op deze manier voor duidelijkheid. Om dit te onderbouwen ga ik in het volgende hoofdstuk kijken naar waar deze methode vandaan komt en of het inderdaad past bij dit project. De kwaliteiten van speelsters komen ook overeen. Rust kunnen brengen, enthousiast zijn, consequent en duidelijk zijn, zijn kwaliteiten die vaak genoemd worden. Bovendien vinden de speelsters het belangrijk dat je goed om kan gaan met ouders, omdat die ook betrokken worden bij het project. Deze kwaliteiten kunnen terug komen in de handleiding die bij dit onderzoek hoort. Dan weten de mensen die het project organiseren, waar ze op moeten letten bij het screenen van speelsters. Bovendien krijgen ze handvatten over de tijdsduur van het project en de ruimte die nodig is om het project goed uit te kunnen voeren.

9. Beloningssysteem bij Spel op School

Over het beloningssysteem waren de meningen in de interviews verdeeld. De ene speelster vindt het positief, maar de ander vindt het niet nodig bij speelgroepen. Hieronder staan twee voorbeelden van speelsters die minder positief tegenover een beloningssysteem staan:

'Nou dat vind ik moeilijk, dat is per kind heel verschillend. Het beste werkt gewoon 'at random' denk ik. Als je het heel goed hebt gedaan, dan krijg je onverwachts een sticker. Het moet niet alleen maar om de stickers gaan.'

'Ik werk liever zonder beloningssysteem. Ik vind het belangrijk dat kinderen ook kunnen luisteren en meedoen zonder dat ze er voor beloond worden elke keer. Zo leer je ze aan dat ze voor iedere goede prestatie een beloning krijgen, en dit werkt niet altijd zo.'

Er waren ook speelsters die wel positief tegenover een beloningssysteem stonden:

'Daar sta ik positief tegenover. Ik merk mijn kinderen altijd erg trots zijn als ze een sticker verdienen, dit motiveert te om hun best te blijven, maar ik moet altijd wel de regels goed herhalen, dat is een belangrijke voorwaarde.'

'Ik denk omdat er veel kinderen met indicatie sociale emotionele ontwikkeling zitten, is het belangrijk om de kinderen uit te leggen wat de bedoeling is en het kind daarbij te helpen. Met de plan do review methode is dat een geweldige manier om sociale vaardigheden aan te leren. Dit is een methode waarbij je met de kinderen zelf de regels maakt en hier de beloning aan koppelt. Als zij zich aan hun 'zelfverzonnen' regels houden, dan krijgen ze een sticker of een andere beloning, dit ligt aan de speelster zelf.'

'Het is positief en het werkt ook wel goed, alleen moet je oppassen dat je niet altijd maar stickers blijft geven, dat kan ook negatief uitpakken, dan gaat het alleen maar om de sticker.'

‘Dat vind ik goed, het werkt goed, de kinderen luisteren beter naar je en zijn meer gemotiveerd om mee te werken. Als ze bv een sticker hebben gehad na afloop zijn ze ook heel trots.’

Samenvattend kan gezegd worden dat er meer speelsters zijn die er positief tegenover staan, maar zij vinden wel dat het niet alleen maar om de beloning moet gaan voor de kinderen. Sommige speelsters geven de kinderen altijd een sticker en dat kan zorgen dat kinderen alleen nog maar hun best doen voor de sticker en dan zijn ze zich niet bewust van wat ze nog meer leren. Een aantal speelsters zijn van mening dat duidelijk zijn over de regels wel erg belangrijk is bij een beloningssysteem. Een speelster noemt de ‘plan-do-review’ methode waar mee gewerkt wordt. Hierbij wordt de beloning gekoppeld aan de regels die kinderen zelf gemaakt hebben samen met de speelster. Kinderen weten dan precies wat de regels zijn en dit geeft duidelijkheid. Er moet dus gezocht worden naar een duidelijk beloningssysteem, waarbij gelet wordt op het feit dat de kinderen gemotiveerd blijven en waarbij ze zich bewust worden van de regels die gelden.

10. Begeleiding van speelsters tijdens Spel op School

Wat de begeleiding van de speelsters betreft, zaten de speelsters uit mijn interviews redelijk op 1 lijn. Hieronder staan een aantal citaten over hoe zij begeleid zouden willen worden bij dit project:

‘Ik ben soms wel erg benieuwd naar hoe de andere leidsters het ervaren. Dat hoor ik wel in de wandelgangen, maar ik zou er wel eens voor willen gaan zitten. Nu wordt in de begeleiding ingegaan op het contact met de ouders, maar ik zou ook wel begeleid willen worden in hoe het met de kinderen loopt. Bovendien is het volgens mij goed om ervaringen uit te wisselen. Misschien hebben andere speelsters hele andere visies op de ‘problemen’ die je ondervindt. Door eens in de zoveel tijd te evalueren, kun je van elkaar leren en zo de kinderen nog beter stimuleren.’

‘Misschien meer uitleg over speelmateriaal en meer contact met de andere speelsters, zodat je ervaringen kan uitwisselen, zodat je ideeën van elkaar kunt overnemen en zo kan kijken wat het beste aansluit bij bepaalde indicaties en ook succeservaringen uitwisselen.’

‘Ik zou wel meer informatie willen over de ervaringen van andere leidsters en over hoe je per kind doelgericht kunt handelen met betrekking tot hun ontwikkelingsachterstand.’

‘Misschien in hoe kun je het speeluur vormgeven. Door meer op de inhoud van het speeluur in te gaan achteraf, kan iemand meedenken hoe je per kind kan aansluiten. Zo komt er meer verdieping.’

Samenvattend kan gezegd worden dat de woorden ‘ervaringen uitwisselen’ in bijna al deze citaten naar voren komen. In deze citaten is terug te vinden dat de speelsters om dit moment niet echt tevreden zijn over hoe ze bij dit project begeleid worden. Ze willen meer verdieping, meer ingaan op hoe het met de kinderen gaat en welk spelmateriaal ze kunnen gebruiken om de ontwikkeling te stimuleren. Hier zou dus meer begeleiding voor moeten komen. Ook willen ze meer ervaringen uitwisselen met andere speelsters, zodat ze van elkaar kunnen leren en elkaar tips kunnen geven. Er moet gekeken worden naar hoe de begeleiding vormgegeven kan gaan worden.

4.6 Algemene conclusie praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk is antwoord gegeven op de volgende deelvragen:

- Wat vinden de speelsters van de doelstelling/ doelgroep?
- Wat is de mening van speelsters over de indeling van de speelgroepen?
- Wat vinden de speelsters van het contact met leerkrachten/ouders?
- Welke vaardigheden van een speelster zijn belangrijk bij stimuleren van spelontwikkeling?
- Welke voorwaarden zijn belangrijk voor Spel op School?
- Wat vinden de speelsters positief aan Spel op School en wat vinden zij aandachtspunten?
- Op welke manier zouden de speelsters graag ondersteund willen worden?

De volgende stap is om te kijken welke literatuur nog gezocht kan worden om het project Spel op School te kunnen optimaliseren. Door antwoorden van de speelsters te koppelen aan de literatuur, komen er adviezen uit in hoofdstuk 6 die specifiek zijn voor basisschool de Vlier en de medewerkers.

Er zijn antwoorden uit het interview gekomen op twee verschillende niveaus. Het eerste gebied waar veranderingen doorgevoerd kunnen worden is het beleidsniveau. Hieronder vallen het veranderen van de doelstellingen van Spel op School en het veranderen van de begeleiding die speelsters op dit moment krijgen. Speelsters hebben namelijk in de interviews aangegeven dat zij één hele duidelijke doelstelling zien en dit strookt niet met de doelstellingen die nu op papier staan voor dit project. De speelsters zijn het er namelijk over eens dat het doel van Spel op School is dat kinderen extra gestimuleerd worden in hun ontwikkeling. Een andere verandering die speelsters graag zouden willen zien is dat speelsters intensievere begeleiding krijgen bij dit project. Door een coördinator aan te stellen, die bijvoorbeeld bijeenkomsten organiseert voor de stagiaires die Spel op School geven, kun je er voor zorgen dat speelsters ervaringen en tips uit kunnen wisselen en er is dan iemand met ervaring bij die deze stagiaires kan ondersteunen. Dit zijn conclusies die uit de interviews gekomen zijn, waar verder geen literatuuronderzoek voor nodig is. Deze conclusies spreken voor zich.

Er zijn echter ook conclusies over zaken die nu nog niet helemaal zeker zijn, of waar de meningen van speelsters over verdeeld zijn, deze moeten nog verduidelijkt worden. Dit zijn voornamelijk zaken op organisatorisch niveau. Dit zijn veranderingen in de organisatie van het project zelf. Hieronder vallen het vaststellen van een beloningssysteem, de indeling van de speelgroepen, vaste afspraken maken over contact met ouders en leerkrachten en het gebruik maken van methodes als Piramide en de 'plan-do-review methode' bij Spel op School. In het volgende hoofdstuk ga ik literatuur zoeken over beloningssystemen, over hoe je speelgroepen het beste in kan delen, hoe er een tijdpad gevormd kan worden voor afspraken met ouders en leerkrachten en over de methodes Piramide en de 'plan-do-review methode.'

Hoofdstuk 5

Aanvullende literatuur

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal aangesloten worden op het praktijkonderzoek uit hoofdstuk 4. In de conclusie van hoofdstuk 4 is naar voren gekomen dat er zaken zijn in het project Spel op School, waar onduidelijkheid over is of waar speelsters het niet over eens zijn. Om goede adviezen te kunnen geven om het project te optimaliseren wordt er in dit hoofdstuk gekeken naar welke methodieken of theorieën meer duidelijkheid en structuur kunnen creëren.

5.2 Indeling van de literatuur

Om duidelijk te kunnen kijken welke literatuur kan aansluiten bij de vragen van de speelsters en waarom, moet er eerst een indeling gemaakt worden in de literatuur die in dit hoofdstuk naar voren komt. In de conclusie van het vorige hoofdstuk komt naar voren dat er zaken zijn die verduidelijkt moeten worden op twee niveaus.

1. Beleidsniveau
2. Organisatorisch niveau

Bij het beleidsniveau kwam naar voren dat speelsters graag meer diepgang en structuur in hun begeleiding willen. Dit kan vormgegeven worden door middel van literatuur over intervisie. Bij het organisatorisch niveau kwam naar voren dat er vragen zijn over het beloningssysteem, de indeling van de speelgroepen, contacten met ouders en leerkrachten en het gebruik maken van methodes als Piramide en de 'plan-do-review methode.' Verder kwamen in eerdere hoofdstukken zaken naar voren die nog niet helemaal duidelijk waren in dit project. Namelijk een duidelijk observatiesysteem en het schrijven van een speelplan. De literatuur hierover zal in deze volgorde besproken worden:

1. Intervisie
2. Indeling speelgroepen
3. Piramide
4. Plan-do-review methode
5. Beloningssysteem
6. Contact met leerkrachten en ouders
7. Observatiesysteem en speelplan

Bij ieder punt zal eerst ingegaan worden op de vraag waarom er literatuur over gezocht moet worden, vervolgens zal de literatuur uitgewerkt worden en op het laatst een conclusie over waarom juist deze literatuur goed aansluit bij het project Spel op School.

5.2.1 Intervisie

Uit de interviews kwam naar voren dat speelsters meer diepgang willen in hun begeleiding bij dit project. Ze willen met elkaar ervaringen uitwisselen en van elkaar leren. Dit kan door middel van intervisie. Hieronder zal beschreven worden hoe intervisie precies in elkaar zit en hoe het aan kan sluiten bij het project Spel op School.

Intervisie

In het boek *'Intervisie bij werkproblemen'* van J. Hendriksen uit 2000, wordt intervisie benoemd als een gestructureerd overleg van een groep professionals dat regelmatig plaats vindt, om werksituaties te verhelderen. In de bijeenkomsten worden vragen uit de praktijk van de deelnemers zelf behandeld. In groepsverband kunnen mensen leren van elkaars ervaringen, vragen en visies op de manier van werken. Een groot deel van het werk van mensen is vaak routine en vanzelfsprekend. Bij het werk hoort echter ook advies vragen aan collega's en kijken of je met een goede werkwijze bezig bent. Je kunt bij je collega's nieuwe ideeën en inspiratie opdoen. In contact met je vakgenoten doe je vaak nieuwe ideeën op en ontdek je blinde vlekken. Zulke contacten vinden bijna dagelijks plaats, vaak even tussendoor. Bij intervisie gebeurt dit systematisch. Vaak om de maand of om de twee maanden. Hierdoor worden ervaringen omgezet in nieuwe inzichten waarmee de professionaliteit van iemand op een hoger niveau komt. Daarbij is het een kans voor mensen om regelmatig feedback op hun manier van werken te krijgen. Zo heeft het ook een motiverend effect. Intervisie kan geweldig werken voor die situaties waarin de organisatie geen ervaring heeft opgebouwd en waar nog geen bevredigende manier van werken voor ontwikkeld is. Wanneer de vraag van klanten veranderd, dan zijn oplossingen vaak tijdelijk en niet standaard. De manier waarop men maatwerk kan leveren en dus in kan gaan op veranderende vragen van klanten, kan tijdens intervisie vorm krijgen. Intervisie gaat er om van elkaar te kunnen leren. Het is vooral geschikt voor mensen die zelf verantwoordelijk zijn voor de uitoefening van hun eigen functie. Belangrijke voorwaarden voor intervisie zijn openheid en kritisch kunnen kijken naar je eigen functioneren. Bovendien is wederzijds respect heel belangrijk. Als het respect voor elkaar ontbreekt, leggen mensen niet zo makkelijk hun problemen op tafel. Vaardigheden als luisteren, samenvatten, doorvragen, feedback geven en ontvangen blijven belangrijk om elkaars problemen goed te kunnen analyseren en met een bruikbare oplossing te komen. Zeer belangrijk bij intervisie is het kunnen stellen van vragen. Intervisie begint met iemand die een probleem of een vraag inbrengt en de anderen gaan deze persoon dan bevragen. Wanneer de deelnemers voldoende informatie hebben, dan hebben zij als het goed is een visie ontwikkeld op het probleem van degene die het probleem inbracht en de inbrenger heeft door het antwoord geven op vragen, zelf ook een ander inzicht ontwikkeld op het vraagstuk. J. Hendriksen komt in zijn boek met een basismodel voor intervisie. Dit is terug te vinden in bijlage 3 van de handleiding. (*J. Hendriksen, 2000*).

Implementeren van intervisie

De voordelen van intervisie zijn dat het eenvoudig is, er kan nieuwe kennis verworven worden en de deelnemers leren van elkaar. Het duurt niet heel lang, dus kost niet veel tijd en het is goedkoop. Om het op gang te brengen is echter wel begeleiding nodig. Het is daarom verstandig om voor het opzetten van intervisie een begeleider aan te stellen. Deze begeleider kan via intakes een groep samen gaan stellen. De begeleider moet zelf wel over enkele vaardigheden te beschikken. Hij of zij moet naast kennis van intervisie een groep kunnen begeleiden en adviezen aan de deelnemers kunnen geven over het vormgeven van de intervisie. De eerste bijeenkomst waar de begeleider dan bij is, zal zijn om de werkwijze van intervisie te kunnen uitleggen en de begeleider kan dan ervaren hoe de groep met elkaar omgaat. Na deze bijeenkomst zal de stijl van de begeleider minder intensief worden. Het gaat dan van bijsturen naar ondersteunen als het misgaat tot het echt loslaten en niet meer aanwezig zijn. De intervisie kan vervolgens doorgaan zonder begeleiding met steeds een andere voorzitter. De intervisie kan minimaal een uur duren en maximaal twee uur. Het ligt er maar net aan hoeveel problemen er op dat moment zijn.

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

Het project Spel op School wordt uitgevoerd door stagiaires van de opleiding Pedagogiek. Vanuit deze opleiding hebben zij al ervaring met intervisie. Ook de vaardigheden die nodig zijn (zoals actief luisteren en feedback kunnen geven), komen tijdens deze opleiding uitgebreid aan bod. Voordat zij aangenomen worden voor de stage hebben ze eerst een sollicitatiegesprek met de stagebegeleider die kijkt of de stagiaire over de vaardigheden beschikt om deze projecten te kunnen uitvoeren. Deze begeleider kan dan ook degene zijn die de eerste intervisie bijeenkomst organiseert en hierin vertelt waarom intervisie zo belangrijk is en hoe het vormgegeven gaat worden. Deze begeleider werkt al voor stichting Surplus Welzijn en de taak van de begeleider is het begeleiden van de stagiaires, dus dit kan ook zijn in de intervisie van Spel op School. Men hoeft er dan niet speciaal iemand voor aan te nemen en dit zorgt voor minder kosten. De intervisie kan vormgegeven aan de hand van het basismodel van J. Hendriksen. (bijlage 3 van de handleiding). Door de stappen te volgen, kunnen de speelsters samen tot oplossingen komen op problemen waar zij binnen het project tegenaan lopen. De begeleider kan daarna in de gaten houden hoe het project loopt, maar de begeleiding wordt minder, want het is juist goed voor de stagiaires om onderling te bespreken wat hun ervaringen zijn en waar ze tegenaan lopen. Zo kunnen ze van elkaar leren. De speelsters zijn verantwoordelijk voor hun eigen speelgroepjes en daarom past intervisie bij Spel op School. De adviezen en tips die speelsters krijgen, kunnen ze meteen in de praktijk inzetten en na twee maanden kunnen ze aangeven of het gewerkt heeft of niet. Op dit moment worden in het project ervaringen uitgewisseld in de wandelgangen. Terwijl veel speelsters hebben aangegeven dat ze graag een standaard moment willen hebben om hun ervaringen met elkaar te delen. Door elke twee maanden een intervisiebijeenkomst te houden, kan dit vormgegeven worden. Bovendien staat in de tekst dat intervisie goed aansluit bij werk waar niet veel standaard oplossingen zijn voor problemen. Op basisschool de Vlier is elk kind erg verschillend en ieder kind heeft iets anders nodig, daarom is het juist goed om ook eens meningen van andere speelsters te horen, om te kijken of zij misschien soortgelijke situaties hebben meegemaakt, zodat je elkaar kan helpen. Het is ook een nieuw project wat kan profiteren van overleg tussen de stagiaires. Dan zitten de stagiaires op één lijn en wordt het project bij alle speelsters op dezelfde manier uitgevoerd. Binnen de Brede School gaat het er om dat men maatwerk probeert te leveren. Door ervaringen uit te wisselen, kan gekeken worden naar wat wel en niet werkt en op deze manier blijft het project zich aanpassen aan de kinderen, zodat zij krijgen wat ze nodig hebben. Dus intervisie is niet alleen goed voor de speelsters, maar ook voor de voortgang van het project.

5.2.2 Indeling speelgroepen

De speelsters gaven in de interviews aan dat sociaal-emotionele problemen bij kinderen een goede indicatie is voor dit project. Het is belangrijk om uit te zoeken waarom spel zo belangrijk is in de ontwikkeling van kinderen. Uit de interviews komt naar voren dat de speelsters bijna allemaal twijfelen over het feit of taal wel zo'n goede indicatie is. Uit hun ervaringen komt naar voren dat taal heel moeilijk te stimuleren is als er nog andere kinderen bij zitten die geen taalproblemen hebben. Op basisschool de Vlier zitten veel kinderen van allochtone afkomst met een taalachterstand. Wat is belangrijk bij het stimuleren van hun taalontwikkeling en past dit bij Spel op School? Wat betekent dat voor de indeling van de speelgroepjes?

Spelontwikkeling van kleuters

De eerste vraag is waarom spel zo'n belangrijk deel van de ontwikkeling is. In het boek *'Niet volmaakt maar goed genoeg'* van Bruno Bettelheim uit 1990 staat de volgende visie op het belang van spel: 'Kinderen spelen in de eerste plaats omdat het plezierig is. Door het spelen met anderen ervaren kinderen de voldoening van het goed met anderen kunnen omgaan. Veel kinderen die weinig kans krijgen om te spelen of met wie maar af en toe wordt gespeeld, lijden aan ernstige intellectuele stilstand of achteruitgang, omdat het kind in en door het spel bepaalde manieren van denken oefent. Naast het stimuleren van de intellectuele ontwikkeling is het spel belangrijk voor het aanleren van bepaalde vaardigheden, zoals het doorzettingsvermogen. Het is ook ontzettend belangrijk dat ouders de kinderen stimuleren om te spelen. Bij het spelen doen kinderen vaak dezelfde pogingen, ze oefenen dan net zo lang totdat iets lukt, bijvoorbeeld het bouwen van een toren. Hierdoor leren kinderen hoe belangrijk het is om door te zetten, maar ze leren ook te vertrouwen op hun eigen vermogen om te slagen. Dit zorgt voor zelfvertrouwen. Volwassenen onderschatten vaak het belang van het spel van kinderen. Ouders zien dan niet in dat het eindeloos herhalen van bepaalde spelpatronen, hun kinderen iets kan leren. Doordat het kind in aanraking komt met leeftijdsgenootjes, leert het voor zichzelf opkomen, op zijn beurt wachten en andere belangrijke zaken in de sociale ontwikkeling.' (B. Bettelheim, 1990).

Werken in kleine groepjes

In de pedagogische werkwijze van 'Sporen' (zie paragraaf 5.2.6) speelt het samenwerken in kleine groepjes een belangrijke rol. In het boek *'Sporen van Reggio. Een introductie in de Sporen-pedagogiek'* van M. Meeuwig uit 2007, komt terug dat communicatie een belangrijke punt is als het gaat om de ontwikkeling van kinderen. Daarom heeft het groepjeswerken een belangrijke rol in het behalen van een aantal doelen bij kinderen. In kleine groepjes leren kinderen onderhandelen en daarbij krijgen ze soms te maken met onenigheid en conflicten. Samen ontdekken en problemen oplossen geeft plezier en leidt tot betrokkenheid. Dit zorgt ervoor dat kinderen goed in hun vel zitten en meer open staan om nieuwe dingen te leren. Dit is dus ook goed voor de intellectuele ontwikkeling. Door samen te werken kunnen kinderen ook leren wie ze zijn, waarin ze van anderen verschillen en wat ze met elkaar delen. Het draagt dus ook bij aan de identiteitsontwikkeling van kinderen. In de aanpak van Sporen is de samenstelling van de groepjes daarom ook punt van onderzoek, zowel voor de leerkrachten als voor de kinderen. Kinderen kunnen veel van elkaar leren. In het werken aan gezamenlijke activiteiten vullen ze elkaar aan in kennis en vaardigheden. In het boek van M. Meeuwig, wordt ook de meerwaarde van speelgroepen met verschillende kinderen genoemd. Kinderen kunnen in sociale interactie met elkaar een hoger niveau van denken bereiken dan alleen op eigen kracht. (M. Meeuwig, 2007).

Taalontwikkeling van (allochtone)kleuters

In het boek *'Spelend leren, een methodiek voor het werken met kleine kinderen in allochtone gezinnen'* van P. van Beek uit 2001 staat dat kleuters in de differentiatieperiode van de taalontwikkeling zitten. Dat wil zeggen dat de taalontwikkeling op deze leeftijd snel gaat. Als een kind 3 jaar is, heeft het een woordenschat van zo'n 800 woorden. Het kind gaat hierna steeds langere zinnen maken en meer woordverbuigingen gebruiken. Allochtone ouders kunnen hun kind het beste opvoeden in de eigen taal. Voor de latere schoolprestaties van niet-Nederlandse peuters is het wel van belang om in hun eerste vier levensjaren al regelmatig in contact te komen met het Nederlands. Ook op school zal het kind geconfronteerd worden met het Nederlands als tweede taal. Dat kan verwarrend zijn, tenzij het taalaanbod op een duidelijke manier gestructureerd is. In dat geval kan een kind tweetaligheid wel aan, zeker als

in de twee verschillende talen hetzelfde wordt uitgedrukt, bijvoorbeeld thuis een boekje lezen in het Turks en op school datzelfde boekje lezen in het Nederlands. (P. Van Beek, 2001).

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

Wat betekent het bovenstaande voor de indeling van de speelgroepjes? In het eerste gedeelte is aangegeven hoe belangrijk spel is voor de ontwikkeling van kinderen op allerlei gebieden. Als een leerkracht dus ziet dat een kind in de klas niet tot spel komt, is dit een goede indicatie voor Spel op School. In de literatuur van B. Bettelheim, staat dat kinderen die niet spelen een achterstand in hun intellectuele ontwikkeling kunnen oplopen. Spel zorgt ook voor het aanleren van doorzettingsvermogen, wat het kind in zijn hele verdere schoolloopbaan en leven nodig heeft. Bovendien zorgt doorzettingsvermogen ervoor dat kinderen veel oefenen en dus meer zelfvertrouwen krijgen, omdat ze zelf tot bepaalde resultaten komen. Door zelfvertrouwen zijn ze minder teruggetrokken in de klas en kunnen ze meer leren. Ook voor de sociale ontwikkeling is spel goed. Als kinderen in de klas moeite hebben met sociale vaardigheden als op hun beurt wachten of naar een ander luisteren, kunnen ze daar in speelgroepjes extra begeleiding voor krijgen. Door middel van spelmaterialen leren de kinderen samenwerken, op elkaar wachten, naar elkaar luisteren, allemaal vaardigheden die ze in de klas, maar ook in het dagelijks leven zeer hard nodig hebben. Als ze samen iets op moeten lossen, kan dit er voor zorgen dat ze zich meer betrokken voelen op elkaar en dan kunnen er in de klas vriendschappen ontstaan die ook goed zijn voor de sociale ontwikkeling. Als ze leren om beter te luisteren naar andere mensen en op hun beurt leren wachten, pakken ze wellicht ook meer op wanneer ze in een grote groep zitten en dit is dus ook goed voor hun intellectuele ontwikkeling. Wat de taalontwikkeling betreft staat in de literatuur dat op school de tweede taal die allochtone kinderen leren (in dit geval het Nederlands) gestructureerd aangeboden moet worden, anders is het voor de kinderen verwarrend. Bovendien is het goed om aan te sluiten bij de ouders door er voor te zorgen dat je ongeveer dezelfde activiteiten aanbiedt, maar dan in de twee verschillende talen. Deze kinderen hebben dus begeleiding nodig waarbij echt gelet wordt op hoe ver het kind is in zijn taalontwikkeling en hoe hier op aangesloten kan worden. Door interactie tussen begeleider en kind, kan het kind meer taal leren. Bij Spel op School zijn er echter nog twee kinderen bij waar de speelster ook veel aandacht aan moet geven. Om echt aan te kunnen sluiten bij de taalontwikkeling van het allochtone kind, is het beter om één op één begeleiding te geven, waar het kind de volle aandacht krijgt en waar het programma aangepast is aan de behoeften van dit kind.

Kinderen kunnen dus zeker van elkaar leren en ze kunnen werken aan hun sociale vaardigheden tijdens Spel op School. Kinderen met een taalachterstand kunnen beter individuele begeleiding krijgen, zodat er precies gewerkt kan worden aan wat zij nodig hebben. Voor de indeling van de speelgroepjes betekent dit dat kinderen met een taalachterstand hier niet bij ingedeeld worden, maar juist kinderen die van elkaar kunnen leren op het gebied van spel en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Omdat kinderen van elkaar kunnen leren is het verstandig om bijvoorbeeld een kind dat meer teruggetrokken is in de klas, in een speelgroepje te zetten bij een kind dat wat drukker is, zo kunnen ze ook een voorbeeld voor elkaar zijn. Het is een kwestie van overleg tussen speelster en leerkracht, welke kinderen er het beste bij elkaar gezet kunnen worden. Daarom zijn de overlegmomenten tussen speelster en leerkracht ook in het begin erg belangrijk.

5.2.3 Piramide

Op basisschool de Vlier wordt gewerkt met de methodiek Piramide. Sommige speelsters gaven in de interviews aan dat ze merken dat het goed werkt om aan te sluiten op deze methodiek, omdat er met thema's gewerkt wordt die dan zowel in de klas als tijdens de spelbegeleiding terug komen. Dit zorgt voor herhaling en herkenning bij de kinderen en dit is goed voor hun verdere ontwikkeling. Hieronder zal beschreven worden wat deze methodiek precies inhoudt en hoe het aan kan sluiten bij het project Spel op School.

Piramide

Piramide is een educatieve methode voor alle kinderen van drie tot zes jaar. Deze methode is ontwikkeld door Dr. Jef J. van Kuyk bij de CITO. De inhoud van de methode is beschreven in het boek *'Piramide: educatieve methode voor drie-zesjarige kinderen.'*

(J. van Kuyk, 2000). Piramide biedt kinderen een veilige omgeving waarin ze zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. De methode heeft een sterke pedagogische basis. In een veilige speelleeromgeving waarin kinderen zich prettig voelen, krijgen ze volop kansen eigen initiatieven te nemen in spel. In een veilige omgeving daagt Piramide kinderen uit om te spelen en te leren. Al spelend en lerend verkennen de kinderen een thema en krijgen ze grip op de wereld om hen heen. Er is sprake van een heldere structuur in de speelleeromgeving. Zo wordt een stevige basis gelegd waarvan de kinderen ook nog van profiteren het vervolgonderwijs. Het is bedoeld voor kinderen van drie tot zes jaar oud. Een belangrijk deel van deze methode is het taalaanbod. Door de verschillende thema's is het de bedoeling dat de kinderen veel met taal in aanraking komen. Het is een geschikte methode voor kinderen in achterstandssituaties. Kinderen leren bijvoorbeeld hun woordenschat uit te breiden en te tellen, maar ook sociale vaardigheden en plezier in het spel komen aan bod. Dit gebeurt aan de hand van thema's. De thema's zijn:

1. Welkom	8. Tellen
2. Lichaam	9. Grootte
3. Herfst	10. Lente
4. Kleding	11. Huis
5. Sint	12. Water
6. Kerstmis	13. Verkeer
7. Kleur & vorm	

Ieder thema duurt 3 à 4 weken, zodat de leidsters en leerkrachten echt met de kinderen op het thema in kunnen gaan. Ze kunnen woorden erbij zoeken, knutselen, sociale vaardigheidsoefeningen uitvoeren etc. Deze activiteiten staan vast in een boek. Je hebt de boeken Piramide voor peuters en Piramide voor groep 1, 2 of 3.

Aan de hand van bovenstaande thema's worden de volgende acht ontwikkelingsgebieden gestimuleerd.

1. Persoonlijkheidsontwikkeling. Hieronder valt zelfredzaamheid, zelfvertrouwen, zelfstandigheid en doorzettingsvermogen. Piramide wil de basis leggen om kinderen op te laten groeien tot zelfstandige individuen.
2. Sociaal emotionele ontwikkeling. Hieronder valt leren omgaan met gevoelens, bij zichzelf en anderen.
3. Ontwikkeling van waarneming. Hieronder valt voelen, proeven, ruiken, zien en horen. De kinderen leren hun zintuigen te gebruiken om hiermee de wereld te kunnen ontdekken.

4. Taalontwikkeling en ontwikkeling van lezen en schrijven. Hieronder valt communiceren met kinderen en volwassenen, woordenschat uitbreiden, interactief voorlezen (met voorwerpen er bij).
5. Denkontwikkeling en ontwikkeling van rekenen. Hieronder valt ordenen van kleuren en vormen, omgaan met getallen, tellen en vergelijken. Dit is een voorbereiding op het leren rekenen.
6. Oriëntatie op ruimte en tijd en wereldverkenning. Hieronder valt benoemen van lichaamsdelen, kamers in een huis, de buurt of op reis gaan. Dankzij de thema's kunnen de kinderen de wereld om zich heen verkennen.
7. Motorische ontwikkeling. Hieronder valt fijne en grove motoriek. Door te springen, gooien en dansen oefenen ze de grove motoriek. Door te kleuren, knippen etc. oefenen ze de fijne motoriek en worden kinderen voorbereid op het schrijven van letters en cijfers.
8. Kunstzinnige ontwikkeling. Hieronder valt muzikale en beeldende ontwikkeling. Samen muziek en dansen, knutselen, verven, zorgt voor een uitgebreidere woordenschat en stimuleert de creatieve ontwikkeling.

In de methode van Piramide zit een duidelijke visie op spelen bij kinderen.

‘Kinderen spelen graag. Het is een plezierige bezigheid die hen bovendien in staat stelt hun creativiteit te ontdekken, emoties te verwerken en kennis op te nemen.’

Bij Piramide is het initiatief van het kind erg belangrijk, maar de leerkracht of peuterspeelzaalleidster heeft een belangrijke rol in het observeren van de kinderen om te kijken waar zij nog extra in gestimuleerd kunnen worden. In het Spelprogramma, dat uitgewerkt is in de projectboeken, staan leuke tips om het spel van de kinderen te stimuleren.

Volgens de Piramide methode is de rol van de leerkracht of peuterspeelzaalleidster erg belangrijk. Het initiatief van de leerkracht is erg belangrijk als het gaat om de ontwikkeling van het kind, omdat juist door interactie tussen kind en volwassene het kind de cultuur leert kennen en culturele en sociale vaardigheden beheersen. De volwassenen laten zien welke vaardigheden belangrijk zijn. Wat het kind nog niet zelfstandig kan, kan het wel met hulp van de volwassene. De leidster of leerkracht geeft die ondersteuning die het kind helpt greep te krijgen op spel. Dit doen ze door richting aan te geven, door aanwijzingen te geven, door de taak te structureren en zo nodig in kleinere stukken te verdelen. Hierbij wordt erg gelet op wat elk kind nodig heeft om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. (*J. van Kuyk, 2000*).

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

De Piramide methode is heel gestructureerd en is en dus heel duidelijk voor kinderen. In de klas wordt al aan de thema's gewerkt en door met het project aan te sluiten op deze thema's krijgen kinderen veel herhaling, waardoor het herkenbaar voor ze is. Ze doen door de herhaling nog extra kennis op over bepaalde thema's en dit kan goed zijn voor hun zelfvertrouwen. Vooral voor kinderen die in de klas wat teruggetrokken zijn kan dit goed werken. Het is duidelijk afgebakend en daarom past het ook goed bij kinderen die veel grenzen en structuur nodig hebben of die hun taal of sociale vaardigheden verder moeten ontwikkelen. Bij het aansluiten op de Piramide thema's komt ook weer het integraal werken van de Brede School terug. Tussen de speelster en leerkracht vindt afstemming plaats over de thema's en wat kinderen er van kunnen leren. Het past ook goed bij de leeftijdsgroep. Piramide is voor kinderen van 3 tot en met 7 jaar oud en de doelgroep van Spel op School is kleuters. Bovendien zijn op basisschool de Vlier de boeken aanwezig die bij de Piramide methode horen. Speelsters kunnen deze boeken inkijken en de activiteiten die in de klas

gedaan worden, nog eens in de speelgroepjes uitvoeren. In deze boeken staat ook hoe je de verschillende ontwikkelingsgebieden per thema stimuleert. De speelster heeft de tijd om te kijken wat kinderen precies nodig hebben, op welk ontwikkelingsgebied (door dit te observeren) en kan zo de ontwikkeling van elk kind nog extra stimuleren. Op deze manier wordt aangesloten bij wat het kind precies nodig heeft. De speelster moet een goed voorbeeld zijn als het gaat om de vaardigheden die ze toe past. In de literatuur van de Piramide methode staat dat het initiatief van de leerkracht erg belangrijk is, dit geldt dan natuurlijk ook voor de speelster. Als kinderen moeite hebben met bepaalde sociale vaardigheden kan de speelster hier een voorbeeld in zijn en het kind zo begeleiden in de ontwikkeling van deze vaardigheden. In kleine groepjes kan ook beter gekeken worden naar wat de kinderen nodig hebben, dan in een grote klas. Dus door aan te sluiten op de thema's is er sprake van herhaling die goed kan zijn voor het zelfvertrouwen van kinderen die meer teruggetrokken zijn in de klas of in de speelgroep en door de duidelijke structuur en de duidelijke afbakening, kan er gezorgd worden voor duidelijkheid en grenzen voor kinderen die bijvoorbeeld heel druk zijn in de klas en daardoor in de klas minder kennis over bepaalde thema's of over sociale vaardigheden oppikken.

5.2.4 Plan-do-review methode

De plan-do-review methode is iets wat de speelsters in de interviews een aantal keer hebben genoemd, als een methode die goed werkt om duidelijkheid voor kinderen te creëren tijdens Spel op School en een manier waarop je als speelster duidelijk je grenzen aan kan geven op een positieve manier. Op de site van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI), staat dat deze methode onderdeel is van de methode Kaleidoscoop. Deze methode is afgeleid van de methodiek 'High Scope' uit Amerika. Hieronder zal beschreven worden hoe deze methode precies in elkaar zit en hoe het aan kan sluiten bij het project Spel op School.

High scope/ kaleidoscoop

Wat is kaleidoscoop?

Kaleidoscoop is een educatieve methode voor jonge kinderen. De methode richt zich op de brede ontwikkeling van kinderen. Kaleidoscoop is gebaseerd op de Amerikaanse methode High Scope. In 1962 is dit programma gestart onder leiding van David Weikart, met als doel het vergroten van de (onderwijs)kansen van kinderen en jongeren uit de armste buurten. Deze informatie is terug te vinden in het boek '*Bringing the High/Scope Approach to Your Early Years Practice*' van Nicky Holt uit 2007. Vanaf 1994 wordt het High Scope programma onder de naam Kaleidoscoop verder ontwikkeld en aangepast aan de Nederlandse situatie. Kaleidoscoop is bruikbaar op peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en in de onderbouw van de basisschool. Het is geschikt voor jonge kinderen, in het bijzonder voor peuters en kleuters. Kaleidoscoop voldoet daarmee aan belangrijke criteria voor effectieve programma's en wordt aanbevolen als één van de beste educatieve methodes die peuterspeelzalen en basisscholen kunnen kiezen in het kader van de Voor- en Vroegschoolse Educatie. (N. Holt, 2007).

Bij de methode Kaleidoscoop wordt uitgegaan van het pedagogisch-didactisch model. Dit houdt in dat de nadruk ligt op de volgende punten: actief leren, het dagschema, vooruitkijken-speelwerken-terugkijken, observatie en interactie. Net als bij de methode Piramide ligt de nadruk bij Kaleidoscoop op het actief leren. Dit wil zeggen dat kinderen kennis verwerven en vaardigheden ontwikkelen door actief betrokken te zijn bij mensen, materialen, gebeurtenissen en ideeën. Leerkrachten en leidsters ondersteunen het actief leren. Zij bieden de kinderen een uitdagende leeromgeving, helpen hen hun spel uit te breiden, praten met de kinderen over wat ze aan het doen zijn en helpen hen om problemen zelf op te lossen. Kaleidoscoop richt zich op een brede ontwikkeling van kinderen.

Bij Kaleidoscoop wordt met een vast dagschema gewerkt. Het idee achter deze vaste structuur is dat het de kinderen, maar ook de leerkrachten en ouders houvast geeft. Door de vaste volgorde van activiteiten krijgen de kinderen een gevoel van controle over de gebeurtenissen en voelen zij zich vrij om keuzes te maken en zelf aan de slag te gaan.

Het vooruitkijken-speelwerken-terugkijken is het punt waar het om draait. Het is de vertaling van plan-do-review. De cyclus van vooruitkijken-speelwerken-terugkijken is een vast onderdeel van het dagschema. Bij het vooruitkijken wordt bepaald wat de regels zijn en wat kinderen gaan doen, tijdens het speelwerken voeren zij hun plan uit, en bij het terugkijken blikken ze terug op wat ze hebben gedaan. Dit zorgt voor duidelijkheid en structuur. Leerkrachten en leidsters ondersteunen en begeleiden de kinderen hierbij. Andere vaste onderdelen van het dagschema zijn het speelleren in de kleine groep. Tijdens het speelleren in de kleine groep splitsen de leidsters of leerkrachten de groep in tweeën en bieden ieder een activiteit aan die aansluit bij de interesses van de kinderen en bij wat de kinderen nodig hebben. Net als bij Piramide is observatie een belangrijk onderdeel van Kaleidoscoop. Door te observeren, aan de hand van verschillende ontwikkelingsgebieden, krijgen de leerkrachten en leidsters veel informatie over de ontwikkeling van de kinderen. Ze maken dagelijks aantekeningen van wat kinderen concreet doen en zeggen. Deze informatie gebruiken ze om hun activiteiten te plannen, passend bij de ontwikkeling en belangstelling van de kinderen. Bij Kaleidoscoop staat het initiatief van kinderen centraal. Daarbij is de interactie met volwassenen heel belangrijk. Leidsters en leerkrachten bieden de kinderen een stimulerende omgeving en een vast dagschema. Ze praten met de kinderen, reiken spelenderwijs nieuwe woorden aan en spelen met de kinderen. Ze helpen kinderen met plannen maken, die uitvoeren en erop reflecteren. Ze observeren kinderen en houden hun ontwikkeling in de gaten. Ze zorgen ervoor dat de activiteiten die ze aanbieden, aansluiten bij de behoeftes en interesses van de kinderen.

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

Kaleidoscoop is net als Piramide een methode om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen vanaf een jonge leeftijd. Het grote verschil met Piramide is dat bij Kaleidoscoop gewerkt wordt met bepaalde dagschema's. Er is dus altijd een vaste structuur. Dit is iets wat bij Spel op School ook heel belangrijk is, om duidelijkheid te creëren voor de kinderen. Zij leren het meest wanneer ze in een veilige omgeving zijn, waar ze weten wat ze kunnen verwachten. Door elke keer Spel op School hetzelfde in te delen, weten kinderen wat ze kunnen verwachten en voelen zich waarschijnlijk meer op hun gemak. De plan-do-review methode, of vooruitkijken-speelwerken-terugkijken, sluit hier ook bij aan. De speelster zorgt er voor dat kinderen duidelijkheid krijgen over wat er van ze verwacht wordt. Eerst wordt vooruit gekeken (plan); er worden dan samen met de kinderen regels afgesproken waar zij zich aan moeten houden. Vervolgens wordt dit uitgevoerd (speelwerken/do) en aan het eind wordt er teruggekeken (review). Dan wordt er besproken hoe het gegaan is en waar de kinderen de volgende keer op kunnen letten. Om de kinderen echt het gevoel te geven dat zij de controle hebben, kun je als speelster samen met de kinderen de regels opstellen, de eerste keer dat je Spel op School doet. Dan hebben de kinderen de regels samen afgesproken en zal het ook makkelijker voor ze zijn om deze te onthouden. Doordat je in kleinere groepjes zit kun je goed aansluiten bij wat elk kind nodig heeft. Het is de taak van de speelster om elke keer als Spel op School begint, samen met de kinderen de regels te herhalen, en na het spelen terug te kijken op hoe het gegaan is, zodat kinderen hiervan kunnen blijven leren. Door te observeren wordt de ontwikkeling van het kind bijgehouden, deze observaties worden na elke keer Spel op School uitgewerkt in een verslag voor elk individueel kind.

5.2.5 Beloningssysteem

Uit de interviews bleek dat de meeste speelsters positief stonden tegenover een beloningssysteem waarbij gelet wordt op het feit dat de kinderen gemotiveerd blijven en waarbij ze zich bewust worden van de regels die gelden. In de literatuur moet dus gezocht worden naar een beloningssysteem dat hierbij aansluit. Hieronder zal beschreven worden welk beloningssysteem bij het project Spel op School past en hoe dit systeem ingezet kan worden.

Beloningssysteem; token economy

In het boek *'Gedragstherapie met kinderen en jeugdigen'* van J. Cladder uit 2006 zijn operante technieken te vinden, die gedrag op een positieve manier kunnen versterken. Er wordt onderscheid gemaakt tussen 'klassieke' en 'operante' conditionering. Het verschil is dat mensen bij klassieke conditionering verbanden leren leggen tussen zaken en bij operante conditionering gaat het ook om verbanden, maar dan tussen eigen gedrag en de effecten ervan. Het gedrag van een mens wordt dan niet bepaald door wat er aan vooraf gegaan is, maar door wat er na komt. Het gedrag van een mens beïnvloedt de omgeving, en dit gedrag heeft dus bepaalde gevolgen. Er wordt vanuit gegaan dat wanneer er elke keer een zelfde reactie komt op een bepaalde gedraging, de mensen dit gedrag vaker laten zien. Als je bijvoorbeeld elke keer als een kind gewenst gedrag vertoont, meteen een beloning geeft, dan gaat het kind merken dat zijn gewenste gedrag een prettig gevolg heeft. Het gevolg hiervan is dat kinderen dit gedrag vaker zullen laten zien. De beloning wordt in de literatuur 'versterker' of 'bekrachtiger' genoemd. Positieve versterking is een manier om gewenst gedrag te stimuleren. Men wil het positieve gedrag toe laten nemen door positieve versterkers toe te dienen als het gedrag optreedt. Verschillende stimuli die als versterker gebruikt kunnen worden zijn bijvoorbeeld:

- Eetbare stimuli als snoep of vruchtjes
- Tastbare stimuli als potloden of plaatjes
- 'Multipel inwisselbare stimuli (tokens genoemd), zoals punten, geld, fiches en dergelijke
- Activiteiten als televisiekijken of spelletjes doen
- Sociale stimuli als glimlachen, prijzen en aanrakingen

Hierbij is het belangrijk dat de beloningen meteen na het gewenste gedrag ingezet worden. Om versterkers te kunnen aanbieden, moet wel gekeken worden wat precies gewenst gedrag inhoudt. Als men wil dat kinderen 'minder agressief' worden, kan men dit duidelijk maken door te zeggen dat er niet geschopt of geslagen zal worden. Houden kinderen zich hier aan, dan wordt een versterker gebruikt. Met kinderen moet bijvoorbeeld afgesproken worden na hoeveel keer het kind de versterker zal krijgen, zodat dit voor het kind ook duidelijk is. Om verzadiging van versterkers te voorkomen, is het belangrijk dat er gewerkt wordt met verschillende versterkers. Het beste kan men dan gebruik maken van een puntensysteem (tokens), waarbij een kind de verzamelde tokens kan ruilen voor een andere versterker. Wanneer het mogelijk is gaat de voorkeur uit naar sociale stimuli (zoals complimenten). Voordelen van punten zijn:

- Zij kunnen onmiddellijk gegeven worden
- Ze kunnen ook gebruikt worden als een kind alleen grote beloningen waardeert
- Ze zijn minder gevoelig voor verzadiging, doordat er gevarieerd kan worden in versterkers

Het is dus belangrijk om direct na het gedrag te belonen, consequent te zijn bij elke keer dat een kind het gewenste gedrag laat zien en ga over op zo nu en dan belonen als het gewenste gedrag vaker voorkomt, om verzadiging te voorkomen. (J. Cladder, 2005).

Een ander woord voor punten is ‘tokens’ in de literatuur. Dit woord is verwerkt in ‘token economy’ een beloningssysteem dat gebaseerd is op de operante conditionering. Deze manier van belonen, zit als volgt in elkaar. Binnen een groep wordt gewenst gedrag direct beloond met een smiley. Op deze wijze worden succeservaringen gecreëerd. Daarnaast volgt beloning direct op het gewenste gedrag, waardoor het kind beter de relatie zal leggen tussen de beloning en het gewenste gedrag. De leerkracht voorkomt hiermee dat hij met het kind of de groep in een negatieve spiraal van straffen en ongewenst gedrag terechtkomt. Een bepaalde hoeveelheid verzamelde smilies kan worden ingeruild voor een beloning. Bijvoorbeeld een klein cadeautje uit de beloningspot. Het systeem gaat uit van extrinsieke motivatie. Dit wil zeggen dat de reden voor het laten zien van het gewenste gedrag niet van binnen uit het kind komt, maar van uit het feit dat het kind er een beloning mee kan verdienen. Het wordt dus van buiten af gestimuleerd. Het uiteindelijke doel is intrinsieke motivatie. Dat wil zeggen dat de motivatie voor het gewenste gedrag van binnen uit komt bij het kind, zonder dat er per se een beloning van buiten af aan gekoppeld is. Vooral bij kinderen met leer- en/of gedragsproblemen is het effectiever om te starten met extrinsieke motivatie. Dit is concreter voor het kind. Gedurende het schooljaar kan dit worden afgebouwd, waardoor de intrinsieke motivatie steeds meer zal worden ontwikkeld. Om het systeem te laten slagen moet aan enkele voorwaarden worden voldaan. Vertel duidelijk hoe de kinderen smilies kunnen verdienen door zich aan de regels te houden of door aan een bepaald doel te denken, zoals doorzetten als iets moeilijk is (kinderen met faalangst), even tot 10 tellen als je merkt dat je drukt bent (drukke kinderen). Kinderen houden zich beter aan regels waarvan duidelijk is waarom deze gelden. Je moet bijvoorbeeld goed op je stoel zitten, omdat dit anders stoort en omdat je om kunt vallen als je scheef zit. Kinderen zijn geneigd zich beter aan regels te houden die positief zijn geformuleerd. Benoem ook gewenst gedrag in plaats van te zeggen wat het kind fout doet. Zeg bijvoorbeeld dat je wilt dat een kind rustig over de gang loopt in plaats van te zeggen dat het niet mag rennen. Geef de smilies zo rustig mogelijk weg. De uiteindelijke beloning is niet de smiley maar het uitzoeken van een cadeautje uit de beloningspot. Bij 10 smilies mag het kind iets uit de beloningspot zoeken. Aan het eind van de dag wordt de dag geëvalueerd en wordt het gedrag besproken. Besteed zo min mogelijk aandacht aan de kinderen die het niet hebben gehaald en spreek de verwachting uit dat zij het morgen beter zullen doen.

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

Uit de interviews bleek dat veel speelsters bij een beloningssysteem bang zijn voor verzadiging bij kinderen. Dat wil dus zeggen dat de kinderen zo vaak een beloning krijgen, dat ze er niet meer gevoelig voor zijn en dus het gewenste gedrag niet meer laten zien. Bij de plan-do-review methode is besproken dat de regels waar de kinderen zich aan moeten houden tijdens het project, samen afgesproken worden. Het beloningssysteem kan hierna gekoppeld worden aan deze regels. Als de regels aan het begin van Spel op School, elke keer herhaald worden en aan het einde geëvalueerd, kunnen hier beloningen aan gekoppeld worden. Als de kinderen zich goed aan de regels houden, kan de speelster hier duidelijke complimenten voor geven, dit is dan al een positieve versterker. Als een kind echt goed zijn best heeft gedaan, krijgt hij aan het eind van het spelen een smiley op een speciaal daarvoor gemaakte kaart. De speelster moet hierbij wel goed uitleggen waarom het kind de smiley heeft verdiend. Als het kind geen smiley heeft verdiend, is het belangrijk dat de speelster zegt dat ze hoopt dat het de volgende keer beter zal gaan, maar er moet niet teveel ingegaan worden op het negatieve. Het mooie van de operante conditionering en het positieve versterken, is dat er geen nadruk gelegd wordt op het negatieve, maar op het positieve gedrag van kinderen, zodat dit versterkt wordt, dit is ook beter voor het zelfvertrouwen van de kinderen. Als de kinderen vijf smilies hebben, krijgen ze een sticker op de hand. Dit is dan een positieve versterker. Veel speelsters in de

interviews waren tegen het geven van cadeautjes, omdat de kinderen bij Spel op School al een luxe positie hebben in hun ogen, omdat ze mogen gaan spelen in een klein groepje. Als ze dan ook nog eens cadeautjes krijgen, kan dit ook weer voor verzadiging zorgen. Daarom kunnen de kinderen smilies sparen en als ze er vijf hebben, krijgen ze een sticker. Op deze manier wordt de nadruk gelegd op de regels die gelden, maar wel op een positieve manier die er voor moet zorgen dat de kinderen steeds meer gewenst gedrag laten zien door intrinsieke motivatie. In het begin zal het nog veel extrinsieke motivatie zijn, maar het is juist het doel dat kinderen het gewenste gedrag gaan vertonen, omdat ze gemotiveerd worden van binnen uit. Op deze manier laten ze het gedrag niet alleen bij Spel op School zien, maar als het goed is ook in hun klas of thuis of tijdens anders naschoolse activiteiten. In de handleiding komt een blad waar de kinderen hun smilies op kunnen sparen.

5.2.6 Contact met leerkrachten en ouders

De meningen van de speelsters uit de interviews zijn duidelijk als het gaat over het contact met ouders en leerkrachten van de kinderen uit de speelgroepen. Het contact is niet structureel en als er contact is, is het vaak vluchtig. Er zou meer structuur in dit contact moeten komen, zowel met ouders als met leerkrachten. Hieronder zal beschreven worden waarom deze contacten zo belangrijk zijn en hoe dit het beste vormgegeven kan worden voor dit project.

Interventieprogramma's

De belangrijkste vraag is waarom contact tussen ouders en school zo belangrijk is.

Bij de methode Piramide is hier de volgende visie op geformuleerd.

‘De betrokkenheid van de ouders is belangrijk omdat school en ouders de opvoedingstaak delen. Ouders kunnen er voor zorgen dat de leertijd van het kind vergroot wordt door thuis ook oefeningen met kinderen te doen, wat een positief effect heeft op de ontwikkeling van het kind. Zo ondersteunen degenen die samen de opvoedingstaak delen elkaar om tot een optimale ontwikkeling voor het kind te komen.’

Een manier bij Piramide om ouders bij school te betrekken is dat ze bij het welkomprogramma in het begin van het jaar en bij alle projecten de ouders speel- en leeractiviteiten mee naar huis geven om de leertijd van kinderen thuis te vergroten. Ook worden ouders gestimuleerd spelmaterialen die bij het thema horen mee naar huis te nemen. Door de inloop kunnen ouders zelf zien welke materialen er bij bepaalde thema's horen en wat ze er thuis mee kunnen doen. (*J. van Kuyk, 2000*).

Wat de praktijk laat zien is dat de scholen, bij het contact met ouders vaak vertrouwen op schriftelijke communicatie, die in veel gevallen de ouders niet eens bereikt. Bovendien kunnen sommige ouders de brieven van school, vanwege een taalbarrière of analfabetisme simpelweg niet lezen. Het alternatief, mondeling contact, is ook niet eenvoudig te organiseren. Al zijn er manieren waarmee de school het contact met ouders als het ware afdwingt. Zoals het afleggen van huisbezoeken, het afnemen van intake gesprekken of de verplichte aanwezigheid bij het bespreken van de rapporten van kinderen. De laatste maatregel zorgt ervoor dat ouders een paar maal per jaar binnen de school zijn en ook op andere zaken kunnen worden aangesproken. Verder is het benaderen van ouders vooral een kwestie van maatwerk: een combinatie van netwerken via bijvoorbeeld oudercontactpersonen.

Op de site van het platform allochtone ouders en onderwijs (PAOO) staat dat leden van de platforms andere ouders erop moeten wijzen dat het voor de ontwikkeling van hun kind onmisbaar is dat ze thuis en op school een actieve rol spelen in de schoolcarrière. Het werken aan optimale kansen voor de kinderen vraagt van de ouders dat ze gericht zijn op uitwisseling

met de leerkracht. Ook vindt het Landelijk Platform dat scholen een belangrijke rol hebben in het benadrukken van het belang van ouderbetrokkenheid vanaf het begin van de schoolcarrière. Voor het stimuleren van ouders in onderwijsondersteunend gedrag is meer tijd nodig voor individuele contacten tussen school en ouders. Tijdens deze individuele gesprekken zoals rapportbesprekingen vindt informatieuitwisseling plaats over het kind. Ouders willen vaak hun kind ondersteunen en de school vindt vaak ook dat ouders thuis meer ondersteuning moeten bieden. Daarom kan de school tijdens deze gesprekken ouders concrete informatie geven over de ondersteuning die ouders thuis kunnen bieden.

Sporen

In de databank van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) voor effectieve interventies is de methode 'Sporen' terug te vinden. Dit staat voor Stichting Pedagogiekontwikkeling Reggio Emilia Nederland. De inspiratiebron is de Reggio-benadering. De kindercentra in Reggio Emilia, een stadje in Noord Italië, bewezen dat het mogelijk is de educatie en opvoeding van jonge kinderen zo vorm en inhoud te geven dat de talenten van kinderen, ouders, leerkrachten of leidsters tot bloei kunnen komen. Het kindbeeld binnen de Reggio-benadering is het beeld van het krachtige kind. Dit kindbeeld is de basis. Een voorbeeld van een uitgangspunt is het uitgangspunt van de drie participanten: kinderen, ouders en medewerkers participeren met elkaar. Sporen is een pedagogisch programma met een open, kindervolgende manier van werken. De aanpak laat is breed en verbindend. (*M. Meeuwig, 2007*).

Het doel van deze interventie is dat de kinderen, ouders en leerkrachten zichzelf zien als actief deel van een school. Voor de kinderen is Sporen gericht op het vergroten van hun kansen op een succesvolle schoolloopbaan door het stimuleren van een integrale, brede ontwikkeling, en ten aanzien van de ouders op actieve betrokkenheid bij het leerproces van hun kinderen. Daarnaast wil Sporen dat leerkrachten ten aanzien van de kinderen en van de ouders en hun culturele achtergrond een nieuwsgierige houding krijgen, zodat zij effectief contact kunnen leggen met ouders. De doelgroep van Sporen als programma is kinderen van 2,5 tot 6 jaar uit kansarme autochtone of allochtone milieus en hun ouders. Sporen is ook gericht op leerkrachten. Het programma is sterk gericht op het leggen van verbindingen, onder andere tussen school en thuis, tussen kinderen onderling en tussen ontwikkelingsgebieden. In deze methode komt naar voren dat er een structuur moet zijn van intensief en frequent contact tussen ouders en school.

De pedagogische uitgangspunten van deze methode zijn de volgende:

- Sporen is een pedagogisch programma. Het belangrijkste deel hiervan is de verbinding tussen ouders en school en een brede ontwikkeling voor het kind. Omdat het pedagogische belangrijk is zijn ook ouders deel van de doelgroep: zeker voor jonge kinderen zijn ouders de belangrijkste opvoeders. Sporen betreft ouders daarom bij het programma om achterstanden te kunnen bestrijden.
- Sporen ziet een school als een plaats van overleg, waar ervaring en kennis worden gedeeld door alle mensen die met het leerproces van kinderen te maken hebben. De opvatting van school als een leergemeenschap waar veel overlegd wordt, komt terug in het overkoepelende doel van Sporen, in de intensieve samenwerking tussen de leerkrachten en de structurele communicatie met de ouders.
- Aan de pedagogische werkwijze van Sporen ligt een kindbeeld ten grondslag van het competente, intelligente, nieuwsgierige en leergierige kind, dat van jongs af aan uit is op communicatie en daartoe ook in staat is. Sporen speelt hier op in door een

kindvolgende aanpak. Er moet goed gekeken en geobserveerd worden naar wat het kind nodig heeft in zijn ontwikkeling.

Afstemming en overeenstemming tussen school en ouders is heel belangrijk voor de vertrouwensrelatie tussen het kind en de leerkrachten. Veiligheid, waardering en betrokkenheid van de ouders blijken van invloed op het leren van de kinderen; actieve ouder- en gezinsbetrokkenheid voorspellen het schoolsucces voor een groot deel. De intensieve structuur van overleg tussen professionals is een voorwaarde voor de kwaliteit en daarmee voor de werkzaamheid van het programma als geheel.

Samengevat zijn de belangrijkste punten van Sporen:

- Consequent aansluiten bij de interesse van de kinderen
- Werken in kleine groepjes
- Afstemming en overeenstemming tussen ouders en school en met de buurt
- Een structuur voor overleg van professionals (NIJ, 2007).

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

In het bovenstaande is meerdere malen benadrukt hoe belangrijk het is voor de ontwikkeling van kinderen wanneer ouders contact hebben met de leerkrachten. Ouders kunnen er voor zorgen dat de leertijd van het kind vergroot wordt door thuis ook oefeningen met kinderen te doen, wat effectief kan werken op de ontwikkeling van het kind. Bij Piramide heeft men voor ogen dat bij het welkomprogramma, ouders speel- en leeractiviteiten mee naar huis krijgen om de leertijd van kinderen thuis te vergroten. Dit past precies bij Spel op School, omdat speelsters ook speelgoed mee naar huis geven en aan ouders uitleggen waarom dit juist zo belangrijk is voor de ontwikkeling van hun kind en hoe ze de spelletjes zouden moeten spelen. Door aan ouders uit te leggen (eventueel samen met de leerkracht) hoe belangrijk dit is, leren kinderen niet alleen belangrijke zaken op school, maar oefenen ze dit ook thuis, wat voor herhaling zorgt. Op deze manier hebben speelster regelmatig contact met ouders en daar zou ook de tijd voor genomen moeten worden, zodat ouders duidelijk verteld wordt hoe zij kunnen helpen bij de ontwikkeling van hun kind. In de tekst komt terug dat het bespreken van de rapporten van kinderen ook een goed moment is om contact te leggen met ouders. Tijdens deze besprekingen kan door de leerkracht benadrukt worden waarom Spel op School zo belangrijk is. Zo horen ouders het niet alleen van de speelsters, maar ook van de leerkracht. Dit is ook weer het integrale werken van de Brede School, hoe vaker ouders iets horen, hoe groter de kans is dat ze er ook daadwerkelijk iets mee gaan doen en dit is weer gunstig voor de ontwikkeling van het kind. Daarom is het heel belangrijk dat professionals, in dit geval de leerkracht en de speelsters ook met elkaar op één lijn zitten. Dit komt bij de methode Sporen ook naar voren, zij vinden het belangrijk dat er structureel overleg plaats vindt tussen professionals. Basisschool de Vlier is een school waar veel allochtone kinderen op zitten of kinderen in een achterstandssituatie en dat is waar de interventieprojecten op aan sluiten. Zij willen de ontwikkeling van deze kinderen optimaal stimuleren, hiervoor moet de ouderbetrokkenheid gestimuleerd worden. Voor het stimuleren van ouders in onderwijsondersteunend gedrag is meer tijd nodig voor individuele contacten tussen school en ouders. Dit wordt dus geboden door het contact tussen speelsters (die op één lijn zitten met leerkrachten) en ouders. Bij de interventie Sporen komen de elementen het vergroten van ontwikkelingskansen bij kinderen en het stimuleren van ouderbetrokkenheid ook weer terug.

In bovenstaande tekst is benadrukt waarom contact met ouders zo belangrijk is, zeker op scholen in achterstandswijken, zoals basisschool de Vlier. Om ouders optimaal te kunnen stimuleren is goed contact nodig tussen collega's, in dit geval de speelsters en de leerkrachten,

zodat zij samen kunnen werken om de ouders te motiveren en uit te leggen wat de school van hen verwacht. In de literatuur staat dat contacten tussen school en ouders en tussen professionals, structureel moeten plaatsvinden, maar er staat nergens hoe vaak dit moet gebeuren. Door dit te koppelen aan de antwoorden uit de interviews, wordt er in de handleiding een tijdpad gemaakt voor dit project, waar in komt te staan hoe vaak deze contacten zouden moeten plaatsvinden.

5.2.7 Observatiesysteem

In hoofdstuk 3 kwam naar voren dat er nog geen officieel observatiesysteem is voor Spel op School. Het is de bedoeling dat de speelsters na zes weken een speelplan schrijven voor elk kind in de speelgroep, maar dit plan moet wel op observaties gebaseerd zijn. Daarom zal hieronder gezocht worden naar een observatiesysteem.

Spel aan Huis

Binnen Spel aan Huis is er sprake van een observatieperiode. De eerste zes weken gebruikt de speelster om tijdens het spelen gegevens over het kind te verzamelen. Daarvoor biedt de speelster het kind in die periode verschillende soorten speelgoed en spelmateriaal aan om zo informatie over de ontwikkeling van het kind, het spelgedrag en de omgang met spelmateriaal te krijgen. Na zes weken maakt de speelster een observatie eindverslag. In de conclusies daarvan worden de meest opvallende gegevens uit de onderscheiden observatiecategorieën weergegeven. Op basis van dit observatieverslag stelt de speelster werkdoelen op voor het speelplan. Er wordt hierin aangegeven welke doelen er zijn opgesteld, hoe de speelster hieraan wil gaan werken en met welk spelmateriaal. Een speelplan moet flexibel gebruikt worden, afhankelijk van hoe het met het kind gaat en hoe lang je al bezig bent met een bepaald doel. Het speelplan ondersteunt het spelen, het is belangrijk dat bij de mogelijkheden en belangstelling van het kind wordt stilgestaan. Het feit dat het kind plezier moet beleven aan het spel, moet niet uit het oog verloren worden. Bij het project Spel aan Huis wordt gebruik gemaakt van duidelijke observatielijsten. In hoofdstuk 3 is echter naar voren gekomen dat dit goede lijsten zijn, maar dat er ook gegevens op staan over de gezinssituatie van het kind. Dit kun je bij Spel op School niet observeren. Door de gezinsfactoren uit de lijst te halen blijft een andere observatielijst over. (bijlage 2 van de handleiding). Na afloop van elke spelbijeenkomst schrijft de speelster een kort verslag over elk kind. Hierin moet te lezen zijn hoe het met de doelen en regels gaat die afgesproken zijn en welk spelmateriaal er gebruikt is. Bovendien is het belangrijk om het contact met de ouders te beschrijven na Spel op Huis. Degene die de stagiaire begeleidt, leest deze verslagen en houdt zo overzicht over het verloop van het project.

Hoe sluit dit aan op het project Spel op School?

In de observatielijst kan de speelster aankruisen wat haar opvalt bij elk individueel kind tijdens Spel op School. Achter elk aangekruist hokje kan ze vervolgens schrijven wat haar precies opvalt. Na zes weken geobserveerd te hebben tijdens Spel op School, kan zij een kort verslag schrijven van wat ze bij elk kind heeft gezien en op welk gebied van de ontwikkelingsstimulering ingezet moet worden en met welk spelmateriaal ze dat wil gaan doen. Dit wordt dan het speelplan. In dit speelplan moet dus terug komen wat de indicatie precies is (is het bijvoorbeeld sociaal-emotioneel of cognitief) en welke doelen er worden geformuleerd voor elk kind. Zo kan er gericht gewerkt worden aan de ontwikkeling van de kinderen. In de handleiding voor Spel op School, kan aan de hand van de observatielijst een speelplan opgesteld worden. Bovendien moeten de speelsters na Spel op School van elk kind

een kort verslag schrijven over het verloop van het project, zodat de begeleider bij kan houden hoe het project verloopt en hoe het met de kinderen en ouders binnen dit project gaat.

5.3 Conclusie

De conclusies zijn in dit hoofdstuk per paragraaf reeds uitgewerkt. In dit hoofdstuk is daarmee antwoord gegeven op de deelvraag:

- Welke andere literatuur kan Spel op School ondersteunen?

Hoofdstuk 6

Conclusies en aanbevelingen

6.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is er geschreven over het nieuwe project ‘Spel op School.’ Dit project staat in de kinderschoenen en wordt voor het eerste jaar uitgevoerd op openbare basisschool de Vlier in Breda. Deze school is een Brede School en daarom zijn de hoofdstukken begonnen met de samenwerkingpartners van deze Brede School en wat een Brede School precies is. In de hoofdstukken er na is het steeds meer afgebakend. Eerst is beschreven wat het project precies inhoudt en daarna is gekeken naar de meningen van speelsters over het project. Aan de hand van deze meningen is gekeken naar wat er aan het project toegevoegd zou moeten worden en wat er zou moeten veranderen. Deze conclusies komen nog eens terug in dit hoofdstuk. Wat zijn nu precies de zaken die belangrijk zijn voor de handleiding die voort komt uit deze scriptie en hoe zal deze handleiding er uit gaan zien?

6.2 Conclusies en aanbevelingen

In deze paragraaf zal per hoofdstuk kort de conclusie van dit hoofdstuk weergegeven worden en de adviezen die hier bij horen. Hierbij zijn adviezen nummer 11, 12, en 17 t/m 22 adviezen op beleidsniveau, dus adviezen voor de coördinatoren van het project. Adviezen nummer 1 t/m 10, 13 t/m 16 en 21 t/m 41 zijn adviezen op organisatorisch niveau, dus adviezen voor de speelsters. Adviezen nummer 35 t/m 37 zijn bedoeld voor zowel speelsters als de leerkrachten.

Hoofdstuk 1

Door projecten te introduceren als Spel op School zorgt stichting Surplus Welzijn er samen met basisschool de Vlier voor dat kinderen die het nodig hebben een extra steuntje in de rug krijgen wat hun ontwikkeling betreft. Hierbij is de samenwerking tussen school en Surplus Welzijn erg belangrijk, er wordt integraal gewerkt. Integraal werken wil zeggen dat de samenwerkingspartners van de Brede School samenwerken om de doelen die gesteld zijn te behalen in de wijk. Binnen de school willen zij werken aan ontwikkelingskansen voor kinderen in hun leefomgeving, gericht op een betere toekomst en maatschappelijke participatie. De Stichting Surplus speelt dus een grote rol in het project Spel op School. Het project is ontstaan om achterstanden te bestrijden en ouders bewuster te maken van het feit dat hun kinderen zich kunnen blijven ontwikkelen door middel van spel, omdat het helaas niet mogelijk is om bij alle kinderen die een achterstand hebben aan huis te gaan spelen. Daarom is het idee ontstaan om het project Spel op School uit te voeren in de kleuterklas. Surplus Welzijn zorgt binnen dit project voor de werving van de stagiaires, begeleiding tijdens de uitvoering en het aanschaffen van spelmateriaal.

Adviezen

1. Houdt er rekening mee dat je niet alleen te maken hebt met de kinderen die in de speelgroep zitten, ook ouders, leerkrachten en collega's spelen een belangrijke rol in het project. Door samenwerking bereik je optimale resultaten. Het kind staat centraal, maar is niet de enige factor bij Spel op School.
2. Het is van belang om goed te weten welk spelmateriaal er op school aanwezig is, zodat je weet op welke manieren je de ontwikkeling van kinderen kunt stimuleren. Inventariseer aan het begin van het project welk materiaal er op school is.

Hoofdstuk 2

De Brede School is een middel om de ononderbroken ontwikkeling van de kinderen te ondersteunen en hun daarnaast brede ontwikkelingsmogelijkheden aan te bieden. Iedere gemeente, zelfs iedere wijk geeft zelf vorm aan de Brede School, omdat het een antwoord wil geven op de lokale vragen en behoeften. Daarnaast kunnen leerplaatsen, projecten en aanpakken in de buurt en binnen het gezin worden ingezet om onderwijsachterstanden te bestrijden en ontwikkelingskansen te vergroten. Hierbij wordt verwezen naar de formulering: *'it takes a village to raise a child.'* Het is interessant om te zien hoe verschillende gemeenten de bredeschoolaanpak invullen op basis van de lokale behoeften en het bestaande aanbod. De effectiviteit van het preventief jeugdbeleid kan vergroot worden door deze beleidstrajecten met elkaar te verbinden. Brede School Heuvel heeft één pedagogische visie. Het opvoedingsdoel van de school is dat de school de taak heeft een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het kind tot een volwassenheid die past in een moderne, dynamische, steeds veranderende samenleving. Uitgangspunt daarbij is dat kinderen zichzelf ontwikkelen. Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid worden bevorderd waardoor leerlingen hun talenten optimaal kunnen ontplooien. De opvoedingsvoorwaarden zijn dat de school een veilige omgeving schept. Onder andere door het bewust aanleren en ontwikkelen van sociale vaardigheden bij de kinderen, door het stellen van duidelijke regels en het consequent handhaven daarvan. De sociaal emotionele ontwikkeling komt als leidraad terug in het dagelijks onderwijs, door onder andere de methode Piramide. Deze sociale vaardigheden komen ook terug in de sociale competenties die op heel de Brede School Heuvel gelden. Deze competenties zijn: wij kijken elkaar aan, wij luisteren naar elkaar, wij helpen elkaar en wij zijn vriendelijk tegen elkaar. De leerlingen maken in het begin van het schooljaar samen een afsprakenlijst. Hierin staan de gedragsregels per groep, zodat zij elkaar hier op kunnen aanspreken. Een kind wordt aangemeld voor Spel op School wanneer de leerkracht van de basisschool een achterstand signaleert of stagnatie in de (spel)ontwikkeling bij kinderen uit groep 1 en 2 die naar verwachting met extra aandacht bijgestuurd kan worden. Er wordt inzichtelijk gemaakt om welke achterstand in de spelontwikkeling het gaat en hoe de spelbegeleiding ingezet kan worden, door middel van het inschrijfformulier. (zie bijlage 1 van de handleiding).

Adviezen:

3. De pedagogische visie, met daarin het opvoedingsdoel en de opvoedingsvoorwaarden van Brede School Heuvel in dit hoofdstuk zijn erg belangrijk, omdat het project hier op moet aansluiten. Er wordt immers binnen de Brede School antwoord gegeven op lokale vragen en behoeften, dit is bij elke Brede School anders. Het is belangrijk om als speelster op de hoogte te zijn van deze visie, als je goed bij deze school aan wilt sluiten.
4. Basisschool de Vlier ziet duidelijke regels en consequent zijn als duidelijke opvoedingswaarden om sociale vaardigheden te ontwikkelen. Aangezien dit ook het doel is van Spel op School, is het belangrijk als speelster om tijdens dit project ook duidelijke regels te stellen en consequent te zijn naar de kinderen toe.
5. De methode Piramide wordt als leidraad gebruikt voor sociale vaardigheden binnen het onderwijs op basisschool de Vlier en dit moet binnen Spel op School ook opgepakt worden, om duidelijkheid en zelfvertrouwen voor kinderen te creëren. (zie hoofdstuk 5.2.3).
6. Maak aan het begin van Spel op School samen met de kinderen een afsprakenlijst. Dit zijn dan de regels waar de kinderen zich aan moeten houden, dit zorgt voor

duidelijkheid. Deze regels kunnen in het kader van integraal werken, het beste gebaseerd worden op de sociale competenties die binnen de Brede School Heuvel gelden. Namelijk wij kijken elkaar aan, wij luisteren naar elkaar, wij helpen elkaar en wij zijn vriendelijk voor elkaar.

7. Bespreek duidelijk met de leerkracht waarom de leerkracht het kind opgeeft voor Spel op School. Wat is de achterstand en wat heeft het kind nodig volgens de leerkracht. Neem samen met de leerkracht het inschrijfformulier door. (bijlage 1 van de handleiding).

Hoofdstuk 3

Spel op School is gebaseerd op de methodiek van Spel aan Huis. Spel aan Huis is, als er gekeken wordt naar het O&O principe, gericht op zowel ontwikkelingsbevordering, opvoedingsondersteuning en omgevingsfactoren. Bij Spel op School is de setting anders. In plaats van bij gezinnen thuis wordt er op school gewerkt aan de ontwikkeling van kinderen, terwijl ouders er niet bij zijn. Opvoedingsondersteuning speelt hierdoor geen rol. De eerste weken van Spel aan Huis, gaat de speelster de kinderen observeren. Zij gaat kijken naar hoe ver de kinderen zijn in de ontwikkeling op het gebied van verstandelijke, lichamelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling. Door middel van speelgoed kan de speelster op al deze gebieden kijken hoe ver het kind in de ontwikkeling is. De ontwikkelingsgebieden die je met verschillend spelmateriaal kunt stimuleren staan in het schema op pagina 17 van deze scriptie. Qua setting sluit de methodiek niet op elkaar aan. Dit is ook de reden dat opvoedingsondersteuning niet geboden kan worden. Het belangrijkste contact met ouders gaat over hoe zij thuis de kinderen verder kunnen stimuleren in hun spel. Er moet dus zeker wel contact met ouders zijn, maar dat moet verder vormgegeven worden, evenals het contact met de leerkrachten. Elementen die wel passen bij het project zijn bijvoorbeeld het observatiesysteem en de manier van het schrijven van een speelplan. Ook de spelvoorwaarden en de kwaliteiten van de leidsters komen overeen. Ontwikkelingsstimulering en omgevingsfactoren (O&O principe) spelen wel bij allebei de projecten een grote rol. Zowel bij Spel aan Huis als bij Spel op School wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van kinderen en er wordt gekeken naar welke omgevingsfactoren van invloed zijn op dit proces. Dit komt terug in de spelvoorwaarden die voor beide projecten gelden. De reden dat dit project opgezet is, is om kinderen een extra steuntje in de rug te geven wat hun ontwikkeling betreft. Er is sprake van grote klassen op basisschool de Vlier en de leerkrachten kunnen niet alle kinderen genoeg individuele aandacht geven. Kinderen die op de achtergrond zijn in de klas en die juist hun sociale vaardigheden moeten ontwikkelen, of kinderen die beter moeten leren spelen, worden op deze manier niet genoeg gestimuleerd om zich te ontwikkelen. De kracht van Spel op School, in tegenstelling tot Spel aan Huis, is dat er speelkameraadjes zijn in de speelgroepen waar ze de sociale vaardigheden mee kunnen oefenen. Dit is het ontzettend belangrijk, want kinderen hebben sociale vaardigheden nodig om verder te kunnen in de maatschappij. Als er naar de doelstellingen van het project wordt gekeken moet er dus nadruk komen te liggen op de eerste doelstelling. *‘Kinderen stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling.’* In hoofdstuk twee kwamen er nog andere doelstellingen aan bod, maar die zijn niet zo belangrijk als deze bovenstaande doelstelling.

Adviezen:

8. De speelster moet zich er bewust van zijn dat opvoedingsondersteuning aan ouders niet geboden kan worden. De speelster kan ouders uitleg geven over spelmateriaal en hoe ouders zelf de ontwikkeling van hun kind thuis nog kunnen bevorderen. Dit is het belangrijkste in het contact met ouders.

9. Het is belangrijk dat de speelsters op de hoogte zijn van de ontwikkelingsgebieden die je bij kinderen kunt stimuleren door middel van spel. Deze ontwikkelingsgebieden komen terug in de speelgoedschijf op pagina 17 van dit onderzoek en dit komt ook terug in de handleiding die bij dit onderzoek hoort.
10. Wat speelsters over kunnen nemen van de methodiek Spel aan Huis is de manier van observeren en het schrijven van een speelplan. Op deze manier kunnen ze een duidelijke analyse maken van wat de kinderen nodig hebben binnen het project en kan dit duidelijk besproken worden met leerkrachten en ouders. De manier waarop komt terug in hoofdstuk 5.
11. De spelvoorwaarden, kwaliteiten van leidsters en het doel van speelgoed, passen erg goed bij het project Spel op School. Deze zijn terug te vinden op pagina 14 van dit onderzoek en in de handleiding. Dit is een advies voor de coördinatoren van het project. Zij moeten de juiste spelvoorwaarden scheppen en stagiaires zoeken die de kwaliteiten hebben om het project te kunnen uitvoeren. Het doel van speelgoed is belangrijk voor de speelsters, zij moeten weten waarom ze speelgoed gebruiken om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling.
12. Een advies voor een verandering in het beleid van Spel op School gaat over de doelstelling van het project. De kracht van Spel op School is dat kinderen de aandacht die ze in een grote klas niet kunnen krijgen, in een klein speelgroepje wel krijgen en bovendien kunnen ze leren van de leidster en hun speelkameraadjes. Het hoofddoel van Spel op School moet dus zijn *‘Kinderen stimuleren in hun cognitieve, lichamelijke of sociaal-emotionele ontwikkeling’*. Hierbij is contact met ouders heel belangrijk, maar alleen als ondersteuning van wat bij Spel op School gedaan wordt. De andere doelstellingen die in hoofdstuk 2 naar voren kwamen, namelijk: *‘kinderen toeleiden naar andere buitenschoolse activiteiten’*, *‘ouders toeleiden naar andere activiteiten van basisschool de Vlier’* en *‘ouders openstellen voor andere projecten van de Brede School’* zouden geen doelen van dit project moeten zijn. Het is mooi meegenomen als het lukt, maar men moet zich richten op het hoofddoel en dat is kinderen met een achterstand zo goed mogelijk stimuleren in hun ontwikkeling.

Hoofdstuk 4

Uit de interviews in hoofdstuk 4 zijn een aantal zaken naar voren gekomen, waar nog extra literatuur voor gezocht moest worden. Deze zaken komen aan de orde bij de adviezen van hoofdstuk 5. Er waren echter ook zaken waar de speelsters het met elkaar over eens waren en waar geen verder onderzoek naar gedaan hoefde te worden. Deze worden hieronder uitgewerkt.

Uit de interviews kwam naar voren dat de speelsters vonden dat de meerwaarde van spelmateriaal bij ontwikkelingsstimulering is dat het leuk is voor kinderen. Het stimuleren van deze ontwikkeling gaat spelenderwijs en kinderen merken niet zo dat ze een extra steuntje in de rug krijgen. De algemene visie is dat kinderen meer leren als ze iets leuk vinden. Het is belangrijk dat ouders zich hier ook bewust van worden, dat ze hun kind in de ontwikkeling kunnen helpen door ‘simpele’ spelletjes met ze te spelen. Zo wordt een kind weer extra geholpen in zijn of haar ontwikkeling.

Het belangrijkste doel van de speelsters is het stimuleren van kinderen in hun totale ontwikkeling. De voordelen van het project zijn dat de kinderen meer individuele aandacht krijgen, die ze in de klas niet krijgen en dat de speelster kan kijken wat een kind precies nodig heeft. Het contact met de ouders is belangrijk, omdat dit contact de kinderen kan helpen om

nog meer te oefenen met dingen die ze moeilijk vinden, maar dan thuis. De nadruk moet dus niet liggen op ouders ergens naartoe leiden, maar op het feit dat ouders hun eigen kinderen ook extra kunnen ondersteunen in de ontwikkeling. Dit is ook naar voren gekomen in de adviezen van hoofdstuk 3.

Het oudercontact verschilt in frequentie. De een heeft één keer per week even vluchtig contact en de ander heeft ook nog één keer in de paar maanden een uitgebreider gesprek met ouders. De speelsters die geen evaluatiemoment hebben één keer in de paar maanden, zouden dit wel willen. Op deze manier kunnen ze rustig met de ouders gaan zitten, in plaats van binnen een kwartier drie ouders te moeten aanspreken. Ook over het contact met leerkrachten waren de speelsters niet tevreden. Uit de interviews komt naar voren dat hier geen duidelijke afspraken over zijn en dat daardoor het contact niet echt intensief is, terwijl de speelsters wel graag met de leerkrachten op één lijn willen zitten.

De kracht van Spel op School ligt in het feit dat het leuk is en dat kinderen het elke keer weer leuk vinden om mee te gaan, zo blijven ze gemotiveerd. Bovendien ben je aan het werken aan de ontwikkeling van kinderen, maar je houdt wel nauw contact met leerkrachten en ouders, zodat je samen kan kijken naar wat het beste is voor het kind. De kinderen die het nodig hebben krijgen dus extra aandacht. Bovendien maken kinderen contact met kinderen waar ze normaal gesproken niet zo veel mee omgaan in de klas, hierdoor maken ze misschien nieuwe vriendjes en dat is weer goed voor hun zelfvertrouwen in de klas. Door zaken die kinderen moeilijk vinden veel te herhalen, in de klas, bij Spel op School en bij ouders thuis, groeit als het goed is het zelfvertrouwen van de kinderen.

Over de tijdsduur van Spel op School zijn de speelsters het eens, het zou langer zou mogen duren. Ze vinden een half uur net te kort. Verder is er consensus over de prikkelarme ruimte. Uit de interviews kwam naar voren dat het moeilijk is om een rustige ruimte te vinden en dat leidt de kinderen erg af en dat is zonde. De kwaliteiten van speelsters komen ook overeen. Rust kunnen brengen, enthousiast zijn, consequent en duidelijk zijn, zijn kwaliteiten die vaak genoemd worden. Bovendien vinden de speelsters het belangrijk dat je goed om kan gaan met ouders, omdat die ook betrokken worden bij het project.

Adviezen:

13. Een advies voor de speelsters is dat het belangrijk is om zich bewust te zijn van het feit dat Spel op School vooral leuk moet zijn voor de kleuters. Als iets leuk is voor kinderen, leren ze vaak meer dan wanneer ze iets niet leuk vinden. Kinderen leren veel bij Spel op School, maar dit gaat vaak onbewust bij de kinderen. Als speelsters te streng zijn, of de lol van het spelen niet inzien, wordt het voor de kinderen meteen minder leuk en zullen ze ook minder leren.
14. Het oudercontact zou vaker moeten voorkomen en zou langer moeten duren. Door elke week een andere ouder bij het schoolplein op te halen en even mee naar binnen te nemen en hier een kwartier mee te praten, heb je echt de tijd voor de ouder. Zo spreek je elke ouder één keer per maand en heb je echt de tijd voor deze ouder. In plaats van op de gang te staan, kun je dan het beste even met de ouder aan een tafel gaan zitten, zodat de ouder merkt dat je echt de tijd voor hem/haar neemt.
15. De speelsters moeten zich bewust zijn van het feit dat ze door samenwerking met ouders en leerkrachten de kinderen meer zelfvertrouwen kunnen geven. Door de herhaling van thema's, zowel op school als thuis, komen kinderen meer in aanraking met zaken die ze moeilijk vinden en dit zorgt wellicht voor zelfvertrouwen in de klas.

16. Om het maximale uit Spel op School te halen elke week, is het goed om de tijdsduur te verlengen van een half uur, naar drie kwartier. Op deze manier heb je genoeg tijd om de regels (de afsprakenlijst) te herhalen met de kinderen, hierna kun je uitgebreid spelen en kun je aan het einde nog even evalueren met de kinderen of ze zich goed aan de regels hebben gehouden of niet.
17. Er zou een ruimte moeten komen voor Spel op School, waar kinderen zo weinig mogelijk afgeleid worden. Een prikkelarme ruimte zou erg fijn voor dit project, dan kunnen de kinderen zich optimaal op het spel richten.
18. Voor het advies over de kwaliteiten van de speelsters, wordt verwezen naar advies nummer 11 van hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk is literatuur gezocht om het project Spel op School te kunnen ondersteunen en optimaliseren.

Intervisie

Intervisie is elkaar onderling advies geven in kleine groepen van mensen met een vergelijkbaar werkniveau. In groepsverband kunnen mensen leren van elkaars ervaringen, vragen en visies op de manier van werken. Het project Spel op School wordt uitgevoerd door stagiaires van de opleiding Pedagogiek. Vanuit deze opleiding hebben zij al ervaring met intervisie. Ook de vaardigheden die nodig zijn (zoals actief luisteren en feedback kunnen geven), komen tijdens deze opleiding uitgebreid aan bod. Voordat zij aangenomen worden voor de stage hebben ze eerst een sollicitatiegesprek met de stagebegeleider die kijkt of de stagiaire over de vaardigheden beschikt om deze projecten te kunnen uitvoeren. De intervisie kan vormgegeven aan de hand van het basismodel van J. Hendriksen. (bijlage 3 van de handleiding). Door de stappen te volgen, kunnen de speelsters samen tot oplossingen komen op problemen waar zij binnen het project tegenaan lopen. De speelsters zijn verantwoordelijk voor hun eigen speelgroepjes en daarom past intervisie bij Spel op School. De adviezen en tips die speelsters krijgen, kunnen ze meteen in de praktijk inzetten en na twee maanden kunnen ze aangeven of het gewerkt heeft of niet. Binnen de Brede School gaat het er om dat men maatwerk probeert te leveren. Door ervaringen uit te wisselen, kan gekeken worden naar wat wel en niet werkt en op deze manier blijft het project zich aanpassen aan de kinderen, zodat zij krijgen wat ze nodig hebben. Dus intervisie is niet alleen goed voor de speelsters, maar ook voor de voortgang van het project.

Adviezen:

19. De stagebegeleider (coördinator van het project) moet bij het sollicitatiegesprek kijken of de stagiaire de vaardigheden in huis heeft die nodig zijn voor de gehele stage, maar ook voor intervisie. Namelijk actief luisteren, feedback kunnen geven en ontvangen, respect tonen voor de meningen van anderen en vragen kunnen stellen.
20. De stagebegeleidster van de stagiaire moet ook degene zijn die het overzicht houdt over het project Spel op School. Hij of zij zou de eerste intervisie bijeenkomst kunnen organiseren en uit leggen waarom de intervisie zo belangrijk is voor dit project. Vervolgens zit deze begeleider er niet elke keer bij, maar houdt wel het overzicht door middel van de stagebegeleiding en als er vragen zijn bij stagiaires, moeten stagiaires weten dat ze bij hun stagebegeleider terecht kunnen.
21. Het is verstandig om één keer in de twee maanden, na Spel op School met alle stagiaires bij elkaar te gaan zitten voor intervisie. Bij de eerste bijeenkomst wordt afgesproken op welke dagen en op welke tijd deze bijeenkomsten plaats zullen vinden.

22. Deel de interview bijeenkomst in aan de hand van het schema van J. Hendriksen in bijlage 3 van de handleiding. Zo is de interview gestructureerd en weten de stagiaires wat ze kunnen verwachten.

Indeling speelgroepjes

Er is aangegeven hoe belangrijk spel is voor de ontwikkeling van kinderen op allerlei gebieden. Als een leerkracht dus ziet dat een kind in de klas niet tot spel komt, is dit een goede indicatie voor Spel op School. Spel zorgt ook voor het aanleren van doorzettingsvermogen, wat ervoor zorgt dat kinderen veel oefenen en dus meer zelfvertrouwen krijgen, omdat ze zelf tot bepaalde resultaten komen. Door zelfvertrouwen zijn ze minder teruggetrokken in de klas en kunnen ze meer leren. Ook voor de sociale ontwikkeling is spel goed. Als kinderen in de klas moeite hebben met sociale vaardigheden als op hun beurt wachten of naar een ander luisteren, kunnen ze daar in speelgroepjes extra begeleiding voor krijgen. Door middel van spelmaterialen leren de kinderen samenwerken, op elkaar wachten, naar elkaar luisteren, allemaal vaardigheden die ze in de klas, maar ook in het dagelijks leven zeer hard nodig hebben. Als ze leren om beter te luisteren naar andere mensen en op hun beurt leren wachten, pakken ze wellicht ook meer op wanneer ze in een grote groep zitten en dit is dus ook goed voor hun intellectuele ontwikkeling. Wat de taalontwikkeling betreft staat in de literatuur dat op school de tweede taal die allochtone kinderen leren (in dit geval het Nederlands) gestructureerd aangeboden moet worden, anders is het voor de kinderen verwarrend. Bovendien is het goed om aan te sluiten bij de ouders door er voor te zorgen dat je ongeveer dezelfde activiteiten aanbiedt, maar dan in de twee verschillende talen. Deze kinderen hebben dus begeleiding nodig waarbij echt gelet wordt op hoe ver het kind is in zijn taalontwikkeling en hoe hier op aangesloten kan worden. Door interactie tussen begeleider en kind, kan het kind meer taal leren. Bij Spel op School zijn er echter nog twee kinderen bij waar de speelster ook veel aandacht aan moet geven. Om echt aan te kunnen sluiten bij de taalontwikkeling van het allochtone kind, is het beter om één op één begeleiding te geven, waar het kind de volle aandacht krijgt en waar het programma aangepast is aan de behoeften van dit kind. In hoofdstuk 2 komt terug dat op basisschool de Vlier remedial teachers werken. Zij zouden deze kinderen de begeleiding kunnen geven die ze nodig hebben.

Adviezen:

23. Spel op School is geschikt voor kinderen die moeilijk tot spel komen. Van spel kan een kind veel leren, het is niet alleen goed voor zijn intellectuele ontwikkeling, maar ook voor zijn doorzettingsvermogen en zelfvertrouwen.
24. Kinderen die moeite hebben met sociale vaardigheden, of ze nu heel terug getrokken zijn of heel druk zijn ook een goede doelgroep voor Spel op School. Ook de sociale ontwikkeling kan gestimuleerd worden door middel van spel en kinderen hebben deze vaardigheden nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen.
25. Zet geen kinderen bij elkaar die bijvoorbeeld allemaal teruggetrokken zijn in de klas, het gaat er juist om dat de kinderen van elkaar kunnen leren.
26. Kinderen met een grote taalachterstand zijn geen goede doelgroep voor Spel op School, deze kinderen kunnen beter individuele begeleiding krijgen, waarbij uitgegaan wordt van hoe ver het kind al is in zijn/haar taalontwikkeling en hoe ouders kunnen helpen bij het stimuleren van deze taalontwikkeling. Dit kan in de vorm van remedial teaching.

Piramide

De Piramide is een methode die in de kleuterklas van basisschool de Vlier gebruikt wordt. De methode is heel gestructureerd en is en dus heel duidelijk voor kinderen. In de klas wordt al aan de thema's gewerkt en door met het project aan te sluiten op deze thema's krijgen kinderen veel herhaling, waardoor het herkenbaar voor ze is. Ze doen door de herhaling nog extra kennis op over bepaalde thema's en dit kan goed zijn voor hun zelfvertrouwen. Vooral voor kinderen die in de klas wat teruggetrokken zijn kan dit goed werken. Het is duidelijk afgebakend en daarom past het ook goed bij kinderen die veel grenzen en structuur nodig hebben of die hun taal of sociale vaardigheden verder moeten ontwikkelen. De speelster heeft bij de voorbereiding van Spel op School, de tijd om te kijken wat kinderen precies nodig hebben, op welk ontwikkelingsgebied (door dit te observeren) en kan zo de ontwikkeling van elk kind nog extra stimuleren. Bovendien zijn op basisschool de Vlier de boeken aanwezig die bij de Piramide methode horen. Als kinderen moeite hebben met bepaalde sociale vaardigheden kan de speelster hier een voorbeeld in zijn en het kind zo begeleiden in de ontwikkeling van deze vaardigheden. In kleine groepjes kan ook beter gekeken worden naar wat de kinderen nodig hebben, dan in een grote klas.

Adviezen:

27. Het is belangrijk voor de speelsters om in te zien hoe belangrijk de herhaling van bepaalde thema's voor kinderen is. Als er in de klas geoefend wordt met deze thema's, maar ook bij Spel op School en thuis, leren kinderen wellicht meer van zaken die ze moeilijk vinden. Dit zorgt voor zelfvertrouwen en dit is heel goed voor de ontwikkeling van het kind.
28. In de handleiding staan een aantal oefeningen die uit de boeken die bij de Piramide methode horen. Deze oefeningen staan per thema uitgewerkt. Het zijn tips om met de kinderen te doen. Het is echter heel belangrijk als speelster om je eigen creativiteit er ook in te stoppen. Houd je aan de thema's, maar verzin leuke activiteiten die bij de kinderen passen. Door te observeren wat de kinderen leuk vinden en waar ze het meeste van leren, kun je als speelster maatwerk leveren. Zo krijgen de kinderen de herhaling die goed is voor hun ontwikkeling, maar wel op een manier die bij past bij wat zij nodig hebben.

Plan-do-review methode

De plan-do-review methode is een onderdeel van Kaleidoscoop. Kaleidoscoop is net als Piramide een methode om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen vanaf een jonge leeftijd. Het grote verschil met Piramide is dat bij Kaleidoscoop gewerkt wordt met bepaalde dagschema's. Er is dus altijd een vaste structuur. Dit is iets wat bij Spel op School ook heel belangrijk is, om duidelijkheid te creëren voor de kinderen. De speelsters zorgt er voor dat kinderen duidelijkheid krijgen over wat er van ze verwacht wordt. Eerst wordt vooruit gekeken (plan); er worden dan samen met de kinderen regels afgesproken waar zij zich aan moeten houden. Vervolgens wordt dit uitgevoerd (speelwerken/do) en aan het eind wordt er teruggekeken (review). Dan wordt er besproken hoe het gegaan is en waar de kinderen de volgende keer op kunnen letten. Om de kinderen echt het gevoel te geven dat zij de controle hebben, kun je als speelster samen met de kinderen de regels opstellen, de eerste keer dat je Spel op School doet.

Adviezen:

29. De afsprakenlijst die je met de kinderen gemaakt hebt (zie advies nummer 6) kun je als speelster gebruiken bij de stap 'plan'. De regels staan al vast, maar worden elke keer

aan het begin van het spelen weer even herhaald, zodat kinderen zich er bewust van zijn.

- 30. Deze structuur moet consequent aangehouden worden, zodat de kinderen weten wat ze kunnen verwachten van Spel op School. Dit is een duidelijke grens naar kinderen toe.
- 31. Tijdens het spelen is het belangrijk dat de speelster op de afgesproken regels let en de kinderen daar op wijst en daar consequent in is, zodat de kinderen zich steeds meer bewust worden van de regels die er gelden.

Beloningssysteem

Bij het beloningssysteem moest gezocht worden naar een systeem waarbij niet te snel verzadiging voor zou komen. Dat wil zeggen dat de kinderen zo vaak een beloning krijgen, dat ze er niet meer gevoelig voor zijn en dus het gewenste gedrag niet meer laten zien. De regels die aan dit systeem gekoppeld worden zijn door de kinderen en de speelster zelf als opgesteld (afsprakenlijst en plan-do-review methode). Als de regels aan het begin van Spel op School, elke keer herhaald worden en aan het einde geëvalueerd, kunnen hier beloningen aan gekoppeld worden. Als de kinderen zich goed aan de regels houden, kan de speelster hier duidelijke complimenten voor geven. Als een kind echt goed zijn best heeft gedaan, krijgt hij aan het eind van het spelen een smilie. De speelster moet hierbij wel goed uitleggen waarom het kind de smilie heeft verdiend. Als het kind geen smilie heeft verdiend, is het belangrijk dat de speelster zegt dat ze hoopt dat het de volgende keer beter zal gaan, maar er moet niet teveel ingegaan worden op het negatieve. Op deze manier wordt de nadruk gelegd op de regels die gelden, maar wel op een positieve manier die er voor moet zorgen dat de kinderen steeds meer gewenst gedrag laten zien.

Adviezen:

- 32. Geef als speelster veel complimenten wanneer de kinderen zich goed aan de afgesproken regels van de afsprakenlijst houden. Dit is goed voor hun zelfvertrouwen. Blijf niet te lang stil staan bij negatief gedrag. Wijs op de regels die gelden en zorg dat de sfeer positief blijft, op die manier leren de kinderen het meeste.
- 33. Leg als speelster goed uit waarom je het kind een smilie geeft. Leg uit aan welke regels het kind zich goed gehouden heeft en wat er goed is gegaan. Als een kind zich niet goed aan de regels heeft gehouden, benoem dan dat je hoopt dat het de volgende keer beter zal gaan en op welke regels het kind moet blijven letten.
- 34. Geef het kind als het goed zijn/haar best heeft gedaan een smilie op een kaart. (zie handleiding). Na vijf smilies krijgt het kind een sticker op hand. De andere positieve versterkers die het kind krijgt, zijn de complimenten die hij/zij krijgt van de speelster.

Contact met ouders en leerkrachten

Bij Piramide heeft men ook voor ogen om ouders speelgoed mee naar huis te geven, om de leertijd van de kleuters te vergroten. Dit is ook wat bij Spel op School past. Door aan ouders uit te leggen (eventueel samen met de leerkracht) hoe belangrijk dit is, leren kinderen niet alleen belangrijke zaken op school, maar oefenen ze dit ook thuis. Het oudercontact is dus een erg belangrijk onderdeel van Spel op School. De leerkracht kan het effect van Spel op School voor het kind ook nog eens benadrukken als hij/zij contact heeft met ouders. Dit is ook weer het integrale werken van de Brede School, hoe vaker ouders iets horen, hoe groter de kans is dat ze er ook daadwerkelijk iets mee gaan doen en dit is weer gunstig voor de ontwikkeling van het kind. Daarom is het heel belangrijk dat professionals, in dit geval de leerkracht en de speelsters ook met elkaar op één lijn zitten. Dit komt bij de methode Sporen ook naar voren. Zij vinden het belangrijk dat er structureel overleg plaats vindt tussen professionals. Om

ouders optimaal te kunnen stimuleren is er dus goed contact nodig tussen collega's, in dit geval de speelsters en de leerkrachten, zodat zij samen kunnen werken om de ouders te motiveren en uit te leggen wat de school van hen verwacht. In de literatuur staat dat contacten tussen school en ouders en tussen professionals, structureel moeten plaatsvinden, maar er staat nergens hoe vaak dit moet gebeuren. Door dit te koppelen aan de antwoorden van de speelsters uit de interviews, wordt er in de handleiding een tijdspad gemaakt voor dit project, waar in komt te staan hoe vaak deze contacten zouden moeten plaatsvinden.

Adviezen:

35. Contact met ouders is bij Spel op School zeer belangrijk, omdat ouders een groot aandeel kunnen hebben in de (spel)ontwikkeling van hun kind. Als ouders weten hoe zij met spel materiaal de ontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren, kunnen zij dit thuis ook doen. Dit zorgt voor herhaling en uiteindelijk voor meer zelfvertrouwen bij het kind.
36. Leerkrachten kunnen tijdens de rapportbesprekingen met ouders benadrukken waarom Spel op School goed is voor hun kind en zij kunnen het belang van thuis spelen nog eens benadrukken.
37. Contact tussen leerkrachten en speelsters is erg belangrijk om samen te kunnen werken aan de ontwikkeling van de kleuters in de speelgroepjes. Uit de interviews kwam naar voren dat sommige speelsters één keer in de twee maanden een half uur overleg hebben met de leerkracht van de kinderen. Dit is een goede richtlijn voor Spel op School. Dit is verwerkt in het tijdspad in de handleiding.
38. Het advies over het contact tussen speelsters en ouders is verwerkt in advies nummer 14 van hoofdstuk 4.

Observatiesysteem

Het is de bedoeling dat de speelster elk kind observeert en hier een verslag over schrijft, waar uiteindelijk een plan van aanpak (speelplan) voor Spel op School uit komt. Na zes weken geobserveerd te hebben tijdens Spel op School, kan zij een kort verslag schrijven van wat ze bij elk kind heeft gezien en op welk gebied van de ontwikkelingsstimulering ingezet moet worden en met welk spel materiaal ze dat wil gaan doen. Dit wordt dan het speelplan. In dit speelplan moet dus terug komen welke doelen er worden geformuleerd voor elk kind. Zo kan er gericht gewerkt worden aan de ontwikkeling van de kinderen.

Adviezen:

39. Observeer elk kind tijdens Spel op School, aan de hand van de observatielijst in de handleiding, zes weken lang. Dit doe je door kinderen verschillende spelmaterialen aan te bieden en te kijken hoe zij hier mee omgaan.
40. Schrijf hier na een observatie eindverslag, waarin je beschrijft wat je opgevallen is bij de kinderen en wat elk kind precies nodig heeft bij Spel op School.
41. Schrijf aan de hand van dit verslag het speelplan. Hierin komen de doelen per kind, waarom je hier aan wilt werken en met welk spel materiaal je dit wilt gaan doen.

6.2.1 Onderzoeksvraag

Na al deze adviezen is antwoord gegeven op de onderzoeksvraag:

- Welke adviezen kunnen gegeven worden aan de medewerkers van Brede School Heuvel te Breda, om het nieuwe project Spel op School te optimaliseren?

Om deze adviezen in de praktijk te kunnen brengen, hoort er een handleiding bij deze scriptie waar alle adviezen in verwerkt zijn. De opzet voor deze handleiding zal hieronder besproken worden.

6.3 De opzet van de handleiding

Na aanleiding van alle adviezen en het doorkijken van verschillende beleidsplannen en handleidingen van andere projecten, is de volgende opzet gemaakt voor de handleiding voor Spel op School:

1. Voorwoord (inleiding)
2. Doelgroep en doelstelling (beschrijving Spel op School)
3. Organisatie en begeleiding
4. Algemene voorwaarden voor Spel op School
 - Ruimte
 - Spelvoorwaarden
 - Belang van speelgoed (speelgoedschijf)
 - Kwaliteiten leidsters
 - Spelmateriaal (meerwaarde)
 - Tijdsduur
 - Samenstelling speelgroepjes
5. Tijdspad (voor contact met ouders, leerkrachten en andere speelsters)
6. Theoretisch kader, het belang van:
 - Piramide
 - Integraal werken
 - Beloningssysteem
 - Plan-do-review methode
 - Observeren en speelplan
7. Bijlagen
 - Inschrijfformulier Spel op School
 - Observatiekader
 - Basismodel voor interview
 - Beloningssysteem
 - Speelplan en verslaglegging
 - Spelsuggesties per Piramide thema

Nawoord

Op het eindresultaat van deze scriptie ben ik erg trots. Niet alleen heb ik onderzoek kunnen doen naar een project wat ik erg leuk vond, ik heb er een concrete handleiding voor kunnen maken. Op deze manier is er een product ontstaan waar de stagiaires na mij mee aan de slag kunnen. Ook de coördinatoren en de leerkrachten weten na het lezen van de handleiding wat er van hen verwacht wordt binnen het project.

Nadat ik eenmaal gekozen had voor dit onderwerp, was het even zoeken naar wat ik dan precies kon onderzoeken en hoe ik dat vorm kon gaan geven. Toen ik eenmaal een duidelijke opzet had, werd het voor mij steeds duidelijker hoe ik het afstudeerproject vorm wilde geven en dit motiveerde mij om door te werken. Wat mij nog meer motiveerde was het feit dat ik zelf met het project bezig was en mijn aanbevelingen uit kon proberen in de praktijk, zo merkte ik dat het project steeds meer vorm kreeg.

Wat voor mij ook heel goed werkte, was het feit dat ik met een heel breed onderwerp begonnen ben, namelijk de Brede School en vervolgens steeds meer kon afbakenen wat er belangrijk was voor het project. Na de interviews met de speelsters werd voor mij steeds duidelijker wat de adviezen voor het project zouden kunnen zijn. De interviews vond ik erg leuk om af te nemen, omdat de speelsters duidelijk aangaven wat zij van het project vonden en wat ze graag anders zouden willen zien. Aan de hand van de uitgebreide antwoorden kon ik verder met mijn onderzoek.

Mijn doel was de onzekerheid die er heerste rondom dit project weg te nemen, door een duidelijke leidraad te geven in de vorm van de handleiding. Door de handleiding te lezen weten alle betrokkenen wat er van hen verwacht wordt en zo kan het project geoptimaliseerd worden. Ik hoop dat de handleiding in de praktijk gebracht wordt, zodat Spel op School de komende jaren veel meer kinderen kan ondersteunen in hun ontwikkeling op een leuke en speelse manier.

Literatuurlijst

Literatuur hoofdstuk 1

- Kalker, N. (2002). *Blij dat ik speel*. Breda, Intern document, 2002.
- Kalle, L. (2006). *Welzijn in de Brede School*. Breda, Intern document, 2006.

Literatuur hoofdstuk 2

- Bruijn, J. de (2004). Dhr. J. de Bruijn. *Schoolplan: missie en visie*. (1 september 2004).
- Van Dijke, A. (2005). *Pedagogisch vernieuwen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2005.
- De Jong, A. (2005). *Heuvel OK*. Breda: Brede School Heuvel, 2005.
- Oberon (2005). *Jaarbericht Brede School*. Utrecht: Oberon.
- Studulski, F. (2007). *De Brede School. Perspectief op een educatieve organisatie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2007.

Websites

- <http://www.obsdevlier.nl/doelen>

Literatuur hoofdstuk 3

- Bakker, I. (2000). *O&O in perspectief*. Utrecht, NIZW, 2000.
- De Gouw, Y. (2008). *Spel op School*. Breda, Intern document, 2008.
- K2, Brabants Kenniscentrum Jeugd. (2008). *Introductiecursus Spel aan Huis en varianten*. Den Bosch, K2, 2008.

Literatuur hoofdstuk 4

- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam, Boomonderwijs, 2005.

Literatuur hoofdstuk 5

- Van Beek, P. (2001). *Spelend leren, een methodiek voor het werken met kleine kinderen in allochtone gezinnen*. Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2001.
- Bettelheim, B. (1990). *Niet volmaakt, maar goed genoeg*. Amsterdam SWP, 1990.
- Cladder, J. 2005. *Gedragstherapie met kinderen en jeugdigen*. Amsterdam, Hartcourt Assessment BV, 2005.
- Hendriksen, J. (2000). *Intervisie bij werkproblemen*. Barneveld, Uitgeverij H. Nelissen, 2000.
- Holt, N. (2007). *Bringing the High/Scope Approach to Your Early Years Practice*. Taylor & Francis, 2007.
- Van Kuyk, J. (2000). *Piramide: educatieve methode voor drie-zesjarige kinderen*. Arnhem, Cito, 2000.
- Meeuwig, M. (2007). *Sporen van Reggio. Een introductie in de Sporen-pedagogiek*. Amsterdam: SWP, 2007.

Websites

- <http://www.forum.nl/paoo/>
- <http://www.nederlandsjeugdinstituut.nl/>
- <http://www.kaleidoscoop.org/>
- http://www.cito.nl/po/piramide/methode/eind_fr.htm
- <http://www.performanceconsultancy.nl/artikelen/Intervisie.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1 Vragen voor het interview

Onderwerp: Het optimaliseren van het project Spel op School

Inleidende vragen

1. Hoe lang heb je al ervaring met speelgroepen?
2. Wat vind jij de meerwaarde van spelmateriaal bij ontwikkelingsstimulering?
3. Welk spelmateriaal past het beste bij een speelgroep?
4. Welke ontwikkelingsgebieden kun je volgens jou het beste stimuleren met speelgoed?

Doelstelling en doelgroep

5. Wat is volgens jou het doel van een speelgroep?
6. Op welke manier wil je deze doelen bij kinderen bereiken?
7. Wat is de ideale doelgroep voor een speelgroep?
8. Welke indicatie van kleuters past bij een speelgroep?
9. Op welke manier zou een speelgroep ingedeeld moeten worden?
10. Hoeveel leidsters zouden er op een speelgroep moeten staan?

Contact met ouders en leerkrachten

11. Wat is de meerwaarde van oudercontact bij Spel op School?
12. Op welke manier worden ouders bij dit project betrokken?
13. Zie je dit als positief of zou hier nog iets aan veranderd moeten worden?
14. Op welke manier worden leerkrachten bij dit project betrokken?
15. Zie je dit als positief of zou hier nog iets aan veranderd moeten worden?

Ervaringen van leidsters

16. Wat vind jij de positieve kanten van dit project?
17. Hoe komt het dat je dit positief vindt?
18. Wat vind je moeilijk bij Spel op School?
19. Hoe komt het dat je dit moeilijk vindt?
20. Welke kwaliteiten moet een leidster volgens jou bezitten?
21. Wat zijn belangrijke voorwaarden voor Spel op School?
22. Wat is de ideale tijdsduur voor een spelgroep?
23. Wat is uw mening over het gebruik van een beloningssysteem?
24. Welke succeservaringen tijdens de speelgroepen kun je benoemen?
25. Wat doe je om positief gedrag bij kleuters te versterken?
26. Hoe geef jij grenzen aan naar kleuters toe?

Begeleiding van leidsters

27. Waar zou je bij dit project nog extra in ondersteund willen worden?
28. Heb je nog tips/ aanvullingen?

Bijlage 2 Verwijzing naar handleiding

De handleiding wordt opgeleverd als apart document. Deze is te vinden in het document *Handleiding voor het project Spel op School op openbare basisschool de Vlier te Breda* wat los bij deze scriptie wordt bijgevoegd.